

Gods eeuwig voornemen

Deel 1

De plaats van Jezus Christus in Gods heilsplan

Een Met Open Bijbel studie

Inhoud

Voorwoord	4
1. Venster op een andere wereld	
A. Inleiding	6
B. De door God gezonden Leraar	12
C. Christus en de gehele Bijbel	19
D. Het centrale thema van Jezus' onderwijs	25
E. De ontmoeting met Christus	30
2. Doe Uw Koninkrijk komen	
A. Inleiding	34
B. De toekomst van de aarde	37
C. De aartsvaders en het Koninkrijk van God	41
D. De aarde vol van Gods heerlijkheid	52
E. Een nieuw lichaam en een nieuwe aarde	59
3. De verheven plaats van Christus	
A. Inleiding	63
B. Israël wacht op zijn Messias	66
C. De Mensenzoon	70
D. De Zoon van David	73
E. De stad van de grote Koning	78
4. De Knecht van de HERE	
A. Inleiding	86
B. Gestorven naar de Schriften	89
C. Veracht en verlaten	93
D. Een losprijs voor velen	97
E. Verhoogd aan een paal	102
F. Koning en Knecht	105

5. Het Evangelie van het kruis	
A. Inleiding	109
B. "God was in Christus"	112
C. "Voor onze zonden"	120
D. Verzoening en verlossing	125
6. Heilsdaad bij uitnemendheid	
A. Inleiding	129
B. Het getuigenis van de profeten	132
C. Gods getuigenis over Zijn Zoon	140
D. Het verheerlijkte lichaam van Christus	144
E. De eerstgeborene uit de doden	147
7. Jezus is Here!	
A. De Here aanroepen	151
B. Christus is Hoofd van zijn lichaam, de gemeente	159
C. Christus de Middelaar en Pleitbezorger	161
D. Christus' onzichtbare tegenwoordigheid	166

Voorwoord

De titel van deze studie is ontleend aan Paulus' brief aan de Efeziërs, waarin hij schrijft dat het zijn voorrecht is het 'geheimenis' van God bekend te maken, namelijk dat de "wijsheid van God bekend zou worden, naar het eeuwige voornemen, dat Hij in Christus Jezus, onze Here, heeft uitgevoerd."

Het is dit voornemen van God, dat we van begin tot eind zullen volgen door de Bijbel. Want daarin wordt Gods plan steeds verder ontvouwd. Van de roeping van Abraham, als vader van de gelovigen, tot het zijn hoogtepunt bereikt in Christus Jezus. In Hem en door Hem wordt Gods voornemen de mens te redden van zonde en uit dood werkelijkheid. In Hem en door Hem zal ook werkelijkheid worden dat de aarde vol zal worden van Gods heerlijkheid. Niet in abstracte zin van een eeuwige toestand van zaligheid, maar in bewoning door mensen die de heerlijkheid hebben ontvangen, die God al vóór de grondlegging van de wereld van plan was te geven aan hen die naar Zijn wil zouden leven. Dat zijn de mensen die werkelijk "naar Zijn beeld en als Zijn gelijkenis" zijn.

De eerste Mens die deze heerlijkheid heeft bereikt, is Christus Jezus. De apostel Johannes spreekt namens alle twaalf apostelen, als hij getuigt dat zij al tijdens hun leven "zijn heerlijkheid hebben gezien, een heerlijkheid als van de eniggeborene van de Vader." Aan het eind van zijn leven ziet Johannes Christus in diens ontvangen heerlijkheid, zo groot dat zij de felheid van de zon overtreft. Daarover zegt hij: "En toen ik Hem zag, viel ik als dood voor zijn voeten."

Er komt een moment dat de volgelingen niet meer "als dood" voor zijn voeten zullen neervallen. Dezelfde Johannes mag de gelovigen bekendmaken: "Geliefden, nu zijn wij kinderen van God en het is nog niet geopenbaard, wat wij zijn zullen; (maar) wij weten dat, als Hij zal geopenbaard zijn [na zijn wederkomst en verschijning aan zijn dienaren], wij Hem gelijk zullen wezen; want wij zullen Hem zien zoals Hij is."

Dat is Gods eeuwig voornemen met hen die Hem liefhebben, in hun geloof dat het behoud alleen in Zijn Zoon Christus Jezus is, en in hun gehoorzaamheid aan wat Hij van hen vraagt.

Een uitgebreide behandeling van het onderwerp van deze studie vindt u in onze boeken Operatie mens en Adam en Christus.

Deze studie is deel 1 in een serie van drie. In dit deel vindt u de ontvouwing van Gods heilsplan in Zijn Zoon Jezus Christus. In deel 2 vindt u de ontvouwing van Gods heilsplan tot de wederkomst van Christus. Deel 3 bevat een reeks bijlagen, met nadere bijzonderheden over wat in verband staat met wat vooral in Deel 2 is ontvouwd.

Alle Bijbelpassages in dit deel zijn genomen uit de NBG'51 vertaling, tenzij anders vermeld. Ze zijn ontdaan van ouderwets en formeel taalgebruik.

1. Venster op een andere wereld

A. Inleiding

In de inleiding op zijn brief aan de gelovigen in Efeze, verklaart de apostel Paulus het evangelie in een notendop. Hij schrijft hier over het thema van Gods 'voornemen', anders gezegd: "het welbehagen, dat Hij Zich had voorgenomen" (Efez 1:9). Paulus voert de lezers van de brief terug naar het uiterste en onvoorstelbare verleden van "vóór de grondlegging van de wereld". Dit is zijn uitgangspunt in de tijd, waaraan ook Mozes dacht, toen hij schreef: "Voordat de bergen geboren waren, en U aarde en wereld had voortgebracht" (Ps 90:2). In die tijd ontwierp God Zijn wonderbare raadsplan, dat Hij sindsdien stap voor stap aan het uitvoeren is.

Gods familie

Het doel dat God toen voor ogen had, was de totstandbrenging van een grote familie van kinderen, die Hij uit de mensheid zou kiezen om hen Zijn gave van volmaakt en eeuwig leven te schenken. Paulus schrijft namelijk: "Hij heeft ons immers uitverkoren vóór de grondlegging van de wereld, opdat wij heilig en onberispelijk zouden zijn voor zijn aangezicht. In liefde heeft Hij ons tevoren ertoe bestemd als zonen van Hem te worden aangenomen, naar het welbehagen van zijn wil" (Efez 1:4-6).

Het Hoofd van deze familie zou Zijn eniggeboren Zoon zijn. Paulus vertelt dat "de God en Vader van onze Here Jezus Christus" Zijn kinderen rijkelijk gezegend heeft, door hen tot Zijn familie te roepen. Tot zes maal toe vertelt hij dat alles "in Christus" uitgevoerd en tot stand gebracht wordt. Alle andere kinderen zouden door God aangenomen (geadopteerd) en tot volmaaktheid gebracht worden, vanwege hun relatie met Zijn Zoon.

God voorzag ook dat deze toekomstige kinderen, die pas eeuwen en millennia later zouden leven, in een noodtoestand zouden verkeren, waaruit Zijn Zoon hen zou verlossen. Hij had toen al het heilsgebeuren op Golgottha voor ogen, want Paulus zegt ook: "En in Hem hebben wij de verlossing door zijn bloed, de vergeving van de overtreding" (Efez 1:7).

In deze uitzonderlijk ruime gedachtevlucht biedt Paulus ons een venster op een andere wereld, waardoor we een blik mogen werpen op "het voornemen van Hem, die in alles werkt naar de raad van zijn wil" (Efez 1:11). De goddelijke motivatie voor dit alles vindt Paulus alleen in Gods goedheid. Hij wordt bewogen door liefde voor Zijn schepsels, en bewijst hiermee "de rijkdom van zijn genade" (vs. 7); en als Zijn genadige voornemen eenmaal werkelijkheid wordt, zal dit "tot lof van de heerlijkheid van zijn genade" zijn (vs. 6; zie ook vs. 12).

Het doel van de Schepper

Wie eerlijk kijkt, ziet in de wereld om zich heen bewijs genoeg dat zij haar bestaan te danken heeft aan de Schepper. "Want wat van Hem niet gezien kan worden, zijn eeuwige kracht en goddelijkheid, wordt sinds de schepping van de wereld met het verstand doorzien", schrijft Paulus (Rom 1:20). De uiterste ingewikkeldheid van zelfs het kleinste organisme is voor wie dit erkent geen toeval, of het resultaat van de werking van 'universele natuurwetten'. Het is dan ook niet verbazend dat wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond hoe uitzonderlijk de combinatie van factoren is die het leven op aarde van planten, insecten, vogels, dieren en mensen mogelijk maakt. Wetenschappers erkennen dat alle omstandigheden op aarde precies goed zijn – het 'goldilocks principle'.

Maar getroffen als ieder weldenkend mens is door de ellende in de wereld, kan zelfs de gelovige in Christus onvoldoende besef hebben van het doel dat de Schepper voor ogen had, toen Hij hemel en aarde en alle leven schiep. Het kan zijn dat de ijver waarmee velen zich toeleggen op het liefdevol lenigen van de nood in de wereld, soms aanleiding geeft tot de veronachtzaming van Gods eigen, en op zich voldoende, oplossing. Alsof de toekomst van de wereld van ons mensen afhangt! Alsof het aan ons wordt overgelaten of de aarde een dode, radioactieve woestijn gaat worden! Alsof God ooit zou toelaten dat we de aardbodem zó uitputten en bevuilen dat het leven van mens en dier bijna onmogelijk zal zijn! Wat we zelf ook verwachten, de Bijbel geeft een verzekering in duidelijke taal: "Want zo zegt de Here, die de hemelen geschapen heeft – Hij is God – die de aarde geformeerd en haar gemaakt heeft, Hij heeft haar gegrondvest; niet tot een woestijn heeft Hij haar geschapen, maar ter bewoning heeft Hij haar geformeerd" (Jes 45:18). Belangrijker nog: de zekerheid van de

komst van een tijd wanneer alle mensen op aarde hun Schepper zullen erkennen, is de basis van een beroep op ieder mens zich daar persoonlijk op voor te bereiden, en daarmee een persoonlijke hoop op leven te vinden:

“Keer u tot Mij en laat u verlossen, alle einden van de aarde, want ik ben God en niemand meer. Want ik heb gezworen bij Mij zelf, waarheid is uit mijn mond uitgegaan, een woord dat niet zal worden herroepen: dat voor Mij elke knie zich zal buigen, dat bij Mij elke tong zal zweren.” (Jes 45:22,23)

Gods uitnodiging

Jezus illustreerde het evangelie eens met een uitnodiging tot een koninklijk feestmaal, die zijn dienaren aan allen die zij tegenkwamen moesten overbrengen. Deze uitnodiging komt in deze tijd tot ons door middel van de Bijbel. Daarin ontvouwt God, de Schepper van alle leven, dat genadige voornemen dat Hem bij Zijn scheppingswerk voor ogen stond. Deze openbaring is niet alleen bedoeld om ons te informeren, maar ook opdat we, aangetrokken door een vooruitzicht dat ten volle beantwoordt aan ons verlangen bevrijd te worden uit de onvolmaaktheid van ons menselijk bestaan, hierop onze hoop vestigen.

Wie wijst mij de goede weg?

Een opperschatmeester van de koningin (de *kandake*) van Ethiopië heeft een bezoek aan Jeruzalem gebracht. Zijn lange reis geeft aan dat hij óf een Jood óf een proseliet (tot het Jodendom bekeerde niet-Jood) is. Net als alle Joden die buiten het land Israël woonden, verlangde hij ten minste één keer in zijn leven de HERE te aanbidden op de bijzondere plek op aarde die Hij gekozen had: het heiligdom in Jeruzalem. Dat hij nu, op de terugreis, in zijn wagen een boek zit te lezen, en wel een van de boeken van de profeten van Israël, is niet verwonderlijk. Maar waarom heeft hij nu vooral belangstelling voor de profetie van de Knecht van de HERE daarin, die zijn leven prijsgeeft ten behoeve van anderen? De man is naar Jeruzalem gekomen, kort nadat Jezus van Nazareth gekruisigd werd. Is hij daar in aanraking gekomen met leden van de sekte van de Nazoreeërs, die in zijn opstanding geloven en Jesaja's profetie van Gods Knecht beschouwen als een krachtige voorzegging van de offerdood en verhoging van Jezus?

En is hij nu bezig hun bewering nader te onderzoeken? In ieder geval is deze profetie voor hem een raadsel, waarbij hij de hulp van een goede leraar mist. Want als de evangelist Filippus, die naast zijn wagen is komen lopen, hem de vraag stelt: "Begrijpt u wat u leest?" antwoordt hij: "Hoe zou dit kunnen, als niet iemand mij de weg wijst?" (Hand 8:30,31).

Velen die de Bijbel goed willen begrijpen, bevinden zich in dezelfde toestand. Zij zien in dat dit Boek hun serieuze aandacht verdient, omdat de boodschap van de verschillende schrijvers hiervan ernstig en indringend is. Terwijl deze schrijvers gewoonlijk uiterst bescheiden zijn, en waar mogelijk zwijgen over zichzelf, geven zij toch aan dat God hen gekozen heeft en gebruikt als Zijn woordvoerders. In geen ander boek treft de lezer zulke uitspraken aan als die waarmee de Bijbelschrijvers hun boodschappen beginnen: "Het woord van de HERE spreekt door mij, zijn woord is op mijn tong", zegt koning David (2 Sam 23:2); "Zo zegt de Here HERE", zegt Jesaja herhaaldelijk; "De hemel werd geopend en ik zag gezichten van Godswege", vertelt Ezechiël (1:3). Zulke uitspraken zijn typerend voor alle profeten in Israël.

Wat u van de aanspraken van de Oudtestamentische schrijvers ook mag denken, het zou u niet mogen ontgaan dat de apostelen van Christus, die de meeste boeken van het Nieuwe Testament hebben geschreven, hiermee volledig instemmen. Paulus, bijvoorbeeld, spoort zijn jonge medewerker Timoteüs aan trouw te blijven aan het onderwijs van "de heilige Schriften", en motiveert zijn raad met de verklaring: "Heel de Schrift is door God ingegeven en is nuttig om daarmee te onderwijzen, te weerleggen, te verbeteren en op te voeden in de rechtvaardigheid, opdat de mens die God toebehoort volmaakt zou zijn, tot elk goed werk volkomen toegelust" (2 Tim 3:16,17 HSV). Petrus, de andere voorname apostel, vertelt zijn lezers dat de uitleg van Gods raadsplan, die de profeten hebben gegeven, niet die van henzelf is: "want nooit is profetie voortgekomen uit de wil van een mens, maar, door de heilige Geest gedreven, hebben mensen van Godswege gesproken" (2 Pet 1:20,21).

De mogelijkheid alleen al dat waar is, dat God deze mannen heeft geïnspireerd en ervoor heeft gezorgd dat hun geschriften de eeuwen door zo goed bewaard zijn, zodat ook wij door het woord daarin tot Zijn familie

geroepen zouden kunnen worden, is te belangrijk om zomaar te negeren. Maar evenals de opperschatmeester van de koningin van Ethiopië, hebben de meeste mensen hulp (wegwijzers) nodig om de goede weg in de Bijbel te vinden. Het Boek is zo omvangrijk – meer dan duizend bladzijden – dat zelfs het helemaal uitlezen geen geringe opgave is, laat staan tot een zinvolle inschatting van de betekenis van zijn inhoud te komen. Het Boek stamt uit een ver verleden, uit een wereld met andere gewoonten, een andere cultuur en taal. Bovendien zijn de boeken zo gevarieerd. Sommige gaan over de begintijd van het volk Israël. In andere staan profetieën over allerlei volken in de grijze oudheid van het Nabije Oosten, zeer belangrijk voor de toen levende mensen maar nu zonder actuele betekenis. Er zijn ook boeken die handelen over Gods grondwet voor Zijn volk Israël, met gedetailleerde voorschriften voor de offers en de eredienst in het heiligdom. Wat doen we daarmee? Er zijn ook hoogst symbolische profetieën, zoals die van Daniël en Zacharia en in het boek Openbaring, waarmee we – zoals vaak wordt gezegd – ‘alle kanten uit kunnen’. Waar vindt u in zulke verschillende geschriften dat plan, dat God bezig is ten uitvoer te brengen?

Wie verlangt tot de kern van deze boeken te komen, tot een zuiver begrip van dat heilsplan Gods dat in de Bijbel is vastgelegd, heeft goede leiding nodig. Maar wie kunt u vertrouwen? Bereidwillige ‘gidsen’ zijn er genoeg, maar hun onderlinge verschillen in zienswijze, ook wanneer het om fundamentele geloofskwesties gaat, is niet bepaald bemoedigend. Aan de ene kant is het jammer de Bijbel te gaan lezen door een kerkelijke bril, van welke makelij ook; want de ‘kleur’ van het glas bepaalt dan hoe u ziet wat u leest. Er zijn immers tientallen kerkelijke richtingen, met alle hun eigen uitleg van de Bijbel. Aan de andere kant is de angst begrijpelijk misleid te worden door een knappe keuze en combinatie van Bijbelteksten; want ondanks de vaak goede bedoelingen kunnen die maar al te gemakkelijk aanleiding geven tot een onjuiste voorstelling. Hoe vaak hebben Christus’ apostelen niet gewaarschuwd voor het gevaar van leraren die anderen, opzettelijk of uit onwetendheid, op een dwaalspoor brengen!

De goede Leraar

Tijdens zijn leven op aarde werd Jezus vaak beschouwd als een leraar. Het woord *rabbi* dat de evangelisten gebruiken wordt gewoonlijk vertaald met

'Meester', dat in onze tijd andere nuances heeft (zoals 'belangrijkste'). Lucas vertelt dat de twaalfjarige Jezus "te midden van de leraren zat" (Luc 2:46). Jezus gewoonlijk aangesproken met *rabbi*, en niet alleen door zijn naaste discipelen. Hij zei eens tot hen: "U noemt Mij Meester en Here, en u zegt dat terecht, want Ik ben het." (Joh 13:13)

Wij nodigen u uit om u met ons tot de Here Jezus te wenden, om samen als leerling aan zijn voeten te zitten en door Hem onderwezen te worden in Gods genadige voornemen met de wereld. Op dat onderwerp in het bijzonder zullen wij ons concentreren. Ondanks ook onze menselijke beperkingen en tekortkomingen biedt deze benadering ten minste het voordeel van een bepaalde methode, waarmee u gemakkelijker tot uw eigen oordeel kunt komen. De waarde van deze benadering zal in de loop van de studie duidelijker worden. Nu al kan opgemerkt worden dat Christus zelf ons hiertoe aanmoedigt, aangezien Gods voornemen met mensen – "het Koninkrijk van God" zoals Hij dit noemde – het centrale thema is van zijn leer.

B. De door God gezonden Leraar

De Here Jezus Christus steekt in elk opzicht ver uit boven alle edele karakters in de wereld van de Bijbel. Eeuwen voor Hij geboren werd, wekten de profeten in Israël een algemeen verlangen naar zijn komst. Als Profet zou Hij groter zijn dan Mozes, als Koning meer dan David. Een goede Herder, die het verstrooide volk Israël in eigen land bijeen zou brengen, en tot het belangrijkste maken van alle volken, waarover Hij in gerechtigheid en vrede zou heersen. Na zijn dood liet Hij vrienden achter, die met diepe bewondering en ontroering terugkeken op zijn leven onder hen. Sinds het oordeel van zijn tijdgenoten: "Nooit heeft een mens zó gesproken als deze mens spreekt!" (Joh 7:46), heeft een ontelbare menigte hun geloof in Hem beleden: 'Nooit heeft een Mens zo geleefd als deze!'

Goed horen en zien

Buiten de Bijbel bezitten we geen betrouwbare bron van kennis over Hem. Slechts enkele gezegden zijn er, die misschien van Hem afkomstig zijn. Het zijn de vier evangeliën die in sobere, maar schone, taal, en een terughoudendheid die we van liefhebbende volgelingen van Hem niet zouden verwachten, vertellen "wat Jezus begonnen was te doen en te leren, tot de dag dat Hij werd opgenomen" (Hand 1:1,2). Zo goed hebben de evangelisten hun taak gedaan in hun schildering van de eenvoudige gestalte, die als Dienaar van zijn volk door het land trok, dat Hij de harten van ontelbare gelovigen overal op aarde heeft veroverd.

Ondanks de vele wonderen van genezing die Jezus vaak in beslag namen, was Hij voornamelijk Leraar. Nicodemus, een overste van de Jode, die zulke wonderen in Jeruzalem had gezien, zei tot Hem: "Rabbi, wij weten, dat U van God gekomen bent als leraar; want niemand kan die tekenen doen, die U doet, tenzij God met Hem is" (Joh 3:2). Toen Hij zich, in de Hem van kindsbeen af bekende synagoge in Nazareth, onder dorpelingen die meenden Hem goed te kennen, wilde voorstellen als de Mens die Hij werkelijk was, deed Hij dat met de woorden van Jesaja's profetie over de met de Geest vervulde Knecht van de HERE: "De Geest van de Here HERE is op mij, omdat de HERE mij gezalfd heeft; Hij heeft mij gezonden om een blijde boodschap te brengen aan ootmoedigen" (Jes 61:1). Matteüs vat zijn eerste werkzaamheden in Galilea samen met de woorden: "En Jezus

ging alle steden en dorpen langs en leerde in hun synagogen en verkondigde het evangelie van het Koninkrijk en genas alle ziekte en alle kwaal" (Mat 9:35). Zijn wonderen stonden altijd in dienst van zijn onderwijs, en Hij verweet de mensen die om Hem heen dromden, dat zij tekenen wilden zien maar doof waren voor zijn boodschap.

"Hij opende zijn mond en leerde hen"

Er is veel over zijn bekwaamheid als leraar geschreven, en terecht; want velen waren zo geboeid door zijn woorden, dat zij hun dagelijkse bezigheden achterlieten om Hem te volgen: "Allen betuigden hun instemming met Hem en verwonderden zich over de woorden van genade, die van zijn lippen kwamen" (Luc 4:22); "al het volk hing aan zijn lippen" (19:48). Zoals toen de gewoonte was, ging Hij zitten om een toespraak te geven; of dat nu in de synagoge of daarbuiten was: "Toen Hij nu de scharen zag, ging Hij de berg op, en nadat Hij Zich had neergezet, kwamen zijn discipelen tot Hem. En Hij opende zijn mond en leerde hen" (Mat 5:1,2). Matteüs roept een onvergetelijke dag terug in de herinnering, toen Jezus "bij de zee zat", maar vanwege de druk van de omstanders die naar Hem wilden luisteren, op een boot op enige afstand van de oever van het meer ging zitten.

Soms, zoals op die dag, stelde Hij luisteraars die zijn boodschap al eerder hadden gehoord, op de proef, door zijn leer in te kleden in de vorm van gelijkenissen die goed nadenken vroegen. Wat bedoelde Hij nu eigenlijk met dat uitgestrooide zaad? Wat wilde Hij zeggen met dat Hij Zelf die zaaier was? Wat nu was dat sleepnet, en die schat verborgen in een akker? Maar ook in antwoord op de vele onderbrekingen door jaloerse schriftgeleerden, evenals in gesprekken met de twaalf, doorspekte Hij zijn antwoorden met puntige, indringende gezegden ('oneliners' zeggen we tegenwoordig):

"Laat de doden hun doden begraven." (Mat 8:22)

"U kunt niet God dienen èn Mammon." (Mat 6:24)

"Ieder, die zijn leven zal proberen te behouden, die zal het verliezen." (Luc 17:33)

Hij wilde dat zijn luisteraars hun door God geschonken hersens gebruikten. Wat voor nut, bijvoorbeeld, had dat herhaaldelijk, plichtmatige wassen van de handen tot de ellebogen toe, wanneer het inwendige van die mens zo vuil was? Of dachten zij dat God niet zag hoe zij werkelijk waren?

“Hij leerde hen als gezaghebbende”

Evenals Socrates vier eeuwen eerder in Griekenland had geprobeerd, wil ook Jezus zijn volksgenoten in Israël goed wakker schudden uit hun dogmatisme (hun vasthouden aan onbetwistbare waarheden). Maar Socrates klampte zich meestal aan een voorbijganger vast, om hem meedogenloos te ondervragen, over welk onderwerp ook, totdat zijn slachtoffer niet meer wist wat hij moest denken. Vandaar dat de filosoof zo veel ergernis wekte, dat hij ter dood werd veroordeeld wegens zijn verderfelijke invloed op de jeugd, wier moraal hij op deze wijze ondermijnde. Nog meer dan Socrates wil Jezus zijn medeburgers goed wakker schudden uit de sluimering van hun noodlottige zelfvoldaanheid als Gods uitgekozen volk – en ook Hij wekt als loon ergernis, en ook Hij hoort het doodvonnis over zich uitspreken.

Maar het verschil tussen Jezus en Socrates, en alle andere Griekse wijsgeeren met hem, is het gezag en de zekerheid waarmee Jezus zijn volk toespreekt. Hij is er niet op uit zijn luisteraars in twijfel en tot vrijzinnigheid te brengen, maar tot een helder besef van hun verantwoordelijkheden tegenover God. Om dit te bewerkstelligen neemt Hij afstand van de traditionele leer van de schriftgeleerden, met hun nooit aflatende beroep op de uitspraken van de een of andere *rabbi*. Hij begint zijn kritiek hierop met gezag: “U hebt gehoord ... maar Ik zeg u”. Zoiets hebben zijn luisteraars nog nooit meegemaakt, en zij verbazen zich erover: “de scharen stonden versteld over zijn leer, want Hij leerde hen als gezaghebbende en niet als hun schriftgeleerden” (Mat 7:28,29). Jezus kent nooit enige aarzeling of onzekerheid. Met dezelfde beslistheid waarmee Hij in de Bergrede spreekt, zegt Hij in een persoonlijk gesprek met de hooggeplaatste Nicodemus: “Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: wij spreken van wat wij weten en wij getuigen van wat wij gezien hebben” (Joh 3:11).

Waar komt deze zekerheid over de juistheid van zijn leer vandaan? Bij iemand anders zou zo’n stelligheid leiden tot opmerkingen over betwete-

righeid of grootheidswaan, maar zij die Hem dagelijks vergezellen zien daar bij Hem kennelijk geen spoor van. Zijn zij naïef, zoals zo vaak het geval is tegenover mensen die zeggen iets bijzonders te zijn of te hebben? Neen! Wat hen opvalt, is dat Hij altijd oprecht bewogen is door de nood van anderen, zelfs tot tranen toe, en niets liever doet dan hen daaruit bevrijden. Op de vooravond van zijn vuurproef op Golgotha keert Hij zich tot Petrus, en zegt: "Ik heb voor u gebeden, dat uw geloof niet zou bezwijken" (Luc 22:32). Zijn discipelen zijn niet bang Hem te vertellen wat de zeer verontwaardigde Farizeeën over Hem zeggen (Matteüs 15:12). Hij laat de twaalf Hem kritiseren (Matteüs 13:10), is geduldig met hun traagheid van begrip en bij hun belachelijke discussie over wie onder hen de belangrijkste is. Hij stelt hun vriendschap zeer op prijs:

"U bent het, die steeds bij Mij gebleven bent in mijn verzoeken [beproevingen]." (Luc 22:28)

"Ik heb vurig begeerd dit Pascha met u te eten, eer Ik lijd." (Luc 22:15)

"Hij heeft de zijnen, die Hij in de wereld liefhad, liefgehad tot het einde." (Joh 13:1)

"Ik kan van Mijzelf niets doen." (Joh 5:30)

Zijn behoefte aan goede, innige vriendschap, zijn medelijden met de hulpbehoevende en de gebrekkige, zijn liefdevolle belangstelling en zorg voor "één van deze mijn minste broeders" (Mat 25:40), laten er geen twijfel over bestaan dat Hij geen egoïst is.

Gelukkig hebben we zijn eigen eenvoudige verklaring voor de zekerheid die zijn gehele leer kenmerkt; al is het zo dat zijn begaafdheid, zijn aantrekkelijkheid als persoon en zijn koninklijke houding die – in de beoordeling van mensen – maar al te vaak in de schaduw heeft gesteld:

"Wie Mij verwerpt en mijn woorden niet aanneemt, heeft een, die hem oordeelt: het woord, dat Ik heb gesproken, dat zal hem oordelen op de jongste dag. Want Ik heb niet uit Mijzelf gesproken, maar de Vader, die Mij heeft gezonden, heeft zelf Mij een gebod gegeven, wat Ik zeggen en spreken moet. En ik weet, dat zijn gebod eeuwig leven is. Wat Ik dan spreek, spreek Ik zó, als de Vader Mij gezegd heeft" (Joh 12:48-50).

“Ik ben nederig van hart”

Uit Jezus' uitspraken blijkt zorgvuldige voorbereiding. Hij neemt kennelijk de moeite zijn taak als Leraar zo goed mogelijk te doen, door de stille uren van de nacht te besteden aan het uitdenken van die treffende gelijkenissen, de dichterlijke gezegden, zodat zijn lessen met behulp van verzorgde tegenstellingen, overdrijvingen en woordspelingen tot zelfs de meest afgestompte luisteraar zullen doordringen. Een lopend afspeelapparaat is Hij zeker niet. Maar als we zijn nadrukkelijke verklaring over de oorsprong van zijn leer aanvaarden, had Hij de onfeilbare invloed en leiding van zijn Vader in de hemel. Voor wie de evangeliën gelooft, ligt de oorzaak van zijn unieke geestverwantschap met God in zijn bovennatuurlijke afkomst als Diens eniggeboren Zoon. Daarom heeft Hij ook een unieke opleiding gehad: “Voorwaar, voorwaar, de Zoon kan niets doen van Zichzelf, of Hij moet het de Vader zien doen; want wat deze doet, dat doet ook de Zoon evenzo. Want de Vader heeft de Zoon lief en toont Hem al wat Hij zelf doet” (Joh 5:19,20).

De vier evangeliën vestigen de aandacht van de lezer op de stralende, unieke persoonlijkheid van Jezus van Nazareth. Terwijl de biografieën van andere mensen voor wie we waardering hebben, ons door hun zwakheden en gebreken toch teleur kunnen stellen, is hier in deze, vaak nuchtere, verslagen van de evangelisten niets van te bespeuren. Evenmin als zijn tijdgenoten zijn we in staat Hem in zijn eer aan te tasten, door Hem van iets te beschuldigen. Want Hij – die eens in eenvoud had gezegd: “Ik ben nederig van hart” (Mat 11:29) – zegt tegen jaloerse en boze mensen die voortdurend kritiek leveren, wier huichelarij Hij openlijk en vlijmscherp aan de kaak heeft gesteld: “Wie van u overtuigt Mij van zonde?” (Joh 8:46) – en een bevestigend antwoord is er tot op heden door niemand gegeven. (Het Griekse woord *elencho* betekent niet enkel kritiek, want die had Hij wel te verduren – zie bijvoorbeeld Matteüs 9:3; 12:24; Johannes 9:16 – maar kritiek die bewezen kan worden, zodat het geweten wordt geraakt.) Er is bij Hem geen spoor van de tegenstrijdigheid, de verdeeldheid van belangstelling en inspanning, die anderen kenmerken, en waarvan de Psalmist zich bewust was toen hij bad: “verenig mijn hart om uw naam te vrezen” (Ps 86:11). Van begin tot eind is zijn hij eerlijk en betrouwbaar.

De aantrekkingskracht van Jezus

Welke onbevooroordeelde lezer, die de moeite neemt Jezus vanuit de evangeliën goed te leren kennen tijdens die enkele jaren dat Hij onder zijn volk werkte, wil niet door zijn vriendschap gewonnen worden als hij Hem voor ogen ziet? Vol medeleven met de zieken en de gehandicapten, zo zorgzaam, niet alleen voor iemands welzijn tijdens dit aardse leven, maar veel meer voor diens relatie met de Vader en het resultaat daarvan voor de eeuwige toekomst. Wie heeft met zoveel toewijding en dagelijkse inspanning zijn volk zo volledig gediend, ten koste van zijn eigen leven? Wie heeft zo veel verdriet gevoeld als Hij, toen Hij in zijn taak, zijn volk tot God terug te brengen, het gevoel had gefaald te hebben? Hij werd tot tranen bewogen, toen Hij dacht aan de schuld die zijn komst over zijn volk had gebracht: "Indien ik niet gekomen was en tot hen gesproken had ... Indien Ik niet de werken onder hen gedaan had, die niemand anders gedaan heeft ..." (Joh 15:22,24).

Vraagt u zich af: waar ligt dan het geheim van deze unieke, zo aantrekkelijke persoonlijkheid, deze Mens bij uitnemendheid, dan geeft Hij zelf het volledige antwoord: Hij is Gods eniggeboren Zoon, geboren uit de mensheid, en Hij leeft volledig in gemeenschap met zijn hemelse Vader. Daarom is Hij ook de Heiland van allen die in Hem geloven, zodat de vriendschap die Hij uit liefde van hen verlangt, uitgroeit tot een levengevende relatie, als die van ranken die aan een wijnstok groeien.

De evangelisten vertellen niets over Jezus' gezichtsuitdrukkingen, behalve zijn ogen. Zijn scherpe blik kon zich boren door een moordzuchtige menigte, en een stel geldzuchtige handelaars uit het huis van zijn Vader verdrijven. Zijn ernstige, doorzoekende ogen konden ook diep in het hart van een discipel kijken, en hem dan rotsman noemen; of van een tollenaar bij zijn winstgevende zaak, zodat die zijn tolhuis voorgoed achterliet. Hij kon met niet-verborgen verdriet een jonge man aankijken, die de prijs voor het volgen van Jezus te hoog vond. Als wat Hij tijdens zijn aardse bestaan leerde waar is, leeft Jezus, nu als de verhoogde Heer, in de hemel, en ziet de mensen die ook door het evangelie tot zijn Koninkrijk geroepen worden. Het kan dan zijn dat een mens ineens diezelfde indringende blik voelt, waarmee anderen eens diep in het hart getroffen werden en nauw

met Hem verbonden werden. Zo'n moment kan een mens klein en nederig, en toch zo blij maken.

De juiste houding tegenover de Leraar

Kritisch denken, de werkelijke feiten goed onder ogen zien zonder sentimentaliteit? Dat zeker, want Jezus wil niets liever dan dat we onze hersens goed gebruiken – en wel voor het doel waarvoor God ze ons geschonken heeft, namelijk om Hem en Zijn heilsplan en heilswerk in Zijn Zoon te leren kennen! Wat moet Hij denken van, bijvoorbeeld, het regelmatig een paar verzen uit de Bijbel lezen, zonder goed na te denken over en te onderzoeken wat het betekent, wat het doel is van wat daar geschreven staat? Wat moet Hij verlangen de nevels van een zelfvoldane vroomheid en zekerheid, waardoor velen vooral aan de godsdienstige traditie van hun (voor)ouders trouw willen blijven, weg te blazen, om hen te laten zien waar het werkelijk om gaat, en zich bewust te worden van de dringende voorwaarden van behoudenis! De kerk of de voorganger kan u niet behouden, zelfs vroomheid en kennis zijn niet voldoende. Waar het om gaat, is of u in nauwe verbondenheid met Jezus Christus leeft en Hem volgt in de praktijk, doet naar zijn voorbeeld. Iemand van wie je het helemaal niet zou verwachten, maar die kennelijk een scherpe blik had, zei eens: 'Veel mensen geloven wel in Jezus, maar ze volgen Hem niet'.

In de huidige samenleving willen, als nooit tevoren, de meeste mensen wat hun mening betreft onafhankelijk van anderen zijn. Traditie en opvoeding, ook wat in de Bijbel staat, mogen niet in de weg staan van het recht zelf te bepalen wat iemand wil denken, zeggen en doen. Vrijheid, is het motto van deze tijd; en die leidt tot ongebondenheid, vrijblijvendheid. Helaas is er vroeger veel dwang geweest – en in sommige kringen is dit nog altijd zo – evenals er veel ontmoediging is geweest zelf de Bijbel te lezen en onderzoeken – en ook daarin is nog niet iedereen vrij. Maar wie dat wèl is, en ook de moed opbrengt zich geheel open te stellen voor de invloed van Jezus van Nazareth, kan zo'n grote waardering voor Hem krijgen, dat hij of zij op den duur bereid is in alles op Hem te vertrouwen. En als het zo ver komt, is het een voorrecht, om met Hem als Gids dat eeuwige en genadige voornemen van de Vader goed te leren kennen.

C. Christus en de gehele Bijbel

De vier evangeliën maken deel uit van een verzameling van in totaal zesenzestig geschriften, die we de Bijbel noemen. De meeste hiervan vormen het Oude Testament en de overige – die van het Nieuwe Testament – zijn door apostelen of leden van de vroege gemeente geschreven.

Het belang van het Oude Testament

De waarde die Jezus aan het Oude Testament hecht, blijkt alleen al uit zijn grondige kennis hiervan. Zijn luisteraars stellen Hem allerlei vragen over kwesties als echtscheiding, de opstanding uit de doden, rituele handenwassing, eeuwig leven, de belangrijkste geboden, het sabbatsgebod, om maar enkele te noemen. Met een "Hebt u niet gelezen?", "Er staat geschreven", "Mozes heeft gezegd", "David zelf zegt", "Terecht heeft Jesaja geprofeteerd", leidt Hij zijn antwoord in, dat vaak een doorslaggevende aanhaling uit de Schrift is. Zo'n vertrouwdheid, tot in zelfs de kleinste bijzonderheden, met de boeken van het Oude Testament, getuigt van vele jaren studie.

Zijn gedegen kennis, maar ook zijn achting voor de waarheid van de geschriften van de Wet en de Profeten (de Joodse Bijbel), blijkt uit de nadruk die Hij soms op een enkel woord legt. In de tempelhof in Jeruzalem, bijvoorbeeld, stelt Hij de Farizeeën een vraag over de afkomst van de Messias, en wijst daarbij op de woorden van David: "Hoe kan David Hem dan door de Geest zijn Here noemen, als hij zegt: 'De Here heeft gezegd tot mijn Here ...'" (Mat 22:43). De uitdrukking "door de Geest" laat zien dat de aangehaalde Psalm voor Jezus een hogere oorsprong heeft dan in David alleen. In antwoord op de beschuldiging van godslastering haalt Hij de woorden van een andere Psalm aan: "Is er niet geschreven in uw wet: Ik heb gezegd: U bent goden? Als Hij hen goden genoemd heeft, tot wie het woord van God gekomen is, en de Schrift niet kan gebroken worden ..." (Joh 10:34,35).

Er wordt wel eens gezegd dat Jezus de Schrift aanhaalt om zijn luisteraars tegemoet te komen, omdat zij geloven in de betrouwbaarheid van wat we het Oude Testament noemen. Deze toevoeging – "de Schrift kan niet gebroken worden" (Joh 11:35) – is op zich voldoende om deze verklaring

te ontcrachten. Zijn klacht tegen de godsdienstige leiders is nooit een overdreven vertrouwen op de waarheid van de Schrift, maar hun gebrek aan kennis en begrip van de juiste betekenis ervan. Nu is dit laatste op zich geen probleem, daar dient onderwijs voor, maar wel als die geestelijke leiders zich beschouwen als leraren. Tot Nicodemus zegt Jezus daarom: "U bent de leraar van Israël, en deze dingen begrijpt u niet? Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: wij spreken van wat wij weten en wij getuigen van wat wij gezien hebben (Joh 3:10,11). En met het oog op hun verkeerde uitleg van de Wet, noemt Hij de schriftgeleerden en Farizeeën "blinde wegwijzers" (Marcus 23:16,24). De Sadduceeën, die niet in een opstanding uit de doden geloven, krijgen te horen: "U dwaalt, want u kent de Schriften niet, evenmin als de kracht van God" (Mat 22: 29). Wat denkt u dat Jezus zou zeggen tegen velen die zich in onze tijd voorstellen als leraars en Schriftkenners, zelfs beweren profeten te zijn?

En mocht u denken dat ook wij ons voordoen als leraars, dan is ons antwoord dat wij ons slechts beschouwen als knechten van de Meester. Vergelijk het met de schildersleerling, die meewerkte aan een schilderij van de grote meester; wetende dat diens handtekening er alleen op kwam te staan als het doek in de geest van de Meester was geschilderd. Het verschil met vele anderen is, dat wij u niet dwingen (al of niet met het prediken van 'hel en verdoemenis') aan te nemen wat wij zeggen of schrijven, maar u uitnodigen hetzelfde te doen als de mensen in de stad Berea, die "zich gunstig onderscheiden van die in Tessalonika, daar zij het woord [dat Paulus predikte] met alle bereidwilligheid aannamen en dagelijks de Schriften nagingen, of deze dingen zo waren" – met als gunstig gevolg van hun onderzoek: "Velen dan van hen kwamen tot het geloof" (Hand 17:10-12).

Wat de Schrift voor Jezus tijdens de vele jaren van voorbereiding op zijn arbeid als Leraar betekende, blijkt niet alleen uit zulke twistgesprekken, maar meer nog uit een betoog als 'de Bergrede'.

Het lijkt erop dat zijn verwerping van de traditionele wijze van uitleg aanleiding heeft gegeven tot een aanklacht wegens gebrek aan respect voor Mozes en de Profeten. Want na de inleidende zaligsprekingen legt Hij de basis voor wat volgt, met de woorden: "Meen niet, dat Ik gekomen ben om de wet of de profeten te ontbinden; Ik ben niet gekomen om te ont-

binden, maar om te vervullen. Want voorwaar, Ik zeg u: Voordat de hemel en de aarde vergaat, zal er niet één jota of één tittel [kleinste teken of accent] vergaan van de wet, voordat alles zal zijn geschied" (Mat 5:17,18). Deze woorden zijn meer dan een afwijzing van de aanklacht, dat zijn geloof in de Schrift niet absoluut was; en ook meer dan een verduidelijking van de ontzagwekkende betekenis ervan voor Hem Zelf. Zij dienen namelijk ook als voorbeeld voor zijn leerlingen die Hem volgen – toen en nu.

Wat Jezus bij de voetwassing in de bovenzaal zegt, geldt voor alle aspecten van het leven: "Ik heb u een voorbeeld gegeven, opdat ook u doet, wat Ik u gedaan heb. Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, een slaaf staat niet boven zijn heer, noch een gezant boven zijn zender" (Joh 13:15,16). Deze verantwoordelijkheid past Hij in de Bergrede toe op de plaats die zijn volgelingen op hun beurt in hun onderwijs aan Gods geschreven Woord geven: "Wie dan één van de kleinste van deze geboden ontbindt en de mensen zo leert, zal zeer klein heten in het Koninkrijk van de hemelen; maar wie ze doet en leert, die zal groot heten in het Koninkrijk van de hemelen. Want ik zeg u: Indien uw gerechtigheid niet overvloedig is, meer dan die van de schriftgeleerden en Farizeeën, zult u het Koninkrijk van de hemel voorzeker niet binnengaan" (Mat 5:19,20). Volgens deze uitspraak staat de "overvloedige gerechtigheid", die onontbeerlijk is om Christus' Koninkrijk binnen te mogen gaan, niet los van de manier waarop iemand met Gods woord omgaat.

Wanneer Jezus vervolgens een reeks voorbeelden geeft van de juiste betekenis van de Wet van Mozes, ingeleid met de woorden: "U hebt gehoord ... maar Ik zeg u", staat het bij voorbaat vast dat deze geen kritiek kunnen zijn op de hen bekende geboden. Zelfs de bewoording – "U hebt gehoord", geeft aan dat Hij het over de mondelinge, traditionele uitleg van de Wet heeft. Wanneer Jezus de Wet en de profeten aanhaalt spreekt Hij immers over wat geschreven is en wat men daarin leest.

Nog krachtiger dan Jezus' gebruik van de Schrift is zijn persoonlijke gehoorzaamheid daaraan. Wanneer Hij in de Bergrede zegt dat Hij gekomen is om de Wet en de profeten te vervullen, is het zijn voornemen in zijn leven volledig te voldoen aan hun morele eis. Maar behalve dat zal Hij ook profetieën in de Schrift over de Knecht van de HERE die alleen op Hem

betrekking hebben, in vervulling brengen. Matteüs, bijvoorbeeld, vertelt als vele zieken naar Jezus komen: "Hij genas allen, opdat vervuld zou worden, wat gesproken werd door de profeet Jesaja, toen hij zei: Hij heeft onze zwakheden op Zich genomen en onze ziekten heeft Hij gedragen" (Mat 8:17). Zijn intocht in Jeruzalem op een ezel is een opzettelijke vervulling van een profetie van Zacharia: "Dat is gebeurd, opdat vervuld zou worden wat gesproken is door de profeet" (21:4). Hij bestraft Petrus' gebruik van een zwaard in de hof van Gethsemane: "Hoe zouden dan de Schriften in vervulling gaan, die zeggen, dat het zo moet geschieden?" (26:54). Hoe sterk zijn verantwoordelijkheidsbesef is, tot zijn laatste ademtocht toe, dat het zijn levenstaak is de Schrift te vervullen, blijkt uit Johannes' verslag: "Hierna zei Jezus, daar Hij wist, dat alles al volbracht was, opdat de Schrift vervuld zou worden: Ik heb dorst!" (Joh 19:28). Dankzij het bevochtigen van zijn mond kan Hij zijn laatste, triomfantelijke en betekenisvolle kreet slaken: "Het is volbracht!" (vs. 30; zie ook Luc 9:31, 12:50, Joh 4:34, 5:36)

De aandachtige lezer van het evangelie naar Matteüs zal merken dat Jezus niet zozeer verwijst naar wat de profeten hebben gezegd maar wat door (via, door middel van) hen werd gezegd. Vóór de grondlegging van de wereld heeft God een ontzagwekkend plan ontworpen: de totstandkoming van een familie van vele, onsterfelijke en onvergankelijke kinderen. Zijn Zoon, die deze kinderen uit hun vervreemding met God, waarin de vervallen mensheid is geraakt, zal verlossen, staat in dit plan centraal. Nu Hij onder de mensen leeft, wijdt Jezus zich aan het leveren van de onontbeerlijke bijdrage die zijn Vader in de hemel van Hem vraagt. Dit is het werk dat Hij moet volbrengen, wil Gods plan en werk verder gaan (zie Jesaja 53:10).

Het Nieuwe Testament

Op de vooravond van zijn dood neemt Jezus, bij de viering van het jaarlijkse Pascha, afscheid van zijn elf trouwe leerlingen, die Hij apostelen (zijn gevolmachtigden) noemt. In de loop van een lang gesprek verzekert Hij hen van hun plaats aan zijn tafel in zijn Koninkrijk: "opdat ook u zijn mag, waar Ik ben" (Joh 14:1-3; zie ook Luc 22:29). Tezelfdertijd bemoedigt Hij hen met de belofte van zijn komst in de Geest, om met zijn volgelingen te zijn in de periode tussen zijn eerste en tweede verschijning op aar-

de. Met het oog op vele andere discipelen die geroepen zullen worden, belooft Hij tot een ieder te komen die Hem liefheeft en zijn woord gelooft en gehoorzaamt: "Indien iemand Mij liefheeft, zal hij mijn woord bewaren en mijn Vader zal hem liefhebben en Wij zullen tot hem komen en bij hem wonen" (Joh 14:23). Eén van zijn zeven brieven aan zijn gemeente eindigt met een vergelijkbare belofte: "Zie, Ik sta aan de deur en Ik klop. Indien iemand naar mijn stem hoort en de deur opent, Ik zal bij Hem binnenkomen en maaltijd met hem houden en Hij met Mij" (Op 3:20).

Jezus belooft de apostelen in de bovenzaal voor hen een *Parakleet* te zijn, een Bijstand (geen 'Trooster') in hun apostolische taak. Al eerder had Hij gezegd dat, wanneer zij als zijn gezanten voor de machthebbers van deze wereld ter verantwoording geroepen zouden worden, Hij naast hen zou staan om hun een goed getuigenis in te geven: "Ik zal u mond en wijsheid geven, die al uw tegenstanders niet zullen kunnen weerstaan of weerleggen" (Luc 21:15). Nadat Paulus voor de tweede keer voor de keizerlijke rechtbank in Rome heeft moeten verschijnen, schrijft hij Timoteüs: "de Here heeft mij terzijde [naast mij] gestaan en kracht gegeven, zodat door mij de verkondiging tot haar recht gekomen is en alle heidenen haar hebben kunnen horen" (2 Tim 4:17).

De belofte van de *Parakleet* gaat nog verder dan de al eerder gegeven verzekering van steun bij een verhoor. Christus zal komen in de Geest, om de apostelen in herinnering te brengen wat zij gezien en gehoord hebben tijdens de jaren in zijn gezelschap, en hen verder te leiden in het begrijpen hiervan: "die zal u alles leren en u te binnen brengen al wat Ik u gezegd heb"; "Hij zal u de weg wijzen tot de volle waarheid ... de Geest van de waarheid zal u de weg wijzen tot de volle waarheid" (Joh 14:26; 15:26; 16:13).

Als gevolg hiervan schrijven de apostelen hun evangeliën en brieven toe aan de leiding en inspiratie van de verhoogde Christus. In zijn eerste brief aan de gemeente in Korinte, bijvoorbeeld, schrijft Paulus (die door de directe openbaring van Christus als zijn apostel was geroepen), naar aanleiding van het feit dat we alleen op de hoogte kunnen komen van Gods genadige voornemens, wanneer Hij ze openbaart: "Wij [de apostelen] hebben ... de Geest uit God, opdat wij zouden weten, wat ons door God in

genade geschonken is. Hiervan spreken wij dan ook met woorden, die niet door menselijke wijsheid, maar door de Geest geleerd zijn" (1 Kor 2:12,13). Vandaar dat naast de praktijk in de synagogen van het voorlezen van de boeken van het Oude Testament, in de gemeente ook de geschriften van de apostelen voorgelezen zouden worden (Kolossenzen 4:16; 1 Tessalonicenzen 5:27).

Als we de herhaalde uitspraken van Jezus in de vier evangeliën als waarheid aannemen, mogen we volledig vertrouwen op de waarheid van het Oude Testament als Gods openbaring van Zichzelf, Zijn geboden en Zijn voornemen met de wereld die Hij geschapen heeft. Daarnaast staat Hij borg voor de waarheid van de geschriften van zijn apostelen.

D. Het centrale thema van Jezus' onderwijs

Na het vierhonderd jaar zonder te hebben moeten doen, hoort het volk Israël rond het jaar 25 weer de stem van een profeet van God, met een zeer actuele boodschap: "Bekeer u, want het Koninkrijk van de hemelen is nabijgekomen" (Mat 3:2). Hij verkondigt op deze wijze de aanstaande verschijning van de langverwachte Messias. Met het oog op de betreurenswaardige toestand van nationale trots Gods volk te zijn, samen met kwade praktijken en geestelijke armoede, waarschuwt hij Israël voor een grondig proces van oordeel en zuivering: "De bijl ligt al aan de wortel van de bomen ... De wan is in zijn hand en Hij zal zijn dorsvloer geheel zuiveren en zijn graan in de schuur bijeenbrengen, maar het kaf zal Hij verbranden met onuitblusbaar vuur" (vzn 10-12).

Het evangelie van het Koninkrijk van God

Nadat Johannes de Doper, enige tijd nadat hij Jezus gedoopt heeft, opgesloten wordt in een gevangenis, en voorgoed uit de openbaarheid verdwijnt, treedt Jezus in Galilea op met een gelijklopende boodschap: "Van toen aan begon Jezus te prediken en te zeggen: Bekeer u, want het Koninkrijk van de hemel is nabijgekomen" (Mat 4:17). Terwijl de aankondiger van zijn komst geen wonder deed (Johannes 10:41), trekt Jezus al snel overal uit de omtrek belangstellenden vanwege zijn vele wonderbaarlijke genezingen:

"En Hij trok rond in geheel Galilea en leerde in hun synagogen en verkondigde het evangelie van het Koninkrijk en genas alle ziekte en alle kwaal onder het volk. En het gerucht van Hem drong door tot in geheel Syrië; en men bracht tot Hem allen, die ernstig ongesteld waren, gekweld door allerlei ziekten en pijnen, bezetenen en maanzieken en verlamden, en Hij genas hen. En Hem volgden vele scharen uit Galilea en Decapolis en Jeruzalem en Judea en het Overjordaanse." (Mat 4:23-25)

De diepgaande betekenis van deze genezingen ligt hierin, dat de profetische voorzeggingen van het Messiaanse Rijk in zekere zin nu in vervulling gaan. De woorden: "het Koninkrijk van de hemelen is nabij gekomen" krijgen daardoor een andere betekenis: zij zeggen niet meer dat het binnen korte tijd zal komen, maar dat het in Jezus' Persoon en daden dichtbij

is gekomen, als een tot op zekere hoogte gerealiseerde toestand omdat Hij, de Messias, in hun midden is: "Indien Ik door de Geest Gods de boze geesten uitdrijf, dan is het Koninkrijk van God over u gekomen" (Mat 12:28). In dit licht gezien sluit de arrestatie van Johannes de Doper een lang tijdperk af: "De wet en de profeten gaan tot Johannes; sinds die tijd wordt het evangelie gepredikt van het Koninkrijk van God en ieder dringt zich er in" (Luc 16:16). Als bewijs voor de in vertwijfeling geraakte Johannes de Doper dat Hij inderdaad de Messias is, doet Jezus voor de ogen van de twee boden van Johannes zulke wonderen als Jesaja had aangekondigd, en zegt:

"Ga heen en boodschap Johannes wat u hoort en ziet: blinden worden ziende en lammen wandelen, melaatsen worden gereinigd en doven horen en doden worden opgewekt en armen ontvangen het evangelie." (Mat 11:4,5; Jes 32:3 en verder; 35:5 en verder)

Bij dit alles dient de hedendaagse lezer rekening te houden met twee dingen wat betreft de uitdrukking "het Koninkrijk van de hemel":

a) Dit was onder de Joden een gangbare uitdrukking, mogelijk gebruikt uit eerbied om Gods naam te vermijden, maar die voortkomt uit Daniëls profetie: "de God van de hemel zal een Koninkrijk oprichten" (Dan 2:44), en gelijk is aan de uitdrukking "het Koninkrijk van God", waaraan Lucas voor zijn niet-Joodse lezers de voorkeur geeft (vergelijk, bijvoorbeeld, Matteüs 5:3 met Lucas 4:43).

b) Anders dan in ons taalgebruik heeft 'Koninkrijk' de kernbetekenis van koningschap, het uitoefenen van koninklijke macht en gezag.

Ondanks het krachtige bewijs van zijn genezingen lijken de Galileeërs op een zwaar, levenloos blok hout, waarin geen beweging te krijgen is. Na enige tijd verwijt Jezus hen in vlijmscherpe bewoordingen hun onverschilligheid en ongeloof: "Want indien in Tyrus en Sidon die krachten waren geschied, welke in u geschied zijn, al lang zouden zij zich in zak en as bekeerd hebben" (Mat 11:21). Na verloop van tijd spreekt Hij minder over het Koninkrijk, dat in beperkte, maar diepgaande, zin al gekomen is, en meer over zijn komst, aan het einde van de tijd, in stralende heerlijkheid als de Rechterkoning:

“Want de Mensenzoon zal komen in de heerlijkheid van zijn Vader, met zijn engelen.” (16:27)

“zij zullen de Mensenzoon zien komen op de wolken van de hemel, met grote macht en heerlijkheid.” (24:30)

“Waak dan, want u weet niet, op welke dag uw Here komt.” (24:42)

“Wanneer dan de Mensenzoon komt in zijn heerlijkheid en alle engelen met Hem.” (25:31)

De indruk die Jezus op de daarvoor openstaande luisteraar maakt, is te zien in het verzoek van de man die naast Hem aan een kruis sterft: “Jezus, gedenk mij, wanneer U in uw Koninkrijk komt” (Luc 23:42).

Deze tweede komst zal beantwoorden aan alles wat Johannes de Doper vroegtijdig verwachtte: de vervulling van de profetische voorzeggingen van een eeuwigdurende, wereldwijde heerschappij van gerechtigheid en vrede. Zo grondig zal de verandering in de samenleving zijn, dat Jezus spreekt over een wedergeboorte (hergeboorte) van de wereld, en Hij belooft zijn discipelen daarin belangrijke taken:

“u, die Mij gevolgd bent, zult in de wedergeboorte, wanneer de Mensenzoon op de troon van zijn heerlijkheid zal zitten, ook op twaalf tronen zitten.” (Mat 19:28)

“Dan zullen de rechtvaardigen stralen als de zon in het Koninkrijk van hun Vader.” (13:43)

Zo leert Jezus zijn Koninkrijk te zien in twee fasen:

1) Met zijn optreden in Galilea als de Zoon van God en Israëls Messias, geheel vervuld van Gods Geest, waarmee Hij de ongekende wonderen doet die zijn toekomstige heerschappij op aarde zullen kenmerken, breekt zijn Koninkrijk zich in voorlopigheid baan. Wie in Hem gelooft als de Messias, en leeft als zijn gehoorzaam onderdaan, gaat nu al de sfeer van zijn koningschap binnen. Daarom zegt Jezus dat het Koninkrijk zich baan breekt en krachtadigen (mensen die het krachtig besluit nemen te handelen naar hun geloof) erin gaan (Matteüs 11:12), en zijn goedkeuring uitspreekt over een verstandige schriftgeleerde: “U bent niet ver van het Koninkrijk van God” (Mar 12:34).

2) Sinds zijn hemelvaart is het treden in de sfeer van Christus' koningschap ook het voorrecht van gelovigen in de niet-Joodse wereld, getuige Paulus' woorden tot niet-Joden: "Hij heeft ons verlost uit de macht van de duisternis en overgebracht in het Koninkrijk van de Zoon van zijn liefde" (Kol 1:13); "Want wij zijn burgers van een rijk in de hemel, waaruit wij ook de Here Jezus Christus als verlosser verwachten" (Flp 3:20).

Dit voorlopige koningschap van Christus loopt uit op zijn wederverschijning in de eindtijd. Dan zullen zijn volgelingen, evenals Gods dienaars uit vroegere tijden, de gave van eeuwig leven ontvangen, en, zoals Jezus zei, "stralen als de zon in het Koninkrijk van hun Vader" (Mat 13:43). Onder de leiding van hun Heiland, de Wereldkoning, zullen zij zo'n heilzame heerschappij en invloed uitoefenen, dat de aarde haar lang beloofde bestemming zal bereiken en vol zal zijn van de heerlijkheid van de HERE. Christus' bede zal dan werkelijkheid worden: "Uw naam worde geheiligd, uw Koninkrijk kome, uw wil geschiede, gelijk in de hemel zo ook op de aarde", of liever vanuit het Hebreeuwse idioom en de gedachte aan Gods eeuwig voornemen: 'Heilig Uw Naam, doe Uw Koninkrijk komen, doe Uw wil geschieden op aarde, zoals (die nu) in de hemel (gebeurt)' (Matteüs 6:9,10). Jezus' leer over het Koninkrijk van God dat, zoals Hij eens zei, "bereid is van de grondlegging van de wereld af" (Mat 25:34), komt geheel overeen met dat eeuwige voornemen waarover Paulus in zijn (zogenoemde) brief aan de Efeziërs schrijft: "het welbehagen, dat Hij Zich in Hem had voorgenomen" (1:9), vóór de grondlegging van de wereld. Christus staat in alle opzichten centraal in dat raadsplan, en daarom kan niemand beter geschikt zijn dan Hij om ons het beter te leren begrijpen.

De pijlers van het evangelie

Om zijn leer goed te kunnen volgen, dienen we echter rekening te houden met de toestand waarin zijn eerste luisteraars zich bevinden. Jezus mag bij hen, als leden van het volk Israël die onderwezen waren door Gods profeten, en van wie velen: "voor Jeruzalem verlossing verwachtten" (Luc 2:38), een goede basiskennis van Gods Koninkrijk verwachten. Soms komt de betekenis voor Hem van iets in het Oude Testament terloops aan het licht. Hij verbiedt, bijvoorbeeld, de gewone praktijk Jeruzalem te noemen bij het afleggen van een eed: "Zweer niet bij Jeruzalem, omdat het de stad van de grote Koning is" (Mat 5:35). We moeten de Psalm die

Jezus hiermee aanhaalt (Psalm 48), net als soortgelijke uitspraken van andere profeten in Israël, kennen om zijn verwachting van de toekomstige plaats van Jeruzalem, als hoofdstad van zijn Koninkrijk en de zetel van heerschappij en wetgeving, goed te begrijpen.

Bij een andere gelegenheid staat Jezus zo vol bewondering over het voorbeeldige geloof van een Romeins soldaat, dat Hij bewogen wordt te zeggen: "Ik zeg u, dat er velen zullen komen van oost en west en zullen aanliggen met Abraham en Izak en Jakob in het Koninkrijk van de hemel" (Mat 8:11). Waarom zijn de aartsvaders van Israël, Abraham, Izak en Jakob, hier net als op andere plaatsen, zo nauw verbonden met Jezus' voorstelling van zijn Koninkrijk? Zijn taal is doordrongen van het Oude Testament, dat voor Hem zijn geliefde bron van kennis is, zodat zijn zinspelingen daarop ons gemakkelijk kunnen ontgaan. Wanneer Hij, bijvoorbeeld, spreekt over de zuivering die bij zijn komst bij de voleinding van de wereld plaats zal vinden, zegt Hij: "De Mensenzoon zal zijn engelen uitzenden en zij zullen uit zijn Koninkrijk verzamelen al wat tot zonde verleidt en hen, die de ongerechtigheid bedrijven, en zij zullen hen in de vurige oven werpen; daar zal het geween zijn en het tandengeknars" (Mat 13:41,42). Een blik op het laatste hoofdstuk van het Oude Testament (Maleachi 4) is voldoende, om de oorsprong van deze woorden te zien.

Het centrale thema van Jezus' evangelieverkondiging, de komst van Gods Koninkrijk, berust dus op de door de profeten al aangekondigde heilsbeloften van God. Ze onthullen wat de apostel Petrus voor ogen heeft, als hij schrijft:

"Zijn goddelijke kracht immers heeft ons met alles, wat tot leven en godsvrucht strekt, begiftigd door de kennis van Hem, die ons geroepen heeft door zijn heerlijkheid en macht; door deze zijn wij met kostbare en zeer grote beloften begiftigd, opdat u daardoor deel zou hebben aan de goddelijke natuur." (2 Pet 1:3,4)

Uitgaande van Jezus' leer gaan we deze heilsbeloften in het volgende gedeelte nader onderzoeken.

E. De ontmoeting met Christus

De afzonderlijke kanten van ons onderwerp, zoals tot nu toe besproken, kunnen samengebracht worden in één beschouwing. Ons uitgangspunt daarbij is Paulus' krachtige lofprijzing van, God om Zijn genadige voornemen uit de mensheid een nieuwe familie van volmaakte kinderen te vormen. Het voornemen dat de apostel op een andere plaats voor ogen heeft, wanneer hij "met reikhalzend verlangen" uitziet naar "het openbaar worden van de zonen van God" (Rom 8:19).

Zelfs vóór de grondlegging van de wereld was het Gods bedoeling dat Zijn eniggeboren Zoon, "de afspiegeling van zijn heerlijkheid en de afdruk van zijn wezen" (Heb 1:3), mensen uit hun toestand van vervreemding van God en van hun sterfelijkheid zou verlossen. Dit zou mogelijk worden door diens volkomen gehoorzaamheid tijdens een leven als Mens, dat zijn hoogtepunt zou bereiken in zijn offerdood. Na zijn opwekking zouden deze mensen in de loop van de tijd als één familie in Hem samengebracht worden, door God als Zijn kinderen aangenomen.

De historische waarheid van de Evangeliën

Nagenoeg alles wat we van Jezus' leven op aarde kunnen weten (afgezien van het voorafgaande getuigenis van Israëls profeten, en dat van zijn apostelen achteraf), is in de vier evangeliën te lezen. Hierbuiten is er uiterst weinig informatie over wie Hij was en wat Hij deed, en er zijn ook heel weinig onafhankelijke normen om de geloofwaardigheid daarvan te kunnen vaststellen. Wij zelf zijn er stellig van overtuigd, dat wie bereid is alles wat in deze verslagen op Hem betrekking heeft bijeen te brengen, in één schitterende voorstelling een integere persoonlijkheid voor ogen wordt gesteld. Een Persoon zo boeiend, verheven en bovenmenselijk, dat geen schrijver van fantasieverhalen zo iemand – Mens en toch zoveel meer dan mens – had kunnen verzinnen. De ervaring van zeer velen is, dat hoe meer zij de Jezus van de vier evangeliën – vertrouwend op de waarachtigheid van de boodschap daarvan – leren kennen, hoe sterker de overtuiging groeit dat Hij alles is wat Hij over Zichzelf heeft gezegd: "Alle dingen zijn Mij overgegeven door mijn Vader en niemand kent de Zoon dan de Vader, en niemand kent de Vader dan de Zoon en wie de Zoon het wil openbaren" (Mat 11:27).

Hij is de verhoogde Heiland, die leeft tot in eeuwigheid, op Wie onze aandacht gevestigd wordt. Wie uitgaat van de historische waarheid van zijn bestaan, en zich openstelt voor de volledige voorstelling van Hem in de Schrift – zonder de hoogmoedige houding uit zelfgekozen stukjes van een legpuzzel een eigen opvatting over Hem te vormen – en niets over Hem gelooft wat uit een andere bron dan de Bijbel komt, kan tot zijn of haar eigen ontmoeting met de ware, levende Christus komen. Dan wordt Hij ook voor hem of haar de levende Heer, die leven aan anderen schenkt, wiens stralende heerlijkheid hij of zij bij zijn wederkomst van aangezicht tot aangezicht mag hopen te zien. Dan is Hij niet slechts de interessante Persoon, die ons getoond wordt door de nooit ophoudende en steeds veranderende beschouwingen van mensen, maar de tot werkelijkheid geworden belofte van God en de oorzaak van eeuwig en volmaakt leven, en de verpersoonlijking van Gods liefde voor mensen.

Geloof en gehoorzaamheid aan het woord van Christus

Geschapen als wij mensen zijn om naar Gods beeld en gelijkenis te zijn, kan er in oprechte gelovigen een haast onuitsprekelijk verlangen opwellen naar een leven dat aan Zijn oorspronkelijke scheppingsdoel beantwoordt: als liefdevolle kinderen van de hemelse Vader, vrij van de geestelijke en lichamelijke belemmeringen en verleidingen van het tegenwoordig leven. In Jezus zien zij de verwerkelijking van hun hoogste idealen, en kunnen zij zelf de waarheid ervaren van zijn woorden: "Dit nu is het eeuwige leven, dat zij U kennen, de enige waarachtige God, en Jezus Christus, die U gezonden hebt" (Joh 17:3). Want nog altijd roept Hij mensen tot zich, evenals toen Hij rondging in de steden en dorpen van Galilea, zeggende: "Kom tot Mij, allen, die vermoeid en belast bent, en Ik zal u rust geven; neem mijn juk op u en leer van Mij, want Ik ben zachtmoedig en nederig van hart" (Mat 11:28-30).

Door naar zijn stem te luisteren en zijn woord te gehoorzamen, zullen zij – samen met Jezus' apostel Petrus – leren zeggen: "Here ... U hebt woorden van eeuwig leven; en wij hebben gelooft en erkend dat U bent de Heilige van God" (Joh 6:68,69).

Het Koninkrijk in het evangelie naar Matteüs

Daarom is het zo belangrijk zelf vertrouwd te zijn met de evangeliën. Omdat onze eerste belangstelling in deze uiteenzetting uitgaat naar Jezus' onderwijs, is vooral lezen van het evangelie naar Matteüs sterk aan te bevelen. Want deze evangelist heeft veel van wat Jezus onderwezen heeft, samenbracht in een reeks van zes belangrijke redevoeringen:

1. De Bergrede, waarin dat leven van gerechtigheid, dat pelgrims naar Gods Koninkrijk kenmerkt, ontvouwd wordt (Mat 5-7).
2. De zendingsrede, met aanwijzingen voor de evangelieverkondiging toen en tot zijn wederkomst (Mat 10).
3. Een reeks gelijkenissen over Gods Koninkrijk (Mat 13).
4. Een rede met het oog op de toekomstige gemeente (Mat 18).
5. Een rede gericht tegen de religieuze leiders (Mat 23).
6. Een rede over toekomstige gebeurtenissen, die zullen uitlopen op zijn wederschijning in de eindtijd, gevolgd door de gelijkenissen van de tien maagden en de talenten, en een dramatische voorstelling van Christus' beoordeling van mensen bij zijn komst (Mat 24 en 25).

Bij het lezen van het evangelie naar Matteüs wordt duidelijk waarom het boek ook wel 'het koninklijke evangelie' wordt genoemd. Het eerste vers stelt Jezus al meteen voor als de Zoon van David. Een titel waarmee Hij vooral in de loop van dit evangelie telkens aangesproken wordt. Dit in tegenstelling tot het evangelie naar Johannes, waarin Jezus' Persoon (de tot werkelijkheid geworden voornemens van God, zoals Hij die van Adam af heeft bekendgemaakt; van God gekomen; 'van boven', geestelijk en daarom anders dan de andere mensen) het dominerende thema is, wordt in Matteüs telkens op zijn koningschap gewezen. Christus' Koninkrijk is het thema van de reeks eenvoudige verhalen in hoofdstuk 13, met verborgen waarheden die Jezus beschrijft als "de geheimenissen van het Koninkrijk van de hemel":

"Het Koninkrijk van de hemel komt overeen met iemand, die goed zaad gezaaid had ... is gelijk aan een schat, verborgen in een akker ... aan een koopman, die schone parelen zocht ... een sleepnet, neergelaten in de zee, dat allerlei bijeenbrengt."

Het valt op dat Jezus hiermee niet zozeer de aandacht richt op het Koninkrijk van God zelf, maar op de roeping ertoe. Hij stelt zich voor als de Zaaier, die nu bezig is het zaad van het evangeliewoord in de akker van de wereld te strooien, en laat mensen zien dat zij bij het horen van zijn uitnodiging voor een keuze staan met eeuwige gevolgen. En evenals Hij zelf het onderwerp is van zijn gelijkenissen – de zorgzame Herder van zijn volk, de Heer van het huis die na een lange afwezigheid plotseling komt om zijn dienaars te belonen – is Hij in de laatste van zijn illustraties in Matteüs 13 ook bij uitnemendheid de Leraar: “Daarom is iedere schriftgeleerde, die een discipel geworden is van het Koninkrijk van de hemel, gelijk aan een heer van het huis, die uit zijn voorraad nieuwe en oude dingen tevoorschijn brengt” (vs. 52). Zo combineert Hij de heilsbeloften van de profeten met de betekenis van zijn komst, in een boodschap die nog steeds actueel is.

2. Doe Uw Koninkrijk komen

A. Inleiding

Rond het jaar 27 klinkt in de steden en dorpen van Galilea een geschiedenis makende roep: "De tijd is vervuld en het Koninkrijk van God is nabijgekomen. Bekeer u en geloof het evangelie" (Mar 1:15). Het volk dat van oudsher in dit vruchtbare gebied woont, heeft eeuwenlang naar de komst van zijn Verlosser uitgezien. Vooral de laatste decennia, vanwege de meedogenloze macht van Rome, die het land bezet. Zij stromen in dichte drommen naar deze nieuwe Profeet, en volgen Hem van de ene plaats naar de andere. Hun belangstelling wordt steeds verder aangewakkerd, niet alleen door zijn opzienbarende boodschap, maar vooral omdat Hij overal zieken en gekwelden geneest.

De verwachting van Israëls profeten zijn vervuld in Jezus Christus

Er zijn volken die vol heimwee terugzien naar hun gouden eeuw, een vervlogen tijdperk van macht en roem, gevolgd door innerlijke krachteloosheid en verval. Dat deden ook de Israëlieten, denkend aan 'helden' als Mozes, die hun voorvaderen uit dwangarbeid in Egypte had verlost, en koning David, die het Koninkrijk een ongekende groei en voorspoed had geschonken. Nu is het volk al eeuwen het slachtoffer van de machtswel lust van wrede wereldrijken; de laatste honderd jaar van de uitbreidingsdrang van Rome. Maar Israël is heel bijzonder; want hoe goudglanzend zijn heerlijkheid als het enige echte Godsrijk dat de wereld ooit heeft gekend ook was, dat zal straks maar een flauwe afspiegeling blijken te zijn van de heerlijkheid, die God in Zijn genadig voornemen voor dit volk heeft weggelegd. Want heeft de HERE Mozes niet een nog veel grotere Opvolger beloofd, en David niet een Zoon die tegelijkertijd de Eniggeborene van de Vader zal zijn, die tot in eeuwigheid vanaf zijn troon in Jeruzalem met gerechtigheid en vrede over alle landen zal heersen?

Deze eerste roep van Jezus toont het verband tussen de verwachtingen van Israëls profeten en zijn eigen optreden: "De tijd is vervuld". De engel Gabriël had Daniël verteld, dat na een periode van "zeventig zevens" (zeventig jaarweken = 490 jaar) Messias de Vorst zou komen. Met de uitvaardiging van het bevel van de Perzische koning Kores (Cyrus), dat Jood-

se ballingen naar het land zouden terugkeren om de tempel in Jeruzalem te herstellen, ging het zand van de tijd in de profetische zandloper lopen. Nu is het onderste vaatje zover volgelopen, dat de Messias kan verschijnen.

De tijd is vervuld

Vervulling is ook het thema van Jezus' toespraak in de synagoge in Nazareth – het dorp in Galilea waar Hij was opgegroeid. Hij leest Jesaja's profetie voor, over de met de Geest gezalfde Knecht van de HERE, die blinden zal laten zien en gebonden los zal maken. Een geestelijke verlossing, die zo voortreffelijk zal zijn – het "jaar van het welbehagen van de HERE" – dat het jubeljaar – het jaar van vrijlating volgens de voorschriften in de Wet van Mozes – het zo zwaar verdrukte volk hier slechts een vage voorstelling van geeft. En na de aanwezigen de zegenrijke werkzaamheid van de Verlosser zo voor ogen te hebben gesteld, zegt Jezus: "Heden is dit schriftwoord voor uw oren vervuld" (Luc 4:21). Met het aanbreken van het "jaar van het welbehagen van de HERE" gaat ook de Messiaanse profetie in vervulling. De verschijning van de Heiland geeft de vaste heilsbeloften ineens opwindende actualiteit. Na eeuwen van wachten en bidden begint de in de Schrift vastgelegde toekomst een heerlijke werkelijkheid te worden. Dit zegt Jezus ook tot zijn discipelen: "Voorwaar, Ik zeg u: Vele profeten en rechtvaardigen hebben begeerd te zien wat u ziet, en zij hebben het niet gezien, en te horen wat u hoort, en zij hebben het niet gehoord" (Mat 13:17).

De gevolgen van de verwerping van Jezus Christus

Helaas blijkt het volk niet rijp te zijn voor zijn Messias. Jaren van geestelijke armoede, de noodlottige invloed van wereldsgezinde priesters in de tempel in Jeruzalem, en eerzuchtige, bekrompen wetleraars in de synagogen overal in het land, heeft de massa van het volk gemaakt tot die "dorre aarde" waaruit de Knecht zou uitspruiten (Jesaja 53:2). De mensen hebben meer belangstelling voor een krachtige bevrijder van de natie dan voor geestelijke vernieuwing. De tijd zal komen wanneer Jezus voor de laatste keer naar Jeruzalem zal reizen, en vanaf de Olijfberg ineens de stad zal zien. Dan zal Hij met tranen in de ogen en een profetische blik haar naderende verwoesting en heidense vertrapping betreuren: "omdat u de tijd niet hebt opgemerkt, dat God naar u omzag" (Luc 19:44).

Maar zelfs Israëls ongeloof en verwerping van zijn Messias zou bijdragen aan de vervulling van de aloude heilsbeloften, aan de volbrenging van zijn taak als de Heiland. Het overgeven van zichzelf in de macht van zijn vijanden, en aan de zeer pijnlijke en schandelijke openbare kruisiging die daarop volgt, maakt de vervulling mogelijk van de voorzeggingen door Israëls profeten van een offer dat eens voor altijd vergiffenis, verzoening, verlossing uit de banden van sterfelijkheid en dood zal brengen. Hier wijst Paulus op, als hij terugziet op Christus' eerste verschijning: "ik bedoel namelijk, dat Christus ter wille van de waarachtigheid van God een dienaar van besnedenen geweest is, om de beloften, aan de vaderen gedaan, te bevestigen" (Rom 15:8).

De vervullingen, voor een deel in voorlopigheid bij Christus' eerste komst, zullen worden voortgezet, en rijkelijk voltooid wanneer Hij op de wolken van de hemel verschijnt, met voor iedereen zichtbare macht en heerlijkheid. Verre van de Stichter te zijn van een nieuw geloof is Hij de Volbrenger van het beloofde: "Want hoeveel beloften van God er ook zijn, in Hem is het ja; daarom is ook door Hem het: Amen" (2 Kor 1:20).

Om zijn evangelie te leren kennen en zijn taak te begrijpen, is het daarom nodig zelf vertrouwd te zijn met die genadige heilsbeloften van God, waarvan Christus de vervulling is toevertrouwd. Daarom gaan we, om te beginnen, de plaats van het Koninkrijk bekijken, dat Hij in Galilea in voorlopigheid openbaarde en bij zijn wederverschijning in volledigheid tot stand zal brengen. Daarbij zullen we ook de diepgaande betekenis van Gods plechtige mededeling aan Mozes nader onderzoeken: "de heerlijkheid van de HERE zal de gehele aarde vervullen" (Num 14:21).

B. De toekomst van de aarde

Johannes de Doper, die de profetische taak had zijn volk voor te bereiden op de verschijning van de Messias, zei over Hem: "De wan is in zijn hand en Hij zal zijn dorsvloer geheel zuiveren en zijn graan in de schuur bijeenbrengen" (Mat 3:12). De definitieve scheiding die Johannes verwachtte, zal niet eerder plaatsvinden dan bij wat Jezus "de voleinding van de wereld" noemde (Mat 13:40). Toch voltrok zich al tijdens Jezus' arbeid onder zijn volk een scheidingsproces. Terwijl de grote massa weinig belangstelling had voor zijn roep tot geestelijke vernieuwing, was een klein deel van het volk bereid Hem te volgen. Zodoende stonden ze in een aantal opzichten apart van hun volk, als mensen die door de wereld reizen op andere wegen dan de rest.

Het onderwijs voor Jezus' leerlingen

Deze discipelen, leerlingen, die de kern van een nieuw Israël zullen vormen, hebben onderwijs nodig. Hoe veel verdergaand de eisen aan discipelschap zijn dan de normale levensmaatstaven, zelfs van de godsdienstige leiders, blijkt uit Jezus' woorden: "Want Ik zeg u: Indien uw gerechtigheid niet overvloedig is, meer dan die van de Schriftgeleerden en Farizeeën, zult u het Koninkrijk van de hemel voorzeker niet binnengaan" (Mat 5:20). Dit onderwijs maakt een belangrijk deel uit van Jezus' dagelijkse werkzaamheden, en als voorbeeld hiervan legt Matteüs in zijn evangelie een rede vast, die Jezus op een berg ergens in Galilea uitspreekt.

"Zij zullen de aarde beërven"

Voordat Hij nader ingaat op de beginselen van een leven van overvloedige gerechtigheid, stelt Jezus de heerlijke toekomst voor, die God voor Zijn kinderen in voorbereiding heeft. Hoe gelukkig zijn mensen die zo'n heerlijk leven in het vooruitzicht hebben! De afzonderlijke zegeningen, in wat gewoonlijk de 'zaligspreekingen' worden noemt, vormen samen wat Paulus noemt: "de heerlijkheid, die over ons geopenbaard zal worden" (Rom 8:18).

"Zalig die treuren, want zij zullen vertroost worden."

"Zalig de zachtmoedigen, want zij zullen de aarde beërven ..." (Mat 5:4,5)

De eigenschappen die Jezus in deze reeks 'zaligsprekingen' noemt, zijn niet voor verschillende mensen, alsof ieder een andere 'beloning' voor zijn of haar eigen bijzondere deugd zal ontvangen. De 'zaligsprekingen' geven een ideaalvoorstelling van de verschillende facetten van het ene karakter, dat alleen in Jezus volmaakt is ontwikkeld, maar dat alle volgelingen van Christus dienen na te streven. Op dezelfde wijze behoren de verschillende zegeningen die zij te verwachten hebben bij elkaar, in de ene hoop op behoudenis. De vertroosting van de treurende, Gods bewijzen van barmhartigheid aan barmhartigen, de verzadiging van hen die naar de gerechtigheid dorsten, evenals alle andere zegeningen die hier genoemd worden, vinden alle plaats in één bepaalde situatie: in "de toekomstige eeuw" op aarde. De bewoording van deze zaligspreking is afkomstig uit Psalm 37; en het feit dat Hij een andere zaligspreking, die over de reinen van hart (Mat 5:8), ook uit een Psalm aanhaalt (24:4), toont dat Jezus hiermee aan wil geven dat wat Hij zijn volgelingen belooft dezelfde hoop op leven en zaligheid is die lang geleden al door Gods profeten is bekendgemaakt.

Het thema van Psalm 37 is de toekomst van zowel de goddelozen als de ootmoedigen (nederigen). Wat de schrijver vooral bezighoudt, is het maatschappelijk kwaad dat de goddelozen doen. Zij maken plannen om de geringen uit te buiten en te benadelen, op een wijze die bekend is uit de felle aanklachten van, bijvoorbeeld, Jesaja en Hosea. De vertroosting die de Psalmist biedt ligt voor een deel hierin, dat de tijd komt wanneer de goddelozen uit de samenleving verwijderd zullen worden, en voor een ander deel in het vertrouwen dat God de nederigen voor eeuwig het land zal schenken. Over de goddelozen zegt hij: "Want boosdoeners worden uitgeroeid ... immers, nog een ogenblik, en de goddeloze is niet meer ... Voorwaar, de goddelozen gaan te gronde, de vijanden van de HERE zijn als de pracht van de landouwen: zij vergaan, in rook vergaan zij ... de overtreders worden samen verdelgd, het nakroost van de goddelozen wordt uitgeroeid". Daartegenover zegt hij tot vijf maal toe dat de rechtvaardigen "het land zullen beërven". Dat hij hiermee inbezitneming bedoelt, blijkt, bijvoorbeeld, uit het parallellisme in Jesaja's profetie: "Maar wie bij Mij schuilt, zal het land beërven en mijn heilige berg bezitten" (Jes 57:13).

Welke betekenis heeft 'land' hier? De uitdrukking "het land beërven" komt meer dan veertig maal in Mozes' redevoeringen in Deuteronomium voor, waar de inbezitting van het beloofde land in het vooruitzicht ligt. Maar ditzelfde woord betekent ook 'aarde', en wordt vaak ook zo vertaald: "In het begin schiep God de hemel en de aarde". Daarbij komt dat het heilige land vaak wordt beschouwd als het deel dat de gehele aarde voorstelt (het *pars pro toto* principe), zodat de belofte aan de rechtvaardigen in Israël van eeuwig leven in het beloofde land de basis vormt van het evangelie dat Jezus verkondigt. Niet verwonderlijk is het dus, dat toen deze Psalm in het Grieks werd vertaald (in de Septuaginta) de vertalers een woord hebben gekozen dat de aarde betekent.

Jezus' woorden in de Bergrede bevestigen dat het in Psalm 37 om de toekomst van de aarde gaat. Het binnensluipen in de kerk van het Grieks-Egyptische geloof in een onsterfelijke ziel, en de daaraan verbonden verwachting bij de dood de aarde te verlaten om heen te gaan naar de hemel of de hel (want het gevolg van geloof in onsterfelijkheid is dat de ziel die het lichaam heeft verlaten ergens naartoe moet), heeft helaas een belangrijke plaats in het christendom ingenomen. Volgens deze Psalm echter zijn het niet de rechtvaardigen die van de aarde worden verwijderd, maar de goddelozen, zodat er een samenleving van gerechtigheid en vrede op aarde tot stand kan komen. Toevallig is het dus zeker niet dat Jezus een uitdrukking in het eerste vers van deze psalm – "bedrijvers van ongerechtigheid" – aanhaalt in zijn blik op de definitieve scheiding bij de voleinding van de wereld: "De Mensenzoon zal zijn engelen uitzenden en zij zullen uit zijn Koninkrijk verzamelen al wat tot zonde verleidt en hen, die de ongerechtigheid bedrijven, en zij zullen hen in de vurige oven werpen ... De engelen zullen uitgaan om de bozen [slechten] uit het midden van de rechtvaardigen af te zonderen, en zij zullen hen [die slechten] in de vurige oven werpen" (Mat 13:41,49,50). De vurige oven is geen beeld van eeuwige pijniging, maar van totale vernietiging, evenals in de waarschuwing van Johannes de Doper: "iedere boom dan, die geen goede vruchten voortbrengt, wordt uitgehouwen en in het vuur geworpen". Een beeld dat aansluit op dat van de profeet Maleachi: "Want, zie, de dag komt, brandend als een oven! Dan zullen alle overmoedigen die goddeloosheid bedrijven, zijn als stoppels, en de dag die komt, zal hen in brand steken –

zegt de HERE van de legermachten – welke hun wortel noch tak zal overlatten” (Mal 4:1).

Met de woorden uit zijn modelgebed “Doe Uw Koninkrijk komen; doe Uw wil geschiede, zoals in de hemel zo ook op de aarde”, leert Jezus zijn volgelingen om in hun gebeden hun verzoek aan de Vader Zijn eeuwige voornemen te verwezenlijken – door Zijn Koninkrijk op aarde te vestigen – voorop te stellen.

Uit deze twee voorbeelden uit de Bergrede blijkt, dat op de fundamentele vraag: waar zal Christus’ Koninkrijk in ruimtelijke zin opgericht worden? het zekere antwoord dat Hij zelf leert luidt: hier op aarde bij de voleinding van de wereld.

C. De aartsvaders en het Koninkrijk van God

Hij is een heiden en hoort eigenlijk niet thuis in dit heilige land. Erger nog, hij is een soldaat die in dienst staat van de macht die Gods volk bezet houdt en onderdrukt. Toch staat hij nu smekend voor Jezus. Hij heeft Hem zojuist verteld dat zijn knecht, die hem zo dierbaar is, thuis op sterven ligt. Niet dat hij verwacht dat Jezus zich als Jood zal verontreinigen door zijn huis binnen te gaan. Dat zal ook niet nodig zijn, trouwens. Als militair kent hij de kracht van een bevel. Zegt een hogere officier tot hem: 'Doe dit', dan moet hij dat zonder meer doen. Zegt hij, op zijn beurt, tegen iemand die onder hem staat: 'Doe dat', dan verwacht hij dezelfde volledige gehoorzaamheid. En hoe onbegrijpelijk het ook mag zijn, Jezus heeft door zijn vele genezingen bewezen dat Hij in staat is een bovenmenselijk machtswoord uit te spreken. 'U hoeft alleen maar te zeggen dat mijn knecht beter wordt'.

Het Koninkrijk als gemeenschap

Jezus kijkt deze Romeinse legerhoofdman, met zijn buitengewone vertrouwen op zijn macht, zeer verwonderd aan. Wat ziet hij, in tegenstelling tot zijn eigen volksgenoten, de dingen eenvoudig en helder! "Voorwaar, zeg Ik u, bij niemand in Israël heb Ik zo'n groot geloof gevonden! Ik zeg u, dat er velen zullen komen van oost en west en zullen aanliggen met Abraham, Izak en Jakob in het Koninkrijk van de hemel" (Mat 8:10,11).

Met zo'n spontane reactie maakt Jezus ineens de kern van zijn heilsverwachting duidelijk. Zijn Koninkrijk zal vooral een gemeenschap van Gods kinderen zijn, die het best beschouwd kan worden als een feest waarvoor zij bijeenkomen en, aan tafel liggend, onderlinge vriendschap vieren met als voorname gasten de aartsvaders van Israël. Het bijzondere in Jezus' woorden bij deze gelegenheid is de opvallende mededeling, uitgaande van dit uitzonderlijke blijk van vertrouwen op Hem, dat gelovigen uit alle werelddelen zullen toestromen, om deel te hebben aan het heil dat eerst aan Israël werd beloofd.

God is geen God van doden, maar van levenden

Het is leerzaam naast deze gebeurtenis, aan het begin van Jezus' arbeid in Galilea, een ontmoeting te plaatsen met Joodse leidlieden (Grieks geori-

enteerde Sadduceeën uit de hogere priesterklasse), in de tempelhof in Jeruzalem tijdens de laatste week van zijn aardse leven. Zij zijn er op uit Hem voor de ogen van de menigte, die om Hem heen staat om naar Hem te luisteren, voor gek te zetten met een zorgvuldige bedachte strikvraag waarop Hij – zo denken zij – geen antwoord zal kunnen geven. Dat geeft deze Sadduceeën de gelegenheid hier het extra voordeel uit te halen het Farizeese geloof in leven door de opstanding onderuit te halen. Met stemverheffing, zodat iedereen het kan horen, vertellen ze een verhaal over een vrouw die zeven keer getrouwd is en even zo vaak haar echtgenoot heeft moeten begraven. Als de opstandingsdag komt, hebben alle zeven recht op haar. Toch? Wie van hen mag haar dan hebben, om hun afgebroken huwelijksleven voort te zetten?

Voor Joden in het algemeen, en de Sadduceeën in het bijzonder, staat de Wet van Mozes op een hoger niveau dan de boeken van de profeten. Na de absurditeit van de vraag aan de kaak te hebben gesteld – er zal in Gods Koninkrijk immers geen huwelijksleven meer zijn – en de vraagstellers hun gebrek aan kennis van zowel Gods kracht als de Schrift te hebben verweten (Mat 22:29), haalt Jezus niet de heldere uitspraak aan van Gabriël tot Daniël: "Velen van hen die slapen in het stof van de aarde, zullen ontwaken" (Dan 12:2), en ook niet Jesaja's woorden: "Herleven zullen uw doden – ook mijn lijk – opstaan zullen zij. Ontwaak en jubel, u, die woont in het stof!" (Jes 26:19), of nog andere uitingen door psalmisten en profeten van hun hoop op die ochtend van de nieuwe dag, wanneer zij uit de doodsslaap zullen ontwaken. Voor Jezus is er voldoende bewijs in de boeken van Mozes te vinden: "Maar dat de doden opgewekt worden, heeft ook Mozes bij de braamstruik aangeduid, waar hij de Here noemt de God van Abraham en de God van Izak en de God van Jakob. Hij is niet een God van doden, maar van levenden, want voor Hem leven zij allen" (Luc 20:37,38).

Toen de HERE Mozes de taak oplegde, Zijn slavenvolk Israël uit Egypte te leiden, maakte Hij Zich aan hem bekend met de woorden: "Ik ben de God van uw vader, de God van Abraham, de God van Isaäk en de God van Jakob" (Ex 3:6). God zei niet 'Ik was hun God, toen zij nog leefden', alsof alles met hen nu afgelopen was, maar: "Ik ben". Zijn verbondsrelatie met hen blijft bestaan, ook al zijn ze overleden, en maakt hun opwekking uit

hun doodsslaap noodzakelijk om voortgezet te kunnen worden. Als een moeder haar kind voor de nacht naar bed heeft gebracht, zegt ze niet, als was dit een begrafenis: 'Ik was zijn moeder', want de volgende ochtend gaat het leven verder. Zo ziet God uit naar de tijd wanneer Zijn dierbare kinderen weer uit hun doodsslaap zullen ontwaken, en Hij noemt Zich intussen nog steeds hun God. Als Jezus met de verklarende woorden "want voor Hem leven zij allen" had bedoeld dat de aartsvaders nog ergens in leven zijn, hadden de Sadduceeën triomfantelijk kunnen zeggen: 'Dus is er helemaal geen noodzaak voor een opstanding!'

Het bewijs dat Jezus hiermee levert, raakt de kern van de hoop op eeuwig leven in Israël. Job, bijvoorbeeld, is ervan overtuigd dat hij uit de doodsslaap zal opstaan, niet door enige openbaring hierover, maar op grond van het leven in gemeenschap met God, dat hij zo goed heeft gekend en anders zo doelloos zou zijn geweest (Job 19:25-27). De conclusie die Jezus trekt is ook te zien in de brief aan de Hebreeënen. De schrijver noemt de aartsvaders bij de naam, vertelt dat zij gestorven zijn "zonder de belofte verkregen te hebben", en geeft de zekerheid van hun leven in de toekomst aan: "Daarom schaamt God Zich voor hen niet hun God te heten, want Hij had hun een stad bereid" (Heb 11:8-16).

De heilsbeloften aan de aartsvaders

Bij het lezen van deze twee momenten – Jezus' verwondering om het geloof van een niet-Jood en een strikvraag van de Sadduceeën – zal het de aandachtige lezer opvallen hoe bewust Hij zich is van de plaats van de aartsvaders van Israël in Gods heilsplan. Om Jezus' boodschap te begrijpen is het nodig de kennis van het Oude Testament te hebben, die Hij van zijn volk mocht verwachten.

Op welke wijze de hemelse roeping "Ga uit uw land en uit uw familie en uit huis van uw vader naar het land, dat Ik u wijzen zal" (Gen 12:1) Abram bereikte, en hoe hij er zo van overtuigd kon zijn dat God hem riep en opdroeg uit de stad waar hij woonde, Ur, te vertrekken, vertelt de Bijbel niet; evenmin als hoe hij wist waar hij heen moest gaan en hoe God hem de weg daarheen wees. Maar Abram – of Abraham (vader van een menigte), zoals God hem later noemde – moet zeer goede redenen hebben gehad, om naar aanleiding van Gods roeping een stap te nemen, die grote gevol-

gen zou hebben voor de rest van zijn leven. Maar wat hij niet had kunnen vermoeden, is dat hiermee ook een nieuw tijdperk in de heilsgeschiedenis was aangebroken. Over die heilsgeschiedenis, Gods werk op aarde om Zijn plan met de mens te vervullen, vertelt de rest van de Bijbel.

De gangbare opvatting is, dat Abraham en zijn familie van huis uit nomaden waren, die tijdens hun omzwervingen met hun kudden ook Kanaän bereikten. Maar dit is niet te rijmen met een roeping door God daarheen te gaan. De Bijbelse voorstelling is er een van mensen die God uit hun leven in Mesopotamië heeft gehaald, om uit hen een nieuw volk op een voor hen geschikte plaats op aarde te vormen. Een welgestelde stadsbewoner, wonend in een rijke en 'beschaafde' samenleving, zegt zijn familie, vrienden en stad of land niet zonder duidelijke reden vaarwel om naar een onbekend land te trekken. Ook wist hij op zeker moment dat hij nooit deel uit zou gaan maken van de samenleving daar, maar apart zou wonen van de bewoners van het land, want God beschreef dit als "het land, waarin u als vreemdeling verblijft" (Gen 17:8).

Dat hij zich hier goed van bewust was, blijkt als Abraham zijn vrouw moet begraven. Omdat hij zelf geen land bezit, gaat hij naar een stad in de buurt, en leidt zijn verzoek om een bepaalde grot en wat grond eromheen te mogen kopen in met de verklaring: "Een vreemdeling en bijwoner ben ik bij u" (Gen 23:4). Hoewel hij ook zelf van zijn geboorte af in Kanaän heeft geleefd, zegt zijn zoon Isaäk later tot diens zoon Jakob: "Hij [God, de Almachtige] geve u de zegen van Abraham, u en uw nageslacht met u, zodat u het land van uw vreemdelingschap, dat God aan Abraham gegeven heeft, in bezit krijgt" (Gen 28:4). En als de Farao van Egypte deze inmiddels bejaarde kleinzoon van Abraham vraagt hoe oud hij eigenlijk was, krijg hij als antwoord: "Het getal van de jaren van mijn vreemdelingschap is honderd en dertig" – wat minder is dan "het getal van de levensjaren van mijn vaders in de dagen van hun vreemdelingschap" (Gen 47:9).

Alleen op Gods bevel zonderde de eerste aartsvader van het volk Israël zich af van de cultuur die hij altijd had gekend in Chaldea. In plaats van te blijven wonen in een van die ruime huizen in Chaldea die archeologen beschrijven, brachten hij en zijn familie hun leven voortaan door in tenten, rondzwerfende van de ene plaats naar de andere, totdat Jakob en zijn

hele familie verhuisde naar Egypte, waar hun kinderen lange tijd in dwangarbeid zouden leven.

Wat zij in hun vreemdelingschap wèl ontvingen, waren zeer bijzondere beloften. Er lag tijdens hun ontberingen altijd iets schitterends aan de horizon van hun leven, al bleef dit tot hun sterfdag toe buiten hun bereik. De schrijver van de brief aan de Hebreëen geeft hun toestand zo weer: "In dat geloof zijn deze allen gestorven, zonder de beloften verkregen te hebben; slechts uit de verte hebben zij die gezien en begroet, en zij hebben beleden, dat zij vreemdelingen en bijwoners waren op aarde" (Heb 11:13). Het feit dat zij nooit naar hun plaats van afkomst terugkeerden, geeft aan dat hun intussen een ander, veel beter vaderland in het vooruitzicht was gesteld, "Want wie zulke dingen zeggen, geven te kennen, dat zij een vaderland zoeken" (Heb 11:14). Juist daarom was God bereid hen te eren, door Zijn naam aan de hunne te verbinden, zeggende: "Ik ben de God van Abraham, Isaäk en Jakob" – een benaming die een gezegende toekomst inhield.

Het woord 'hemels', evenals de uitdrukking "uit de hemel", betekent eenvoudig: van God afkomstig, en heeft op zichzelf geen ruimtelijke betekenis. Dit is te zien in, bijvoorbeeld, Jezus' vraag: "Uit de hemel of uit de mensen?" (Mat 21:25). Waar zou het vaderland zijn waarnaar Abraham heeft verlangd? Het antwoord is te vinden in Gods belofte van een land zonder grenzen:

"Sla toch uw ogen op, en zie van de plaats waar u bent, naar het noorden, zuiden, oosten en westen, want het gehele land, dat u ziet, zal Ik u en uw nageslacht voor altijd geven ... Sta op, doorwandel het land in zijn lengte en breedte, want u zal Ik het geven." (Gen 13:14-17)

"Ik zal aan u en uw nageslacht het land, waarin u als vreemdeling verblijft, het gehele land Kanaän, tot een altijddurende bezitting geven." (17:8)

Als God over alleen zijn nageslacht spreekt, noemt God wel grenzen van het gebied dat zij zullen bewonen: "Aan uw nageslacht zal Ik dit land geven, van de rivier van Egypte tot de grote rivier, de rivier de Eufraat" (Gen 15:18). We moeten dit zien als het geven van een deel van de gehele erfenis: de aarde is de beloofde erfenis, maar de nakomelingen van Abraham,

Isaäk en Jakob bewonen daarvan een begrensde deel, dat wat Abraham tijdens zijn leven heeft 'doorwandeld'.

Dat we dit zo moeten zien, bevestigt Paulus in zijn brief aan de Romeinen: "Want niet door de wet had Abraham of zijn nageslacht de belofte, dat hij een erfgenaam van de wereld [*kosmos*] zou zijn, maar door gerechtigheid van het geloof" (Rom 4:13). *Kosmos* betekent niet een land, maar de aarde, zoals op andere plaatsen waar Paulus dit woord gebruikt: "God, die de wereld [*kosmos*] gemaakt heeft en al wat daarin is" (Hand 17:24); "sinds de schepping van de wereld [*kosmos*]" (Rom 1:20). Abraham is niet alleen erfgenaam van het land Kanaän/Israël, maar ook van de aarde.

De belofte betreft niet alleen de afstammelingen van Abraham, maar hem persoonlijk: "aan u en uw nageslacht". Kanaän is dus "een plaats, die hij als erfenis zou ontvangen" (Heb 11:8). Is deze belofte ooit in vervulling gegaan? Kennelijk niet, want:

1. de aartsvaders waren hun hele leven lang vreemdelingen bij de bewoners van Kanaän;
2. het boek Genesis laat duidelijk uitkomen dat de belofte onvervuld is gebleven, door te vertellen dat Abraham genoodzaakt werd een stuk grond te kopen om als begraafplaats voor zijn vrouw te dienen (Gen 23:17,18);
3. Abraham werd het land toegezegd tot in eeuwigheid: "voor altijd", "tot een altijddurende bezitting";
4. het Nieuwe Testament bevestigt dat na alle tussenliggende eeuwen de belofte een belofte is gebleven: "Hij gaf hem [Abraham] geen erfdeel daarin, zelfs niet één voet, maar Hij beloofde het hem en zijn nakomelingschap tot een bezitting te geven" (Hand 7:5); "In dat geloof zijn deze allen gestorven, zonder de beloften verkregen te hebben; slechts uit de verte hebben zij die gezien en begroet ... Ook deze allen, hoewel door het geloof een getuigenis aan hen gegeven is, hebben het beloofde niet verkregen, daar God iets beters met ons voor had, zodat zij niet zonder ons tot de volmaaktheid konden komen" (Heb 11:13,39,40);
5. Abraham zou, zoals Jezus leerde, in de eindtijd opgewekt worden, om Gods gave van eeuwig leven te ontvangen;

6. wanneer de aartsvaders van Israël gaan aanliggen voor dat "feestmaal voor alle volken", en God "de dood voor eeuwig zal vernietigen" (Jes 25:6-8), zullen gelovigen uit alle werelddelen komen om de vreugde van leven in Christus' Koninkrijk op aarde met hen te mogen genieten. Want: "De hemel is de hemel van de HERE, maar de aarde heeft Hij de mensenkinderen gegeven" (Ps 115:16).

De belofte van een groot volk

Iemand die een testament opmaakt, doet dit om erfgenamen voor zijn bezit te benoemen. Wanneer God het land/de aarde de door Hem geschonken erfenis noemt, moeten er ontvangers van die erfenis zijn. Dit is dan ook het tweede, onlosmakelijk deel van Gods heilsbeloften aan de aartsvaders.

Abraham is oud geworden; en al heeft de HERE hem een nageslacht beloofd, hij is na vele jaren van hoop en teleurstelling nog altijd kinderloos. De tijd is al lang voorbij dat Sara een kind kan baren, en het ziet er naar uit dat Abraham, als hij komt te overlijden, zijn bezit aan zijn belangrijkste dienaar Eliézer zal moeten nalaten. Het is dan ook best begrijpelijk dat hij, als de HERE hem weer in een droom verschijnt, zeggende: "Vrees niet, Abram ... uw loon zal zeer groot zijn", een vraag durft te stellen over het probleem waarmee hij nu al zo lang geworsteld heeft: "Here HERE, wat zult U mij geven, daar ik kinderloos heenga?" Gen 15:1 en verder).

Voordat Hij hierop antwoord geeft, leidt de HERE hem buiten zijn tent en vraagt hem zijn blik naar boven te richten: "Zie toch op naar de hemel en tel de sterren, indien u ze tellen kunt". Hij heeft, zittend voor zijn tent, al zo vaak vol bewondering gekeken naar de nachthemel met al die ontelbare lichtpunten. En hij heeft ongetwijfeld datzelfde overweldigende gevoel van bewondering gehad voor de onmetelijkheid van het heelal, en eerbied voor de Schepper daarvan, die later de herder-koning David in Psalm 8 verwoordt. Maar God wil op dit moment Abraham niet imponeren met het wonder van de schepping, maar Zijn belofte aan hem op onvergetelijke wijze illustreren: "Zo zal uw nageslacht zijn". In elk van die lichtpuntjes mag Abraham voortaan een mens zien die uit hem geboren zal worden, bij elkaar een geweldige menigte kinderen! Deze belofte houdt in dat

Abraham wel degelijk een zoon zal hebben; anders kan er uit hem geen ontelbare menigte mensen voortkomen. En dat is wat God hem belooft: "Deze [zijn knecht Eliézer] zal uw erfgenaam niet zijn, maar uw lijfelijke zoon, die zal uw erfgenaam zijn" (Gen 15:1 en verder).

Kort voor zijn honderdste levensjaar krijgt Abraham, nog altijd kinderloos, voor het eerst zijn nieuwe naam: "U zult niet meer Abram genoemd worden, maar uw naam zal zijn Abraham, omdat Ik u tot een vader van een menigte volken gesteld heb. Ik zal u uitermate vruchtbaar maken en u tot volken stellen, en koningen zullen uit u voortkomen (Gen 17:5,6). En tegelijkertijd krijgt Saraï de nieuwe naam Sara.

Na de geboorte van Isaäk herhaalt God de belofte van een zeer groot volk aan Abraham, en later weer aan Isaäk en diens zoon Jakob:

Aan Abraham:

"Ik zal u tot een groot volk maken." (12:2)

"Tel de sterren, indien u ze tellen kunt ... Zo zal uw nageslacht zijn." (15:5)

"U zult de vader van een menigte volken worden ... Ik zal u buitengewoon vruchtbaar maken en u tot volken stellen, en koningen zullen uit u voortkomen." (17:4-6)

"Ik zal uw nageslacht zeer talrijk maken, als de sterren van de hemel en als het zand aan de oever van de zee." (22:17)

Aan Isaäk:

"Ik zal uw nageslacht vermenigvuldigen als de sterren van de hemel." (26:4)

Aan Jakob:

"Uw nageslacht zal zijn als het stof van de aarde, en u zult u uitbreiden naar het westen, oosten, noorden en zuiden." (28:14)

"God, de Almachtige, zegene u, Hij make u vruchtbaar en vermenigvuldige u, zodat u tot een menigte van volken wordt." (28:3)

"Ik ben God, de Almachtige, wees vruchtbaar en word talrijk; een volk, ja een menigte van volken, zal uit u ontstaan, en koningen zullen uit uw lendenen voortkomen." (35:11)

"Vrees niet naar Egypte te trekken, want Ik zal u daar tot een groot volk maken." (46:3)

Een uitverkoren volk

In de donkerheid van de nacht heeft de sterrenhemel iets schitterends. Jesaja spreekt hierover als een leger, dat de HERE iedere avond voorgaat naar de nachthemel: "Hij, die hun heir [leger] in getale doet uitrukken en ze alle bij de naam roept (Jes 40:26 Leidse Vertaling). De engel die met Daniël spreekt, vertelt hem dat velen in de eindtijd uit de doden zullen worden opgewekt tot eeuwig leven, en zullen "stralen als de glans van het uitspansel ... als de sterren, voor eeuwig en altijd" (Dan 12:3).

Is dit wat God bedoelde met zijn belofte aan Abraham? Niet alleen een talrijk lijfelijk nageslacht, maar ook een menigte geestelijke kinderen, die met hem zullen zijn in dat hemels vaderland op aarde, waar hij zelf zo naar verlangde? Paulus bevestigt dit, als hij onderscheid maakt tussen twee soorten nageslacht van Abraham. Er zijn de nakomelingen die op natuurlijke wijze uit de elkaar opvolgende generaties geboren zijn. Daartegenover zijn er de kinderen van de belofte: "Dat wil zeggen: niet de kinderen van het vlees zijn kinderen van God, maar de kinderen van de belofte gelden voor nageslacht" (Rom 9:8). Hij legt dan nader uit dat God uit de fysieke afstammelingen van Abraham mensen kiest die aan Zijn roeping tot eeuwig leven beantwoorden. En in Jezus Christus kiest Hij ook mensen uit alle volken op aarde.

God heeft dit principe geïllustreerd aan het begin van de familiegeschiedenis, en heeft daarbij aangetoond dat er iets nog beters in het vooruitzicht lag dan alleen de vrucht van natuurlijke afstamming. Hij koos Isaäk en niet Ismaël, de eerste zoon van Abraham (uit zijn slavin Hagar geboren), en in de volgende generatie Jakob en niet Esau, de oudste van de tweelingzonen van Isaäk, om de voorvaderen te zijn van de uitverkoren natie. De geestelijke kinderen worden gekenmerkt door hun geloof en gehoorzaamheid, ongeacht hun afkomst. Zij "treden in het voetspoor van het geloof; dat onze vader Abraham ... bezat"; "zij hebben het geloof van Abraham" (Rom 4:12,16). Bovendien was het alleen door een wonder dat het bejaarde echtpaar, Abraham en Sara, een zoon in hun ouderdom kreeg. Hiermee wil God laten zien, dat Zijn kinderen niet slechts langs natuurlijke wijze geboren worden, maar ook door Zijn Geest en door hun geloof.

Het ligt voor de hand dat Gods keuze van het volk dat uit Abraham zou ontstaan, betekent dat dit het meest geschikt zou zijn voor het doel dat Hij voor ogen had. Aan bijzondere begaafdheden, die medebepalend hadden kunnen zijn voor Gods keuze van Israël, gaat de Bijbel echter stilzwijgend voorbij, en fundeert die verkiezing alleen op Gods trouw aan Zijn beloften aan de aartsvaders en Zijn liefde voor Zijn uitverkoren volk:

“Niet, omdat u talrijker was dan enig ander volk, heeft de HERE Zich aan u verbonden en u uitverkoren; veeleer bent u het kleinste van alle volken. Maar, omdat de HERE u liefhad en de eed hield, die Hij uw vaders gezwoeren had, heeft de HERE u met een sterke hand uitgeleid en u verlost uit het diensthuis, uit de macht van Farao, de koning van Egypte, opdat u zou weten, dat de HERE, uw God, de enige God is, de trouwe God, die het verbond en de goedertierenheid houdt jegens wie Hem liefhebben en zijn geboden onderhouden, tot in duizend geslachten; maar aan ieder persoonlijk van hen die Hem haten, oefent Hij vergelding door hem te gronde te richten.” (Deut 7:7-10)

Deze passage geeft een leerzame verklaring van de betekenis van Israël in Gods heilsplan. Individuen die afwijken van Zijn wil bevinden zich, net als alle andere ongelovige of ongehoorzame mensen, in een toestand van vervreemding van God. Maar vanwege Zijn trouw aan de aartsvaders geeft God het volk nooit geheel prijs. Dit was ook Paulus' constatering, nadat de meerderheid van het Joodse volk Jezus van Nazareth als zijn Heiland had verworpen:

“Zij zijn naar het evangelie vijanden om uwentwil, naar de verkiezing zijn zij geliefden omwille van de vaders. Want de genadegaven en de roeping van God zijn onberouwelijk [onveranderlijk].” (Rom 11:28,29)

We mogen dus niet concluderen, dat de belofte van een natuurlijk nageslacht van Abraham voor de verwezenlijking van Gods raadsplan onbelangrijk is en buiten beschouwing gelaten kan worden. Beslist niet! “Het geestelijke komt niet eerst, maar het natuurlijke, en daarna het geestelijke” (1 Kor 15:46) zegt Paulus. Hoe zou dit geestelijk volk, talrijk en schitterend als de sterren, kunnen ontstaan zonder het natuurlijk volk, eveneens ontelbaar als het zand op het strand, waaruit zij geroepen worden? Dit

geloof van Abraham en zijn navolgers is: vertrouwen op God en Zijn Woord. Daarvoor is openbaring en de kennis daarvan nodig; evenals de omstandigheden waarin beide voor velen bereikbaar zijn. Daarvoor is een volksleven nodig, een samenleving waarin men wordt opgevoed door Gods woord en geloofservaring opdoet. Dit volksleven is wat aan de aartsvaders herhaaldelijk wordt beloofd, zoals we al hebben gezien in de beloften van een groot volk.

Abraham en zij die uit zijn geloof uit latere generaties zijn, moeten intussen wachten op de 'geboorte' van de laatste van zijn gelovige kinderen, wanneer het door God vastgestelde aantal eindelijk volledig zal zijn. Zo luidt de conclusie van de schrijver van de brief aan de Hebreëën, na gesproken te hebben over het lot van geloofsgetuigen in de heilsgeschiedenis: "Ook deze allen, hoewel door het geloof een getuigenis aan hen gegeven is, hebben het beloofde niet verkregen, omdat God iets beters met ons voorhad, zodat zij niet zonder ons tot de volmaaktheid konden komen" (Heb 11:39,40). En zo zijn we weer uitgekomen waar we het vorige gedeelte mee begonnen: "Zalig de zachtmoedigen, want zij zullen de aarde beërven ..." (Mat 5:5).

D. De aarde vol van Gods heerlijkheid

Israëls weigering het beloofde land binnen te gaan, nadat de lange woestijnreis het volk aan de grenzen daarvan heeft gebracht, is een dieptepunt in een droevige reeks opstanden. God verwijt het ondankbare volk, dat Hij uit hun ellendige toestand als slaven in Egypte had verlost, dat zij “Mij al tienmaal verzocht en naar mijn stem niet geluisterd hebben” (Num 14:22). Helaas zal dit gebrek aan geloof zich steeds weer in hun geschiedenis voordoen, totdat ten slotte geschreven zal worden dat zij “zelfs de Here Jezus en de profeten gedood en ons [de apostel Paulus en zijn medewerkers] tot het uiterste vervolgd hebben, die God niet behagen en tegen alle mensen ingaan” (1 Tes 2:15).

“Zo waar ik leef”

De ernst van deze toestand bij de terugkeer van de twaalf verspieters, na hun wekenlange verkenning van het beloofde land, geeft Gods uitspraak hierover nog extra gewicht.

De wachtende Israëlieten, die hun ongewone nomadenbestaan in de woestijn moe zijn, komen meteen samen om te horen wat de verspieters te vertellen hebben. Ze luisteren aandachtig naar de beschrijving van het land, dat zij nu zijn genaderd: “ja, het vloeit van melk en honig” (Num 13:27). Ze kijken vol verbazing naar de enorme druiventros, die enkele verspieters omhoog houden als bewijs daarvan. Vele knikken blij en tevreden bij het aangename vooruitzicht de dorre woestijn te kunnen vervuilen voor dit land. Maar de verspieters zijn nog niet klaar met hun verhaal. Het land wordt bewoond door volken die in sterke steden wonen, met muren zo hoog, dat ze niet in te nemen zijn. Ook hebben ze ‘reuzen’ gezien, Enakieten, die gevreesd worden om hun enorme afmetingen en kracht. Daarom moet de conclusie (volgens tien van de verspieters) zijn, dat het veroveren van dit land een onmogelijke onderneming wordt. Als dit slechte bericht tot hen doordringt, gaat er een golf van teleurstelling en boosheid door de menigte. Er is maar één verstandige beslissing: omkeren en terug naar Egypte!

Niet voor de eerste, en zeker niet voor de laatste keer, blijkt dit in Abraham, Isaäk en Jakob uitverkoren volk Gods roeping niet waardig te zijn.

Gods verwijt is dat zij, ondanks alles wat Hij voor hen heeft gedaan, nog steeds niet op Hem vertrouwen. Maar al faalt Israël als volk, God ziet niet af van Zijn voornemen, omwille van Zijn beloften aan Zijn vriend Abraham. In antwoord op Mozes' dringende verzoek om vergiffenis, zegt God: "Op uw bede schenk ik vergiffenis. Echter, zo waar ik leef en de heerlijkheid van de HERE de gehele aarde vervullen zal: Geen van de mannen die mijn heerlijkheid gezien hebben, en de tekenen die Ik in Egypte en in de woestijn gedaan heb ... zal het land zien, dat ik onder ede aan hun vaders beloofd heb!" (Num 14:20-23).

Volgens sommige vertalingen is Gods eeuwig bestaan hier de waarborg voor de vervulling van de aarde met Zijn heerlijkheid: "Zo waarachtig als ik leef, zo zal de gehele aarde met de heerlijkheid van de HERE vervuld worden" (SV). Goed beschouwd is de NBG'51 vertaling: "zo waar ik leef en de heerlijkheid van de HERE de gehele aarde vervullen zal" niet minder sterk als verzekering van de prachtige toekomst die God voor de aarde in voorbereiding heeft. Want in dit geval komt de fundamentele waarheid van Zijn eeuwige bestaan – "ja, van eeuwigheid tot eeuwigheid bent U God" – te staan naast de fundamentele waarheid van Zijn eeuwige voornemen de aarde te vervullen met Zijn heerlijkheid. Met 'echter' geeft God aan dat, al zal het uitverkoren volk Israël falen, Hij niet zal afzien van Zijn heilsplan en beloften aan hun aartsvaders. Ondanks alle menselijke tekortkomingen zal Hij dit plan verder uitvoeren – ook met hen – totdat Zijn einddoel verwezenlijkt zal zijn met de totstandkoming op aarde van een toestand waarin Hij door iedereen verheerlijkt zal worden. Beide vertalingen beloven dus een bijzondere en prachtige bestemming voor de aarde.

Bede om een rechtvaardige wereld

De volgende keer dat een dergelijke uitdrukking in het Oude Testament voorkomt, is in een Psalm met een bede om de komst van de beloofde Koning. Hoewel de beschrijving van zijn rechtvaardige bestuur ingekleed is in de vorm van een gebed, is de verwerkelijking ervan niet minder zeker dan, bijvoorbeeld, de komst van Gods Koninkrijk op aarde is, die ook als gebed voorop staat in 'het Onze Vader'. Het is immers gebaseerd op Gods eeuwigdurende eden en verbonden. Daarom heeft de bede "Doe Uw Koninkrijk komen" vanuit de grondtekst de voorkeur boven het veel vagere, lijdzaam afwachtende "Uw Koninkrijk kome", omdat dan duidelijk is wat

de bidder gelooft, namelijk dat God doet wat Hij heeft gesproken, en dat hij Hem bidt het nu spoedig ten uitvoer te brengen.

Hoewel de machtszetel niet bij de naam wordt genoemd, zal dit ongetwijfeld "de troon van het koningschap van de HERE" in Jeruzalem zijn, hier beschouwd als regeringszetel van de gehele wereld: "Hij heerse van zee tot zee van de Rivier tot de einden van de aarde ... mogen alle koningen zich voor hem neerbuigen, alle volken hem dienen ... Mogen alle volken elkaar daarmee zegenen, hem gelukkig prijzen" (Ps 72:8,11,17).

Als sluitstuk van deze beschrijving van een wereldomvattende toestand van gerechtigheid en vrede; is de bede: "Geloofd zij de HERE God, de God van Israël die alleen wonderen doet. En geloofd zij zijn heerlijke naam voor eeuwig, en zijn heerlijkheid vervulle de gehele aarde" (vzn 18,19).

Hiermee krijgen Gods woorden tot Mozes, over het vervullen van de aarde met Zijn heerlijkheid, meer inhoud. God zal verheerlijkt worden door de komst van gerechtigheid en vrede op aarde, en die zullen komen door de heilzame invloed van de Koning, die op de troon van de HERE in Jeruzalem over alle landen zal regeren.

Het Rijk van de Messias

Wat in Psalm 72 in een bede is verwoord, staat in het boek van Jesaja als een rechtstreekse profetie.

De profeten beelden een Rijk soms af als een boom; vooral als een statige ceder op de hellingen van het Hermongebirge in Libanon. Ook Israël was zo'n 'boom', totdat het leger van Babel die met niets ontziende wreedheid 'omhakte'. Met de wegvoering van de laatste vorst, met de rest van de bevolking (een deel was al eerder weggevoerd), lijkt voorgoed een eind te zijn gekomen aan het koningshuis van David. Maar de profeet Jesaja verkondigt dat een rijsje (lootje) uit de omgehakte boom van het vorstenhuis van David tevoorschijn zal komen: de Messias. Dankzij zijn zalving door de Geest van de HERE kenmerkt zijn heerschappij zich door wijsheid en verstand, raad en sterkte, kennis en eerbied voor God: "Hij zal niet richten naar wat zijn ogen zien, noch rechtspreken naar wat zijn oren horen; want hij zal de geringen in gerechtigheid richten en over de ootmoe-

digen van het land in billijkheid rechtspreken ... Gerechtigheid zal de gordel van zijn lendenen zijn en trouw de gordel van zijn heup" (Jes 11:3-5).

De vrucht van gerechtigheid is vrede, en de profeet illustreert hierna de vrede die overal op aarde zal komen met een schilderachtige beschrijving van dieren, wild en tam, die rustig met elkaar leven, de wolf met het schaap en de koe met de berin. Welke gevolgen de komst van Gods Koninkrijk op aarde voor de dierenwereld ook zal hebben, deze dichterlijke beschrijving heeft in eerste instantie betrekking op mensen, wier onderlinge strijd de eeuwen door zo rampzalig is geweest. Dit wordt bevestigd door de slotwoorden: "Men zal geen kwaad doen en geen verderf stichten op geheel mijn heilige berg, want de aarde zal vol zijn van kennis van de HERE, zoals de wateren de bodem van de zee bedekken" (vs. 9). Met deze profetie belooft de HERE de bede van David in Psalm 72 te verhoren, en zijn eed aan Mozes te zullen nakomen.

In plaats van de heerlijkheid van de HERE spreekt Jesaja over het kennen van Hem. Jeremia's profetie over de toekomst van Israël, nadat het met God verzoend is door het nieuwe verbond dat Hij met Zijn volk zal sluiten, geldt ook voor alle aardbewoners: "Dan zullen zij niet meer een ieder zijn broeder leren: Ken de HERE; want zij allen zullen Mij kennen, van de kleinste tot de grootste onder hen, luidt het woord van de HERE" (Jer 31:34).

Kennis heeft in het Oude Testament vaak ook de betekenis van ervaringskennis, in dit geval de ervaring overal op aarde van een relatie van liefde en vrede met God.

Het roepingsgezicht van Jesaja

Evenals andere profeten wordt Jesaja in een visioen geroepen Gods woordvoerder in Israël te zijn. Hij ziet een troon, hoog en verheven in de hemel. Daarop de gestalte van de Koning, gehuld in lichtglans. Zijn kleed ligt wijd uitgespreid, zodat de zomen ervan de tempel in Jeruzalem vullen. Aan weerszijden boven de Koning zweven zijn gevleugelde hemelse dienaars. Jesaja noemt hen *serafim*, mogelijk vanwege hun schitterende glans. (Het woord komt in de Bijbel verder alleen voor als beschrijving van vurige slangen.) Met hun vleugels bedekken ze hun gezichten en voeten, als uiting van eerbied voor de Koning die zij dienen (Jesaja6:1 en verder).

Andere profeten die in een visioen de heerlijkheid van de HERE hebben gezien, vertellen ook wat zij hebben gehoord: "Ik hoorde het geruis van hun vleugels als het gebruis van vele wateren, als de stem van de Almachtige", zegt Ezechiël (Ezech 1:24). "Zijn stem was als een geluid van vele wateren", zegt Johannes (Op 1:15). Het geluid dat Jesaja hoort is dat van een hemels koor: "Heilig" zingt een deel van de serafim; "Heilig" zingt in antwoord hierop het andere deel. Waarop ze eenstemmig en met zo'n dreunend geluid dat "de dorpelposten beefden van het luide roepen", zingen: "heilig is de HERE van de legermachten, de gehele aarde is van zijn heerlijkheid vol" (Jes 6:3).

In werkelijkheid is de aarde op dat moment allesbehalve vol van Gods heerlijkheid. Buiten het heilige land ligt de grote heidenwereld, gehuld in de diepe duisternis van onwetendheid, die mensen vervreemd van God doet zijn. In Israël zelf heerst een uiterst treurige toestand van huichelarij en geestelijke neergang. Het visioen ziet dus uit naar de toekomst, naar de verwezenlijking van dat voornemen van de HERE, toen Hij de aarde schiep en mensen naar Zijn beeld en gelijkenis maakte om daarop te wonen. De *serafim* bezingen met hun lofprijzing de voltooiing van dat prachtige raadsplan van God voor de aarde: "De HERE heeft zijn troon in de hemel gevestigd, zijn koningschap heerst over alles", zegt David in Psalm 103:19. Behalve die oppermachtige troon van de Vader zal er op aarde ook een troon zijn, vanwaar de Zoon over alle mensen op aarde zal regeren (Openbaring 3:21). Daarom merkt de evangelist Johannes op, na een aanhaling uit dit gezicht: "Dit zei Jesaja, omdat hij zijn heerlijkheid zag en van Hem sprak" (Joh 12:41).

De juistheid van deze verklaring wordt bevestigd in de allereerste rede van Jesaja, waar de profetische betekenis van het visioen nader wordt uitgewerkt: Jesaja 2-4 (hoofdstuk 1 dateert uit de tijd van koning Hizkia). Hij begint met een citaat uit Micha (4:1 en verder) van de hoge en verheven troon in de tempel, hoog op het bergland van Juda, de zetel van heerschappij en wetgeving voor de gehele wereld. Hij vertelt vervolgens dat alles wat onder mensen hoog en verheven is, verlaagd moet worden, en dat Israël (evenals de profeten zelf) zal gereinigd worden, om in heiligheid God te dienen.

Geen menselijke rijken meer

Nebukadnezar, de koning van Babel, ontving van God twee maal een profetische droom. In de eerste zag hij zichzelf als het glanzend gouden hoofd van een reusachtig standbeeld, dat verder van zilver, koper, ijzer en leem was gemaakt – wat zijn verheven plaats aangaf. In de tweede droom zag hij zichzelf als een enorme boom. In zijn beschrijving hiervan zei hij later: “Wat de gezichten betreft, die mij op mijn bed voor ogen kwamen, ik zag: er stond een boom midden op de aarde, van grote hoogte; die boom was groot en sterk, zijn hoogte reikte tot aan de hemel, en hij was te zien tot aan het einde van de gehele aarde; zijn loof was schoon en zijn vrucht zo overvloedig, dat hij voedsel bood voor allen; onder hem zocht het gedierte van het veld schaduw en in zijn takken nestelden de vogels van de hemel, en al wat leeft werd door hem gevoed” (Dan 4:10-12).

Na andere landen veroverd en geplunderd te hebben, voerde Babel velen als balling weg, om ze als onbetaalde arbeiders aan het werk te zetten bij de bouw van grote steden (wat de Israëlieten betreft doet dit sterk denken aan hun eerdere slavernij in Egypte), met als doel een nooit eindigend wereldrijk te vormen. Maar alle pogingen van mensen zo’n wereldrijk te vormen – waarvan Nebukadnezar droomde, en dat Napoleon en Hitler nastreefden – zijn tevergeefs: “Wee hem die de stad met bloed bouwt, en de veste op oprecht grondvest! Zie, is het niet van de HERE van de legersmachten dat de volken zich vermoeien voor het vuur en de natiën zich afmatten voor niets?” (Hab 2:12,13). Ook Jeremia had in zijn profetie over de ondergang van Babel gezegd: “Babels brede muur zal tot de grond gesloopt worden ...” (Jer 51:58).

De HERE zal op rechtvaardige wijze Zijn werelwijde samenleving op aarde stichten, en dit voornemen verijdelt eerdere waanzinnige ideeën van menselijke heersers. “Want”, zegt Habakuk – en let op dit redengevend woord – “de aarde zal vol worden van de kennis van de heerlijkheid van de HERE, zoals de wateren die de bodem van de zee bedekken” (Hab 2:14). Gods voornemen is, dat de aarde tot in eeuwigheid vol zal zijn van Zijn heerlijkheid, doordat zij bewoond zal worden door Zijn liefdevolle, eerbiedige kinderen.

In het boek Openbaring wordt Babel het symbool van het wereldrijk van mensen, in een tegenstelling met het Koninkrijk van God. Tegenover de vreugdevolle roep: "Gevalen is de grote stad Babylon", klinkt de lofzang: "Het koningschap over de wereld is gekomen aan onze Here en aan zijn Gezalfde, en Hij zal als koning heersen tot in alle eeuwicheden" (Op 18:2; 11:15).

E. Een nieuw lichaam en een nieuwe aarde

Voor Jezus was de zeer diepgaande geestelijke aard van zijn Koninkrijk niet in strijd met zijn visie van het Koninkrijk als heerschappij, die op een bepaalde tijd en plaats gevestigd zal worden. Het geestelijke leven van Gods kinderen, wanneer zij eenmaal bevrijd zijn uit de beperkingen van hun aardse bestaan, sluit niet uit dat zij in een lichaam, gelijkvormig aan het verheerlijkte lichaam van hun Here, op de aarde zullen leven.

Niemand kan met reden ontkennen dat dit in ieder geval de onveranderlijke voorstelling van de Bijbel is; en de eerlijke en oprecht gelovige lezer zal erkennen dat er buiten deze geschriften geen betrouwbare bron van kennis van het evangelie van Gods Koninkrijk is. Zou deze voorstelling niet overeenkomen met uw eigen verwachting, dan loont het de oorzaak hiervan nader te gaan onderzoeken.

De hemel of de aarde?

Sinds de eerste eeuwen na Christus heerst in het christendom het geloof dat de mens bij de dood zijn lichamelijke leven op de aarde verlaat, om in de hemel eeuwige zaligheid te genieten, of anders pijniging in de 'hel' zal treffen. Toekomstig leven op aarde valt daardoor buiten het gezichtsveld van de meesten in het christendom. Dat we bij de dood niet naar de hemel gaan, wordt onder andere bewezen door de mededelingen dat:

- a) Jezus Christus als enige Mens naar de hemel is opgevaren (Joh 3:13),
- b) toen de brief aan de Hebrëeën geschreven werd alle vroegere geloofsgetuigen, van Abel af tot de tijd van de Makkabeeën toe, de beloofde volmaaktheid nog niet hadden ontvangen (Heb 11:13,39,40),
- c) zelfs zo'n uitmuntende dienaar naar Gods hart als David niet naar de hemel is gegaan (Hand 2:34),
- d) de hoop op eeuwig leven in de Bijbel gericht is op een verandering van lichaam na de opstanding uit de doden in de eindtijd.

De invloed van de Griekse filosofie

Terwijl de natuur van de mens en de hoop op onsterfelijkheid pas later in deze studie aan de orde zullen komen, kan nu al wel iets gezegd worden over het geloof dat Gods kinderen op de aarde zullen leven. Een verande-

ring van opvatting hierover is al vrij vroeg in de tweede eeuw vast te stellen. In Justinus' *Dialog met Tryphon* (een geleerde Jood), vermoedelijk omstreeks het jaar 125 verschenen, vraagt Tryphon: 'Zeg eens: Geeft u werkelijk toe, dat deze stad Jeruzalem zal worden herbouwd, en neemt u aan, dat uw volk vol vreugde verzameld zal worden bij de Messias, tegelijk met de patriarchen en profeten en de heiligen van onze stam, ja, ook met hen, die voor de komst van de Messias proselieten worden?'. Waarop Justinus toegeeft dat, terwijl hij zelf hiermee instemt, er christenen zijn die er anders over denken. Waar komt dit al zo spoedige loslaten van de Bijbelse voorstelling vandaan?

De kerk is al vroeg onder invloed gekomen van de geringschatting van de schepping als iets stoffelijks, in tegenstelling tot wat hoger, 'geestelijk', is in de Griekse filosofie. Het menselijk lichaam, met zijn wonderlijke zintuigen, verstandelijke vermogens en onbeschrijfelijk rijke geestesleven, werd verlaagd tot een tijdelijk, belemmerend omhulsel voor een goddelijke ziel, die bij de dood bevrijd wordt uit haar gevangenis, als een vogel uit zijn kooi, om in een ander oord te leven. De aarde, met al haar adembenemende pracht en schoonheid, werd misprijzend beschouwd als een tranendal, dat men in dit leven moest doorreizen op weg naar een zaliger bestaan ergens anders in het heelal, zoals in lied 125 uit de oude Hervormde liedbundel het verwoordt:

"Ik woon hier in een tranendal; de hoge Thabor ligt daarboven. Profeten groot en patriarchen oud gaan in het licht ons voor ... stijg ik u naderbij, weg boven aard' en sterren. Reikt engelen, mij de hand! Ik zie u reeds van verre, mijn hoge vaderland!"

Wie deze verwachting deelt, zou er goed aan doen zich enkele dingen af te vragen. Als het Gods bedoeling was geweest, dat Abraham, na korte tijd in Kanaän te hebben geleefd, bij zijn dood naar de hemel zou gaan, om daar voor altijd te wonen, waarom moest hij dan naar Kanaän trekken? Waarom heeft God, toen Abraham daar was aangekomen, tot hem gezegd: "Het gehele land, dat u ziet, zal Ik u voor altijd geven" (Gen 15:18)? Waarom moest hij zijn blik op het land om hem heen richten? Was het niet beter geweest hem dan juist naar de hemel boven hem te laten kijken – als zijn toekomstige woonplaats, en niet als voorstelling van het

grote volk dat uit hem zou voortkomen? Waarom het gehele land doorwandelen, met de verzekering dat alles van hem zou zijn, als hij kort daarna voorgoed van de aarde naar de hemel zou gaan? Waarom zei Stefanus zo nadrukkelijk, dat Abraham zelfs geen voet van het land had gekregen (Hand 7:2-5)? En waarom zei de schrijver van de brief aan de Hebreëen, meer dan 2000 jaar na Abrahams overlijden, dat hij het beloofde nog niet ontvangen had (Heb 11:13-16)? (Bedenk dus: als de hemel het beloofde zou zijn, dan is hij daar dus ook nog altijd niet! Waar dan wel?)

In de gehele Bijbel ontbreekt enige belofte van leven in de hemel, evenals enige beschrijving van de zaligheid die de verlostten daar zullen genieten. Wanneer de profeten hun volksgenoten aanmoedigen tot gehoorzaamheid aan de HERE, doen zij dit met schilderingen van een gezegend leven op een vernieuwde aarde:

“In die tijd zal het gebeuren, dat de bergen van jonge wijn zullen druipen en de heuvels van melk zullen vloeien en alle beken van Juda van water zullen stromen; een bron zal ontspringen uit het huis van de HERE en zal het dal van Sittim drinken ... Maar Juda zal blijven tot in eeuwigheid en Jeruzalem van geslacht tot geslacht.” (Joël 3:18,20)

“Zie, de dagen komen, luidt het woord van de HERE, dat de ploeger zich aansluit bij de maaier en de druiventreder bij hem die het zaad strooit; dan zullen de bergen druipen van jonge wijn en alle heuvels daarvan overvloeien. Ik zal een keer brengen in het lot van mijn volk Israël ... Dan zal Ik hen planten in hun grond, en zij zullen niet meer worden uitgerukt uit de grond die ik hen gegeven heb, zegt de HERE, uw God.” (Amos 9:13-15).

De mens is een schepsel, en God heeft de aarde voor hem geschapen als zijn woonplaats. Evenals de verlossing van de mens, wat zijn lichamelijke leven betreft, een nieuw lichaam vereist, dat geestelijk, verheerlijkt lichaam namelijk, zoals dat van Christus Zelf, zo vraagt de verlossing van de schepping een vernieuwde aarde voor een volmaakte bestaan. Lange tijd zullen zij die bij Christus' wederkomst verlost zijn, meewerken aan de totstandkoming van een samenleving van gerechtigheid en vrede. Daaruit zullen zij, die zelf “eerstelingen voor God en het Lam zijn” (Op 14:4), een veel grotere oogst van verlostten maaien, wanneer hun zaaien en planten eenmaal voltooid is en God alles in allen wordt.

Wanneer ook dit stadium van Gods heilsplan is voltooid, zal de aarde woonplaats zijn van al Gods kinderen tot in eeuwigheid:

“Zie, de tent van God is bij de mensen en Hij zal bij hen wonen, en zij zullen zijn volken zijn en God zelf zal bij hen zijn, en Hij zal alle tranen van hun ogen afwissen, en de dood zal niet meer zijn, noch rouw, nog geklaag, noch moeite zal er meer zijn, want de eerste dingen zijn voorbijgegaan. En Hij, die op de troon gezeten is, zei: Zie, Ik maak alle dingen nieuw.” (Op 21:3-5)

3. De verheven plaats van Christus

A. Inleiding

Als de apostel Paulus in zijn (zogenoemde) brief aan de Efeziërs in grote lijnen Gods eeuwige voornemen aangeeft, vestigt Hij vooral de aandacht op de centrale plaats daarin van Zijn geliefde Zoon. Aan Hem hebben allen die tot Gods familie worden geroepen, hun verlossing en aanneming als Gods kinderen te danken. God heeft Hem aangesteld als Hoofd boven alles en allen: "Hij heeft alles onder zijn voeten gelegd en Hem als hoofd boven alles wat is gegeven ..." (Efez 1:22).

"Daarom heeft God Hem uitermate verhoogd"

Zoals Paulus ook vertelt, is Christus deze verheven positie geschonken na zijn opstanding en hemelvaart. Hij schrijft de gelovigen in Filippi: "Hij is gehoorzaam geworden tot de dood, ja, tot de kruisdood. Daarom heeft God Hem uitermate verhoogd en Hem de naam boven alle naam geschonken, opdat in de naam van Jezus zich alle knie zou buigen" (Flp 2:8-10). Ook Petrus schrijft dat Christus "aan de rechterhand van God is, naar de hemel gegaan, terwijl engelen en machten en krachten Hem onderworpen zijn" (1 Pet 3:22). Tot nu toe echter zijn alleen de engelen en een minderheid uit de mensen op aarde Christus' volgelingen. Zij buigen zich in aanbidding voor Hem, en bewijzen door gehoorzaamheid hun onderworpenheid aan Hem. De wereld zal pas leren wie Christus is, en Hem aanbidden en gehoorzamen, wanneer Hij is teruggekomen.

Christus de Eerste, daarna die van Christus zijn

Dit legt Paulus uit, als Hij vertelt dat Christus naar de aarde zal komen. Het eerste dat Hij zal doen, is de mensen die zijn Vader Hem gegeven heeft uit de doden opwekken en bekleden met onsterfelijkheid en onvergankelijkheid. Deze grote gebeurtenis, waar alle gelovigen reikhalzend naar hebben uitgekeken, zal vergaande gevolgen hebben voor de gehele wereld. Naar aanleiding van het principe dat allen die in Christus zijn levend gemaakt zullen worden (ook dit is het *pars pro toto* principe; in dit geval vertegenwoordigt de opgestane Christus allen die eeuwig leven zullen ontvangen), schrijft hij:

“Maar ieder in zijn eigen rangorde: Christus als eersteling, vervolgens die van Christus zijn bij zijn komst; daarna het einde wanneer Hij het koningschap aan God de Vader overdraagt, wanneer Hij alle heerschappij, alle macht en kracht onttroond zal hebben. Want Hij moet als koning heersen, totdat Hij al zijn vijanden onder zijn voeten gelegd heeft. De laatste vijand, die onttroond wordt, is de dood, want alles heeft Hij aan zijn voeten onderworpen.” (1 Kor 15:23-27)

Jezus Christus de Koning van het Vrederijk op aarde

De wereld gaat dus een tijd tegemoet waarin zij door Christus geregeerd zal worden, en Hij alles zal onderwerpen aan God, om haar dan aan de Vader over te dragen. Hoe lang deze periode duurt tussen Christus' wederkomst en de tijd wanneer niemand meer zal sterven – en er dus ook niemand meer geboren zal worden – wordt niet verteld. Alleen in het boek Openbaring, waar de getallen gewoonlijk symbolische betekenis hebben, wordt gesproken over een periode van duizend jaar.

Wat heeft Jezus, die in deze studie onze Gids is, volgens het getuigenis van de vier evangeliën hierover gezegd? Het is u mogelijk al eens opgefallen, dat Hij niet overal bekendmaakte dat Hij de beloofde Messias, de Koning van Israël was, of de Zoon van David die in Jeruzalem over allen op aarde zou heersen. In plaats daarvan koos Hij een naam – de Zoon van de mensen, of Mensenzoon – die voor velen weinig aansprekends had. Bij nadere beschouwing wordt echter duidelijk, dat Jezus bij bepaalde gelegenheden onomwonden heeft bevestigd dat Hij inderdaad de Koning was die, zoals de profeten in Israël meer dan eens hadden voezegd, met gezag over alle mensen zou regeren.

Jezus' zinspelingen op de woorden van de profeten en psalmisten brengen ons tot de bron van zijn inzicht en onderwijs. Willen we zijn boodschap goed begrijpen, dan is onderzoek naar de betekenis van zulke titels als de 'Messias', de 'Mensenzoon' en de 'Zoon van David' onontbeerlijk.

Wat lang niet altijd beseft wordt, is het grote doel van Christus' Vrederijk, namelijk een nog groter aantal mensen uit de zonde te verlossen. Aan het einde van het Vrederijk zullen zij dan op hun beurt opgewekt worden uit de doden, om deel te hebben aan het heil dat al bij Christus' wederkomst

aan trouwe dienaars van God van vóór het Vrederijk geschonken is. Het boek Openbaring beschrijft dezen als eerstelingen, in verhouding tot de grote oogst die binnengebracht zal worden wanneer Christus zijn Rijk op aarde aan de Vader overdraagt: "Dezen zijn gekocht uit de mensen als eerstelingen voor God en het Lam" (Op 14:4). Het is dus vermoedelijk met betrekking hierop, dat Jakobus over de gelovigen van zijn tijd zegt: "Naar zijn raadsbesluit heeft Hij [God] ons voortgebracht door het woord van de waarheid, om in zekere zin eerstelingen te zijn onder zijn schepselen" (Jak 1:18).

Dit zal ook de woorden in Jezus' openbaring aan zijn gemeente verklaren: "Zalig en heilig is hij, die deel heeft aan de eerste opstanding: over hen heeft de tweede dood geen macht, maar zij zullen priesters van God en van Christus zijn en zij zullen met Hem als koningen heersen" (Op 20:6). Wanneer Christus zijn Vrederijk aan de Vader overdraagt, zal er geen noodzaak meer zijn voor priesters om mensen tot God te brengen, of leraars om onwetenden en dwalenden te onderwijzen in Gods wegen, of koningen om te heersen over ongehoorzame en opstandige mensen; want God zal alles in allen zijn. Zijn eeuwige voornemen zal dan werkelijkheid zijn geworden, met de totstandkoming van een volmaakte familie, waarin geen zonde, geen lijden en ook geen dood meer zal zijn:

"Zie, de tent van God is bij de mensen, en Hij zal bij hen wonen, en zij zullen zijn volken zijn en God zelf zal bij hen zijn, en Hij zal alle tranen van hun ogen afwissen, en de dood zal niet meer zijn, noch geklaag, noch moeite zal er meer zijn, want de eerste dingen zijn voorbijgegaan." (Op 21:3,4)

B. Israël wacht op zijn Messias

Jezus leefde te midden van een onderdrukt volk, dat uitzag naar de komst van wat het de 'Christus' noemde, dat wil zeggen de 'Messias', de door de HERE gezalfde Koning. In het oude Israël waren mensen aan een bepaalde taak gewijd door zalving met een speciale olie. Priesters en profeten, maar ook koningen, werden in hun ambt aangesteld door zalving. Omdat iemand op deze wijze voor de dienst van de HERE, of een bepaalde taak voor Hem, apart werd gezet (dat is de betekenis van het Bijbelse woord 'heiligen'), werden de aartsvaders van Israël en het volk zelf "de gezalfden van de HERE" genoemd, al was er bij hen geen sprake van een letterlijke zalving met olie.

De Gezalfde van de HERE

Het Oude Testament spreekt nergens van "de Messias", maar van de "Messias/Gezalfde van de HERE" of "mijn Messias/Gezalfde". Psalm 2 beschrijft de reactie van de wereld op het optreden van de Wereldkoning zo: "De koningen van de aarde scharen zich in slagorde en de machthebbers spannen samen tegen de HERE en zijn Gezalfde" (Ps 2:2). Hierop zinspeelt het laatste Bijbelboek: "Het koningschap over de wereld is gekomen aan onze Here en aan zijn Gezalfde, en Hij zal als koning heersen tot in alle eeuwigheden" (Op 11:15). Een profetie in het boek Daniël kondigt de komst van "een Gezalfde, een Vorst" aan, anders vertaald: "Messias de Vorst". Met deze betekenis bidt Hanna, de moeder van Samuël, om de komst van Gods Koninkrijk op aarde: "De HERE richt de einden van de aarde; Hij geeft sterkte aan zijn Koning en verhoogt de hoorn van zijn Gezalfde" (1 Sam 2:10).

Het woord 'Christus' (In de Spetuaginta *Christos*) is in de evangeliën nooit een persoonsnaam, maar een titel; dat wil zeggen: de 'Messias' (Hebreeuws). Er zijn allerlei aanduidingen dat het volk in de verwachting leefde van de verschijning van de hun beloofde Koning. Het optreden van Johannes de Doper als profeet deed de vraag rijzen of hij de Messias was: "Toen nu het volk in afwachting was en allen in hun hart overlegden over Johannes, of hij misschien de Christus was ..." (Luc 3:15). Johannes vond het nodig stellig te ontkennen dat hijzelf de Messias was: "hij beled: Ik ben de Christus niet" (Joh 1:20). Dat het volk iemand verwachtte die won-

deren zou doen, blijkt uit de reactie op Jezus' wonderen: "Zal de Christus, wanneer Hij komt, soms meer tekenen doen dan deze gedaan heeft?" (Joh 7:31). Zelfs onder de Samaritanen leefde de verwachting van de komst van de Messias, getuige de woorden van de vrouw met wie Jezus een gesprek aangaat: "Ik weet, dat de Messias komt, die Christus genoemd wordt; wanneer die komt, zal Hij ons alles verkondigen" (Joh 4:25).

Wat voor Messias het volk verwachtte is ook in de evangeliën na te gaan. Hij zou de Zoon van David zijn, zoals blijkt uit het antwoord op Jezus' vraag: "Wat dunkt u van de Christus? Van wie is Hij de zoon? Zij zeiden tot Hem: Davids zoon" (Mat 22:42). Hij zou in Bethlehem geboren worden: "De Christus komt toch niet uit Galilea? Zegt de Schrift niet, dat de Christus komt uit het geslacht van David en van het dorp Bethlehem, waar David was?" (Joh 7:41,42). Wanneer Hij kwam zou Hij nooit sterven: "Wij hebben uit de wet gehoord, dat de Christus tot in eeuwigheid blijft" (Joh 12:34).

Het getuigenis van Jezus

Wat dacht Jezus over deze verwachting van de komst van een Koning in Israël? Toen de Samaritaanse vrouw over de komst van de Messias sprak, zei Hij tot haar: "Ik, die met u spreek, ben het" (Joh 4:26). Toen Andreas, een discipel van Johannes de Doper, een gesprek met Jezus had gehad, ging hij direct naar zijn broer Petrus, en zei hem: "Wij hebben gevonden de Messias, wat betekent Christus" (Joh 1:42). Als Petrus, in antwoord op Jezus' vraag: "Wie zegt u dat Ik ben?", zegt: "U bent de Christus, de Zoon van de levende God!", bevestigt Jezus de waarheid van zijn belijdenis: "Zalig bent u, Simon Barjona, want vlees en bloed heeft u dat niet geopenbaard, maar mijn Vader, die in de hemel is" (Mat 16:13 en verder).

Zulke passages laten er geen twijfel over bestaan dat Jezus zich als de beloofde Messias beschouwt. Tezelfdertijd is er geen enkel geval in de evangeliën waar Hij verkondigt dat Hij de Messias is. Integendeel! Hoewel Hij desnoods bereid is te erkennen dat Hij de Messias is, doet Hij dit op een wijze die aangeeft dat de titel voor Hem een wat andere betekenis heeft dan in de gewone volkstaal.

Omdat de beschuldigingen van de getuigen bij Jezus verhoor tegenstrijdig zijn, probeert de hogepriester Jezus van laster te beschuldigen: "Ik bezweer U bij de levende God, dat U ons zegt, of U bent de Christus, de Zoon van God" (Mat 26:63). Jezus' antwoord hierop – "U hebt het gezegd" – is een bevestiging dat Hij de Messias is, maar geeft een verschil in opvatting hierover aan. Volgens het verslag in Marcus heeft Jezus de vraag beantwoord met de woorden: "Ik ben het" (Mar 14:62).

Hetzelfde geldt voor Jezus' antwoord op de vraag van Pilatus, de Romeinse stadhouder: "Bent U de Koning van de Joden?" (Joh 18:33): "U zegt dat Ik koning ben" (vs. 37). Als Jezus met Pilatus spreekt over "mijn Koninkrijk", geeft Hij daarmee op ondubbelzinnige wijze aan dat Hij inderdaad een Koning is. Maar zijn Koninkrijk is niet zoals de andere rijken van deze wereld, gesticht door mensen uit motieven van macht en roem: "Mijn Koninkrijk is niet van deze wereld; indien mijn Koninkrijk van deze wereld was, zouden mijn dienaars gestreden hebben, opdat ik niet aan de Joden zou worden overgeleverd; nu echter is mijn Koninkrijk niet van hier" (Joh 18:36). Of Pilatus het wist of niet, er was een gelegenheid geweest waarbij velen in Galilea, enthousiast geraakt door het wonder van de spijziging van de vijfduizend, Jezus met geweld wilden meenemen om Hem koning te maken – wat Hij voorkwam door zich terug te trekken in de eenzaamheid (Johannes 6:15). Evenals voor de Joodse Raad ontkent Jezus ook nu niet dat Hij de Koning van Israël is, maar geeft aan dat de titel voor Hem een andere betekenis heeft dan voor Pilatus. Die laat echter toch het opschrift op Jezus kruis aanbrengen: "Jezus de Nazoreeër, de Koning van de Joden".

Jezus, vroeg eens de mening van de Farizeeën over de Messias; en toen zij Hem vertelden dat Hij de Zoon van David was, verwees Jezus naar een psalm hierover:

"Hoe kan David Hem dan door de Geest zijn Here noemen, als hij zegt: De HERE heeft gezegd tot mijn Here: Zet u aan mijn rechterhand, totdat ik uw vijanden onder uw voeten gelegd heb. Indien David Hem dus Here noemt, hoe kan Hij dan zijn zoon zijn?" (Mat 22:43,44)

De mening dat Jezus hiermee de Joodse verwachting verwierp is niet te rechtvaardigen. Jezus bracht het getuigenis van David niet in twijfel, maar lichtte aan de hand van diens profetie de Persoon van de Messias toe. In plaats van een menselijke koning zoals David te zijn, verwees Jezus naar de goddelijke oorsprong van de Messias. Want het antwoord op zijn vraag is te vinden in een andere psalm van David, waarin God de Messias van Israël toespreekt: "Mijn Zoon bent U; Ik heb U heden verwekt" (Ps 2:7).

Concluderend mogen we dan vaststellen, dat Jezus' tijdgenoten op grond van Oudtestamentische beloften de komst van de Messias verwachtten, namelijk een Koning uit de lijn van David. Jezus bevestigde dat Hij deze Messias was, maar gaf tegelijkertijd aan dat zijn koningschap niet overeen kwam met de algemene verwachting van zijn volk.

C. De Mensenzoon

Ondanks dat Jezus de beloofde Messias, de Koning van Israël, is, en dit bij bijzondere gelegenheden duidelijk heeft gezegd, ging Hij niet rond met de aankondiging: 'Ik ben de Messias van Israël!' In plaats van deze titel koos Hij een andere: De Mensenzoon. Geleerden zeggen dat het ook in die tijd niet gewoon was jezelf te noemen in de derde persoon, toch heeft Jezus dit bij voorkeur gedaan. Dit is des te opvallender wanneer we bedenken hoe nadrukkelijk en direct Hij over Zichzelf kon spreken: "U hebt gehoord ... maar Ik zeg u", en de bekende 'Ik' uitspraken: Ik ben het licht van de wereld ... de waarheid, enz. Niemand sprak Jezus aan als de Mensenzoon, en na zijn dood hebben de apostelen deze titel blijkbaar niet gebruikt. De enige uitzondering is de uitroep van de stervende Stefanus: "Ik zie de hemel geopend en de Mensenzoon, staande aan de rechterhand van God" (Hand 7:56).

Jezus' uitspraken over de 'Mensenzoon'

Jezus gebruikt deze titel in verband met alle aspecten van zijn leven en zijn plaats in Gods heilsplan. Sommige gevallen hebben betrekking op zijn toenmalige leven onder zijn volk: De Mensenzoon heeft macht op aarde zonden te vergeven, De Mensenzoon is heer over de sabbat, De Mensenzoon heeft geen plaats om het hoofd neer te leggen, De Mensenzoon is gekomen om het verlorene te zoeken en te redden. Jezus gebruikt de titel ook wanneer Hij over zijn aanstaande lijden en kruisiging spreekt: De Mensenzoon moet veel lijden, De Mensenzoon is gekomen om te dienen en zijn leven te geven als losprijs voor velen, De Mensenzoon wordt overgeleverd in de handen van de zondaren. En ook als Hij spreekt over de toekomst, zijn wederkomst in heerlijkheid en zijn Koninkrijk, noemt Jezus zichzelf de Mensenzoon: De Mensenzoon zal komen in de heerlijkheid van zijn Vader, zij zullen de Mensenzoon zien komen op de wolken van de hemel, wanneer dan de Mensenzoon komt in zijn heerlijkheid en alle engelen met Hem, enzovoorts.

De betekenis van de titel

Waarom heeft Jezus juist deze titel voor zichzelf gekozen? Zoals gewoonlijk is het antwoord te vinden in het Oude Testament. In het boek Ezechiël spreekt God de profeet op deze wijze negentig keer toe, maar dit verklaart Jezus' gebruik niet. Soms wordt 'Mensenzoon', 'Zoon van de men-

sen' gebruikt in parallelisme met 'mens': "God is geen man, dat Hij liegen zou; of een zoon van de mensen, dat Hij berouw, zou hebben" (Num 23:19); "HERE, wat is de mens, dat U op hem let, de zoon van de mensen, dat U acht op hem slaat?" (Ps 144:3).

Er zijn twee plaatsen in de evangeliën die licht werpen op de toepassing van deze titel op Jezus. De eerste is die bijzondere gelegenheid als Jezus de Vader dankt: "Ik dank U, Vader, Heer van de hemel en van de aarde, dat U deze dingen voor wijzen en verstandigen verborgen hebt, maar aan kinderkens geopenbaard. Ja, Vader, want zo is het een welbehagen geweest voor U. Alle dingen zijn Mij overgegeven door mijn Vader ..." (Mat 11:25-27). In deze woorden liggen drie zinspelingen op Psalm 8: "Heer van de hemel en van de aarde", de "kinderkens" en "alle dingen". Ook in deze psalm komt "zoon van de mensen" voor als versterking van 'mens': "Wat is de mens, dat U hem gedenkt, en de zoon van de mensen, dat U naar hem omziet" (vs. 5).

Deze psalm, die op een aantal plaatsen in het Nieuwe Testament als een profetie over Christus wordt beschouwd, is een commentaar op Gods woorden bij de schepping van de mens: "Laat Ons mensen maken naar ons beeld, als onze gelijkenis, opdat zij heersen ... over de gehele aarde" (Gen 1:26). Als David de ontelbare sterren aan de nachthemel ziet, wordt hij overweldigd door de grootsheid van het heelal en de nietigheid van de mens. Toch heeft de mens een zeer bijzondere positie: hij is "weinig minder gemaakt dan de engelen" (Ps 8:6 Statenvertaling), (een toespeling op "naar Ons beeld en gelijkenis"), en God heeft alles op aarde aan zijn toezicht en heerschappij overgelaten: "U doet hem heersen over de werken van uw handen, alles hebt U onder zijn voeten gelegd" (vs. 7). Wanneer Jezus in dit verband zegt: "alle dingen zijn Mij overgegeven door mijn Vader", ziet Hij in de 'Mensenzoon' in de psalm geen aanduiding van mensen in het algemeen, maar van zichzelf. Dat heeft Paulus ook voor ogen, wanneer hij de woorden van de psalm: "alles onder zijn voeten gelegd" op Christus' heerschappij op aarde toepast (1 Korintiërs 15:27; vergelijk Efeziërs 1:21, Filippenzen 3:21 en 1 Petrus 3:22). Een dergelijke verklaring van de messiaanse betekenis van de psalm is in Hebrëeën 2:5-10 te lezen, waar de schrijver, na enkele verzen daaruit te hebben aangehaald, opmerkt: "Nu zien wij nog niet, dat hem alle dingen onderworpen zijn; maar wij zien Jezus, die voor een korte tijd beneden de engelen gesteld

was vanwege het lijden van de dood ... met heerlijkheid en eer gekroond". De titel de 'Mensenzoon' geeft Jezus' koningschap aan.

De tweede plaats die licht werpt op Jezus' gebruik van deze titel, is zijn antwoord bij zijn verhoor, op de vraag van de hogepriester of Hij de Christus is: "Ik ben het, en u zult de Mensenzoon zien, zittend aan de rechterhand van de Macht en komende met de wolken van de hemel" (Mar 14:62). Deze woorden komen uit Daniëls droomgezicht in hoofdstuk 7, over de komst van Gods Koninkrijk op aarde, waarover in hoofdstuk 2 al werd gezegd: "Maar in de dagen van die koningen zal de God van de hemel een koninkrijk oprichten, dat in eeuwigheid niet zal te gronde gaan, en waarvan de heerschappij op geen ander volk meer zal overgaan" (Dan 2:44). Die daaraan voorafgaande menselijke koninkrijken worden in dit latere gezicht afgebeeld als vier wilde dieren. Nadat zij van het toneel verwijderd zijn, komt er in het visioen een verdere ontwikkeling:

"Ik bleef toekijken in de nachtgezichten en zie, met de wolken van de hemel kwam iemand gelijk een mensenzoon; Hij begaf Zich tot de Oude van dagen, en men leidde Hem voor deze; en Hem werd heerschappij gegeven en eer en koninklijke macht, en alle volken, natiën en talen dienden Hem. Zijn heerschappij is een eeuwige heerschappij, die niet zal vergaan, en zijn koningschap is een, dat onverderfelijk is." (Dan 7:13,14)

Ook in dit geval is de Mensenzoon een Koninklijke titel. Terwijl Daniël Hem "met de wolken van de hemel" naar Gods troon ziet brengen, spreekt Jezus over zijn wederkomst naar de aarde "met de wolken van de hemel". In een gesprek met zijn discipelen een dag of twee eerder, had Jezus over deze komst gesproken: "zij zullen de Mensenzoon zien komen op de wolken van de hemel, met grote macht en heerlijkheid" (Mat 24:30). Evenals de wolk die Israël tijdens de woestijnreis vergezelde, bedekt zij de heerlijkheid van de Here. Jezus had al eerder gezegd: "Want de Mensenzoon zal komen in de heerlijkheid van zijn Vader" (Mat 16:27).

We mogen concluderen dat Jezus de titel de Mensenzoon gekozen heeft, om daarmee op bedekte wijze aan te geven dat Hij Israëls Koning is, die naar de hemel gaat "om voor Zich de Koninklijke waardigheid in ontvangst te nemen", zoals Daniël in een visioen zag, "en daarna terug te keren" (Luc 19:12).

D. De Zoon van David

Het eerste van de vier evangeliën begint met het geslachtsregister "van Jezus Christus, de zoon van David, de zoon van Abraham". Matteüs vertelt ook dat Gods engel Jozef in een droom aansprak als "zoon van David" (Mat 1:20). Lucas leidt zijn verhaal van Jezus' geboorte in met te zeggen dat Maria ondertrouwd was "met een man, genaamd Jozef, uit het huis van David" (Luc 1:28). De betekenis van deze afstamming wordt duidelijk uit de boodschap van de engel Gabriël. Na Maria te hebben verteld dat zij de moeder zal zijn van een zoon, die zij Jezus moet noemen, zegt hij over Hem: "Deze zal groot zijn en Zoon van de Allerhoogste genoemd worden, en de Here God zal Hem de troon van zijn vader David geven, en Hij zal als koning over het huis van Jakob heersen tot in eeuwigheid, en zijn koningschap zal geen einde nemen" (Luc 1:32,33).

De troon van de HERE

Israël was geleerd dat God Koning over allen was: "De HERE heeft zijn troon in de hemel gevestigd, zijn koningschap heerst over alles" (Ps 103:19); "Wie zou U niet vrezen, o Koning van de volken?" (Jer 10:7). Hij was in bijzondere zin Koning over Zijn uitgekozen volk Israël: "U, die op de cherubs troont" (Ps 80:2), op de ark van het verbond in de heiligste plaats in de tempel. Jesaja spreekt het vertrouwen van gelovige Israëlieten op Gods koningschap uit: "Want de HERE, onze Rechter, de HERE, onze Wetgever, de HERE, onze Koning, Hij zal ons verlossen" (Jes 33:22).

De wet van Mozes voorzag echter al in de aanstelling van een koning over Israël. Het verzoek aan Samuël: "Geef ons een koning om ons te richten" (1 Sam 8:6) was wat motivatie betreft verkeerd, maar niet in strijd met het door God beloofde koningschap. Toen het volk op weg was naar het beloofde land, zei God dat Hij daarin een bepaalde plaats zou kiezen voor Zijn heiligdom. Niet meteen, maar wanneer Hij "u rust geeft van al uw vijanden aan alle kanten, en u veilig woont" (Deut 12:10). Het volk zou dan ook een door God aangewezen koning hebben (17:14-20).

Deze koning werd gezien als de zichtbare vertegenwoordiger van Israëls onzichtbare Koning in de hemel. Wat God de troon van David noemt, beschrijft David zelf als "de troon van het koningschap van de HERE over Israël" (1 Kron 28:5), en de kroniekschrijver vertelt dat Salomo zich zet op

“de troon van de HERE als koning in de plaats van zijn vader David” (1 Kron 29:23). De koningin van Scheba spreekt namens velen, als ze zegt: “Geprezen zij de HERE, uw God, die zulk een welgevallen aan u had, dat Hij u op zijn troon heeft gezet, tot koning voor de HERE, uw God!” (2 Kron 9:8).

Een eeuwigdurend koningschap uit de lijn van David

Wetend dat “de HERE hem aan alle zijden van al zijn vijanden rust gegeven had” (2 Sam 7:1), vraagt David toestemming een tempel in Jeruzalem te mogen bouwen. Gods antwoord heeft het fundament voor het koningschap in Israël gelegd; want Hij belooft David een vorstenhuis te bouwen, dat nooit plaats zal hoeven maken voor een ander:

“Wanneer uw dagen vervuld zijn en u bij uw vaderen te ruste bent gegaan, dan zal Ik uw nakomeling, uw eigen zoon, na u doen optreden, en Ik zal zijn koningschap bevestigen. Die zal mijn naam een huis bouwen, en ik zal zijn koninklijke troon voor altijd bevestigen. Ik zal hem tot een vader zijn, en hij zal Mij tot een zoon zijn ... Uw huis en uw koningschap zullen voor altijd bestendig zijn voor uw aangezicht, uw troon zal vast staan voor altijd.” (2 Sam 7:12-17)

David zelf zag goed in dat de beloofde Zoon, omdat Hij ook de Zoon van God zou zijn, groter zou zijn dan zijn zoon Salomo. Naar aanleiding van een psalm van David, zegt Petrus op de Pinksterdag: “Daar Hij nu een profeet was en wist, dat God hem met een eed gezworen had een uit de vrucht van zijn lendenen op zijn troon te doen zitten, heeft hij in de toekomst gezien en gesproken van de opstanding van de Christus” (Hand 2:30,31). Hij zal dan ook niet alleen over Israël, maar over de gehele wereld heerschappij uitoefenen. Deze Gezalfde van de HERE treedt op in een wereldcrisis, en verkondigt zijn goddelijke recht op de wereldtroon met de woorden die we vinden in Psalm 2:7 en 8:

“Ik wil melding maken van het besluit van de HERE: Hij sprak tot mij: Mijn zoon bent u; Ik heb u heden verwekt. Vraag Mij en Ik zal volken geven tot uw erfdeel, de einden van de aarde tot uw bezit.”

Toen het noordelijke rijk werd veroverd, de bewoners ver weg naar het oosten waren weggevoerd, en het zuidelijke rijk steeds meer onder druk

kwam van de machtige rijken Assur en Babel, verkondigden Israëls profeten de hoop op de komst van de beloofde Messias, de Gezalfde van de HERE, die vanuit Jeruzalem blijvende gerechtigheid en vrede voor de wereld tot stand zou brengen:

“Want een Kind is ons geboren, een Zoon is ons gegeven, en de heerschappij rust op zijn schouder en men noemt hem Wonderbare Raadsman, Sterke God, Eeuwige Vader, Vredevorst. Groot zal de heerschappij zijn en eindeloos de vrede op de troon van David en over zijn koninkrijk, doordat hij het sticht en grondvest met recht en gerechtigheid, van nu aan tot in eeuwigheid.” (Jes 9:5,6)

“Zie, de dagen komen, luidt het woord van de HERE, dat Ik aan David een rechtvaardige Spruit zal verwekken; die zal als koning regeren en verstandig handelen.” (Jer 23:5)

Met zijn komst zou men niet meer, zoals in vroeger tijden, naar de onzichtbare troon op de ark van het verbond verlangen, want met de Zoon van God als Koning zal er geen noodzaak meer zijn voor zo’n verborgen symbool van Gods heerschappij: “Men zal niet meer spreken over de ark van het verbond van de HERE; zij zal niemand in de zin komen, men zal aan haar niet meer gedenken en haar niet zoeken, en zij zal niet weer gemaakt worden. In die tijd zal men Jeruzalem noemen de troon van de HERE, en alle volken zullen zich daarheen verzamelen om de naam van de HERE te Jeruzalem” (Jer 3:16,17). In de Persoon van de eeuwige Koning zal Gods koningschap over de gehele wereld gevestigd worden: “En de HERE zal koning worden over de gehele aarde; in die tijd zal de HERE de enige zijn, en zijn naam de enige” (Zach 14:9).

Meer dan zeshonderd jaar waren voorbijgegaan sinds de laatste koning in Israël regeerde. Evenals al zijn voorgangers op de troon in Jeruzalem, was Zedekia uit de lijn van David. Dit zou ook het geval zijn wat betreft de Koning, die volgens Gods belofte na verloop van tijd zou komen. Daarom hield men het koninklijke geslachtsregister goed bij, en in de tijd waarover de evangelisten schrijven wist men dat Jozef en Maria uit de koninklijke lijn van David waren.

De hierboven aangehaalde woorden van Gabriel zouden Maria, met haar vertrouwdeheid met de Schrift, bekend voorkomen. Zij was op de hoogte

van Jesaja's drievoudige profetie over de Messias. Eerst had hij gezegd dat Hij geboren zou worden uit een maagd in Israël (Jesaja 7:14), en vervolgens dat Hij niet slechts enkele jaren maar tot in eeuwigheid op de troon van David zou regeren: "Groot zal de heerschappij zijn en eindeloos de vrede op de troon van David en over zijn Koninkrijk, doordat Hij het sticht en grondvest van nu aan tot in eeuwigheid" (9:6).

De tijd voor een altijddurende lijn van koningen brak aan met koning David. Alle koningen die tot de inname door Babel in Jeruzalem regeerden, waren afstammelingen van David. Met de val van het rijk gaf God de belofte van herstel door Hem "die er recht op heeft en aan wie Ik het geven zal" (Ezech 21:27). Zoals we zouden mogen verwachten, zeiden de profeten in Israël dat de Wederoprichter uit de lijn van David zou komen:

"En er zal een rijtje voortkomen uit de tronk van Isai [vader van David]" (Jes 11:1)

"Zie, de dagen komen, luidt het woord van de HERE, dat Ik aan David een rechtvaardige Spruit zal verwekken; die zal als koning regeren." (Jer 23:5)
"in die tijd zal ik de vervallen hut van David weer oprichten." (Amos 9:11)

"Hosanna de Zoon van David!"

Zoals we al zagen noemde Jezus zich, volgens de evangeliën, nooit de "Zoon van David" maar "Zoon van de mensen", "de Mensenzoon". Toch weten zijn tijdgenoten dat Hij die titel zou kunnen gebruiken, want wanneer zij een beroep op Hem willen doen, spreken zij Hem spontaan zo aan:

"Heb medelijden met ons, Zoon van David!" (Mat 9:27 en 20:30)

"Heb medelijden met mij, Here, Zoon van David." (15:22)

Als Jezus Jeruzalem binnenrijdt op een ezel, roept de Hem omringende menigte Hem toe: "Hosanna de Zoon van David, gezegend Hij, die komt in de naam van de Here" (21:9).

Niet alleen heeft Jezus dit gebruik niet afgekeurd, maar in dit laatste geval heeft Hij de menigte gelijk gegeven. Want als de godsdienstige leiders klagen, dat zelfs de kinderen de roep van de volwassenen hebben overgenomen, zegt Hij: "ja; hebt u nooit gelezen: Uit de mond van kleine kinderen en zuigelingen hebt U lof bereid?" (Mat 21:16).

De troon van zijn heerlijkheid

De reden waarom Jezus zich niet de "Zoon van David" noemde, en evenmin de 'Messias', maar in plaats daarvan de titel 'Mensenzoon' koos, is te verklaren uit praktische overwegingen. De populaire verwachtingen zouden Hem al spoedig in moeilijkheden hebben gebracht met het Romeinse gezag, wat zijn werk onder zijn volk verhinderd zou hebben. Hij wist dat de tijd van zijn koningschap nog niet gekomen was, dat Hij als de lijdende Knecht van de HERE "zichzelf als een schuldoffer zou geven", zoals Jesaja had gezegd. Maar Hij wist uiteraard heel goed dat Gabriël niet voor niets over het eeuwige koningschap van Maria's Kind op de troon van zijn vader David had gesproken.

Jezus leerde dat zijn koningschap op de troon van David in Jeruzalem zou beginnen bij zijn wederkomst: "Wanneer dan de Mensenzoon komt in zijn heerlijkheid en alle engelen met Hem, dan zal Hij plaats nemen op de troon van zijn heerlijkheid" (Mat 25:31). Bekijken we de woorden van Jesaja en van Gabriël, dan kan er geen twijfel over bestaan dat deze 'troon' de troon van David in Jeruzalem is, de stad die dan de zetel van heerschappij over de gehele wereld zal zijn. Dat gaf trouwens Jezus zelf aan, toen Hij Jeruzalem "de stad van de grote Koning" noemde (Mat 5:35). Wie anders dan Hij zou deze grote Koning kunnen zijn?

E. De stad van de grote Koning

Joden uit alle delen van het land, en zelfs vanuit het buitenland, komen elk jaar naar Jeruzalem om het Pascha te vieren. Ook Jezus is via Jericho op weg daarheen, en heeft in het dorp Bethanië, vlakbij de hoofdstad, het huis van Lazarus, Martha en Maria de nacht doorgebracht. Vanaf het moment dat Hij hun huis verlaat, dromt een grote menigte om Hem heen; en de opwinding wordt nog groter wanneer blijkt dat, in plaats van verder te lopen, Hij van plan is de hoofdstad binnen te rijden op een ezel, van oudsher het geschikte rijdier in Israël voor een Vredevorst (Richteren 5:10).

De intocht van de Vredevorst

Het nieuws van zijn aantocht heeft Jeruzalem al bereikt, en veroorzaakt nogal wat opschudding. Sinds Hij enkele maanden geleden in Bethanië Lazarus op de vierde dag na zijn dood uit zijn graf tot leven riep, heeft Hij zich schuil gehouden. In de herinnering aan dit zeer bijzondere wonder, dat grote indruk had gemaakt en velen tot geloof in Jezus gebracht, willen zij Hem deze ochtend tegemoet gaan, om Hem met huldebetoon binnen te halen: "Daarom ging de schare Hem ook tegemoet, omdat zij gehoord hadden, dat Hij dit teken had gedaan" (Joh 12:18).

Niet minder enthousiast zijn de pelgrims uit Galilea, die vanaf Jericho met Jezus verder zijn gereisd. Daar waren ze getuigen van de genezing van blinde Bartimeüs en de bekering van de tollenaar Zacheüs. Als zij de steile weg naar Jeruzalem opgaan, verspreidt zich onder hen het gerucht dat Jezus dit keer van plan is zijn lang uitgestelde voornemen uit te voeren. Eindelijk zal Hij als de Messias van Israël, de Zoon van David, in Jeruzalem de macht opeisen. De evangelist Lucas geeft deze stemming onder de pelgrims aan, als hij opmerkt: "zij meenden, dat het Koninkrijk van God op dat moment openbaar zou worden" (Luc 19:11).

De twee stromen mensen, zij die uit de stad komen en zij die daarheen gaan, ontmoeten elkaar en mengen zich op de helling van de Olijfberg. Allen willen Jezus een eervolle intocht bezorgen, door met palmtakken te zwaaien, hun mantels op de weg waarlangs Hij rijdt te leggen, en voortdurend te roepen: "Hosanna de Zoon van David, gezegend Hij, die komt in de naam van de Here ... Hosanna in de hoogste hemelen; in de hemel vrede en ere in de hoogste hemelen" (Mat 21:9; Luc 19:38).

De stoet bereikt een bocht in de weg, vanwaar ineens de stad aan de andere kant van het Kidrondal te zien is. Dit is een van de zeer weinige plekken in de evangeliën, die met nauwkeurigheid kan worden vastgesteld. Boven op de berg ziet Jezus de nieuwe tempel, het geesteskind van Herodes de Grote – een grandioos initiatief, bedoeld om zijn roem te bewaren tot lang na zijn dood. Maar terwijl zij die met Jezus reizen bewonderend het indrukwekkende marmeren en gouden bouwwerk zien glinsteren in de ochtendzon, als een kroon op de heilige berg, ontvouwt zich voor de ogen van Israëls grootste Ziener een schouwspel dat veertig jaar later grimmige werkelijkheid zal worden. Duizenden Romeinse soldaten zullen dan de stad omsingelen, buiten zichzelf van woede vanwege de felle weerstand van de fanatieke Joden op de muren. Maar met de onweerstaanbare macht waarmee de legers van Rome een wereldrijk hebben gesticht, zullen zij de stad afbreken en verwoesten. Als Jezus, met profetische blik, de gebeurtenis ziet die bijna tweeduizend jaren van Joodse verstrooiing en ellende zal brengen, schieten zijn ogen vol tranen. Voor de oren van de wachtende menigte, die Hem omringt en verder wil gaan, maar Hem nu verbijsterd aanstaart, uit Hij zijn verdriet in de woorden tot de moederstad van Israël: "Jeruzalem, Jeruzalem ... hoe vaak heb Ik uw kinderen willen vergaderen, zoals een hen haar kuikens onder haar vleugels vergadert, en u hebt het niet gewild. Och, of u ook op deze dag verstond, wat tot uw vrede dient!" (Mat 23:37-39; Luc 19:41-44).

Dit zeer bijzondere moment geeft ons een helder inzicht in de betekenis die Jeruzalem voor Jezus had. In de bewaarde redevoeringen en gesprekken heeft Hij hier niet veel over gezegd, maar deze woorden spreken boekdelen. Hij kwam tot een onderdrukt volk dat, zoals Lucas dit verwoordt, "voor Jeruzalem verlossing verwachtte" (Luc 2:38). Zij wisten welke bijzondere toekomst deze stad was toegezegd, dat de vele profetiën over haar aanleiding hadden gegeven tot de bewonderende woorden van de psalmist: "Zeer heerlijke dingen worden van u gesproken, o stad van God!" (Ps 87:3, Statenvertaling). De zegevierende intocht in de stad, al mocht deze een week later, menselijk gezien, een loos en meelijwekkend gebaar lijken, was een bewuste voorproef van de tijd wanneer Hij, zoals Hij een paar dagen later in een rede zei, met de heerlijkheid van de Wereldkoning de stad zou binnentreden: "Ik zeg u, u zult Mij van nu aan niet meer zien, totdat u zegt: Gezegend Hij, die komt in de naam van de Here" (Mat 23:39).

Hij maakte zijn intocht in een stad waar de godsdienstige leiders bezig waren zijn kruisiging te beramen. De volgende keer zal Hij dit doen om plaats te nemen op de troon van zijn heerlijkheid, de troon van David, de zetel van zijn wereldwijde heerschappij. Na deze voorproef zal de volledige vervulling van Zacharia's profetie komen:

"jubel luid, u dochter van Sion; juich, u dochter van Jeruzalem! Zie, uw koning komt tot u, hij is rechtvaardig en zegevierend, nederig, en rijdende op een ezel, op een ezelhengst, een ezelinnejong ... en Hij zal de volken vrede verkondigen, en zijn heerschappij zal zich uitstrekken van zee tot zee, en van de Rivier tot de einden van de aarde." (Zach 9:9,10)

Jeruzalem in het Oude Testament

Zoals vastgelegd in het verbond tussen de HERE en Israël, zou het beloofde land de plaats zijn waar de HERE onder Zijn volk zou wonen: "U brengt hen en plant hen op de berg die uw erfdeel is; de plaats die U, HERE, tot uw woning gemaakt hebt; het heiligdom, HERE, door uw hand gesticht" (Ex 15:17). Hierom is het land Israël in bijzondere zin Gods land, en het volk wordt gezien als zijn pachters. Overal zouden zij mogen wonen en werken, maar één plek zou vrij gehouden moeten worden voor de HERE – dat zou Zijn erfdeel, bezit, in het land zijn.

Voordat Israël het beloofde land was binnengetrokken, gaf God meer bijzonderheden daarover: Hij zou een plaats kiezen, waar het volk Hem de voorgeschreven offers moest brengen:

"Maar wanneer u de Jordaan zult zijn overgetrokken en woont in het land dat de HERE, uw God, u zal doen beërven, en Hij u rust geeft van al uw vijanden aan alle kanten, en u veilig woont – dan zult u naar de plaats, die de HERE, uw God, verkiezen zal om daar zijn naam te doen wonen, alles brengen, wat ik u gebied: uw brandoffers en slachtoffers, uw tienden en wijgeschenken en de gehele keur van geloften, die u de HERE doen zult." (Deut 12:10,11)

Pas met het koningschap van David, na de woelige tijden van de Richteren, is er rust voor Israël gekomen (2 Samuël 7:1). Op een moment dat Gods oordeel over Israël is gekomen, verschijnt de HERE aan David, en zegt hem dat Zijn heiligdom in Jeruzalem gebouwd moet worden; maar zelf mag hij die niet bouwen vanwege zijn oorlogsverleden: "Toen begon

Salomo met de bouw van de tempel in Jeruzalem op de berg Moria, waar de HERE aan David verschenen was; op de plaats die David daarvoor had bestemd, op de dorsvloer van de Jebusiet Ornan" (2 Kron 3:1; zie 1 Kron 21:14-22:1).

Gods keuze van Jeruzalem als Zijn woonplaats onder Zijn volk, is het thema van enkele psalmen:

"Want de HERE heeft Sion verkoren, Hij heeft het Zich tot woning begeerd: Dit is mijn rustplaats voor altijd, hier zal Ik wonen, want haar heb Ik begeerd. Haar voedsel zal Ik rijkelijk zegenen, haar armen zal Ik met brood verzadigen, haar priesters zal Ik met heil bekleden, haar vromen zullen vrolijk juichen." (Ps 132:13-16)

"Zijn stichting ligt op heilige bergen; de HERE heeft Sions poorten lief boven alle woningen van Jakob. Heerlijke dingen zijn van u te zeggen, o u stad van God! (Ps 87:1-3)

In zijn inwijdingsgebed drukt Salomo de gevoelens uit van dankbaarheid en verwondering van de gelovigen in Israël, nu Gods woonplaats in Israël klaar is:

"Zou God dan waarlijk onder de mensen op aarde wonen? Zie, de hemel, zelfs de hoogste hemel, kan U niet bevatten, hoeveel minder dan dit huis dat ik gebouwd heb!" (2 Kron 6:18)

Jezus en Jeruzalem

Het is vooral Jezus' gebruik van het Oude Testament, dat zo'n uiterst waardevolle hulp is om zijn gedachten en verwachtingen beter te leren kennen. Zo'n geval is heel terloops te zien wanneer Hij in de Bergrede de toenmalige gewoonte in Israël verbiedt, om de een of andere uitspraak te beklemtonen met een lichtvaardige, nietszeggende eed: "Maar Ik zeg u, in het geheel niet te zweren: bij de hemel niet, omdat zij de troon van God is; bij de aarde niet, omdat zij de voetbank van zijn voeten is; bij Jeruzalem niet, omdat het de stad van de grote Koning is" (Mat 5:34).

De troon van het heelal is in de hemel, zoals een psalmist zegt: "De HERE heeft zijn troon in de hemel gevestigd, zijn koningschap heerst over alles" (Ps 103:19). Maar Jezus was zich sterk bewust van de troon die Jeruzalem

eens was, die "de troon van het koningschap van de HERE over Israël" werd genoemd (1 Kron 28:5), en die maar een vage voorschaduwing was van de troon waarop Hij, de Messias van Israël, in heerlijkheid zal zitten, om in de naam van zijn Vader over allen op aarde met gerechtigheid en vrede te regeren. Deze heerlijkheid van het toekomstige Jeruzalem had de psalmist beschreven met de woorden die Jezus hier in de Bergrede aanhaalt: "Schoon door zijn verhevenheid, een vreugde voor de gehele aarde is de berg Sion ... de stad van de grote Koning" (Ps 48:3).

Omdat Jezus zoveel aanwijzingen heeft gegeven, dat Hij het volmaakte voorbeeld is van de mens die zeggen kan: "Hoe lief heb ik uw wet! Zij is mijn overdenking de gehele dag" (Ps 119:97), is er alle reden te geloven dat Hij niet alleen een niet te overtreffen vertrouwdheid had met de Schrift, maar dat die voor Hem de geliefde openbaring was van de wil en het heilsplan van zijn Vader. Het was zeker een verdrietig moment, en mogelijk een grote schok, toen Hij voor het eerst ontdekte dat Hij het Onderwerp was van Jesaja's vierde profetie over de Knecht van de HERE, die door zijn volk veracht en verworpen zou worden en zich zou geven als een schuldoffer om mensen met God te verzoenen (Jesaja 52:13-53:12). Aan de andere kant mogen we geloven, dat dezelfde profeten die over zijn leed hadden gesproken, Hem geholpen hebben een helder inzicht te krijgen, een glimp op te vangen van "de vreugde, die vóór Hem lag" (Heb 12:2). Bijvoorbeeld, die blik van de profeet Jeremia op het toekomstige Jeruzalem, als de zetel van een wereldwijde heerschappij: "In die tijd zal men Jeruzalem noemen de troon van de HERE, en alle volken zullen zich daarheen verzamelen om de naam van de HERE in Jeruzalem" (Jer 3:18).

Als we Jezus in de vier evangeliën beter leren kennen, zullen we ook beseffen waarom de woorden van Jeremia en de andere profeten en psalmisten over Jeruzalem diepgaande betekenis voor Hem hebben gehad. Niet alleen als een verzekering van zijn toekomstige heerlijkheid als de grote Koning, maar ook omdat Hij daardoor alles op aarde tot onderworpenheid aan zijn Vader zal brengen, zodat het gebed dat Hij zijn volgelingen leerde bidden in vervulling zal gaan: "uw wil geschiede [of: doe uw wil geschieden], zoals in de hemel zo ook op de aarde" (Mat 6:10). Dat is, bijvoorbeeld, het thema van de tweede psalm. De wereld is woedend op de Koning, die alle regeringsmacht op aarde opeist, en wil zijn strenge banden van zich werpen. Maar Gods antwoord daarop is: "Ik heb immers mijn Koning gesteld over Sion, mijn heilige berg" (Ps 2:6).

Ditzelfde verschijnsel is het thema van een psalm, die Jezus eens aanhaalde in de tempel. God nodigt de Messias uit plaats te nemen aan Zijn rechterhand in de hemel. Maar niet om voor altijd in de hemel te blijven, waar alles al volmaakt is, maar om op een vastgestelde tijd naar de aarde terug te gaan, en de vijandige wereld tot onderdanigheid aan de wil van zijn Vader te brengen: "De HERE strekt van Sion uw machtige scepter uit, heers te midden van uw vijanden". Nadat Hij zijn gezag heeft gevestigd, zal Hij in Jeruzalem behalve Koning ook Priester zijn: "De HERE heeft gezworen en het berouwt Hem niet: U bent priester voor eeuwig naar de wijze van Melchizedek" (Ps 110:1-4).

Op de helling van de Olijfberg heeft Jezus de dag voorgezegd, waarop de vijanden van Jeruzalem "een bolwerk tegen u zullen opwerpen en u omsingelen en u van alle zijden in het nauw brengen, en zij zullen u en uw kinderen in u vertreden en zij zullen in u geen steen op de andere laten" (Luc 19:43,44). Maar zeven eeuwen daarvoor had de profeet Micha over deze belegering en verwoesting van Jeruzalem al gezegd: "Daarom zal om uwentwil Sion als een akker worden omgeploegd, en Jeruzalem zal worden tot steenhopen, ja de tempelberg tot woudhoogten" (Micha 3:12). Des te geloofwaardiger zijn dan de volgende woorden van Micha, als Hij spreekt over de toekomst van Jeruzalem, waarbij hij het dóórlopen van zijn profetie benadrukt door opnieuw te spreken over Sion, Jeruzalem en de tempelberg (4:1 en 2):

"En het zal gebeuren in de laatste dagen: dan zal de berg van het huis van de HERE vaststaan als de hoogste van de bergen, en hij zal verheven zijn boven de heuvelen. En volken zullen daar heenstromen, en vele natiën zullen optrekken en zeggen: Kom, laten wij opgaan naar de berg van de HERE, naar het huis van de God van Jakob, opdat Hij ons lere aangaande zijn wegen en opdat wij zijn paden bewandelen. Want uit Sion zal de wet uitgaan en het woord van de HERE uit Jeruzalem."

De profetie van de verwoesting is letterlijk in vervulling gegaan, toen de Romeinen de stad verwoestten – wat de zekerheid geeft dat ook de profetie over Jeruzalem in de eindtijd ook in letterlijk in vervulling zal gaan. Dan zal de stad de centrale plaats van regering, wetgeving en onderwijs voor de gehele wereld zijn.

De plaats van Jeruzalem als de verheven en heilige zetel van aanbidding en onderwijs, is ook het thema van de eerste redevoering van de profeet Jesaja, die hij inleidt met de aanhaling van zijn tijdgenoot Micha (Jesaja 2:2-4). Ook later spreekt hij weer op die wijze over de tempel:

“En de vreemdelingen die ... vasthouden aan mijn verbond: hen zal Ik brengen naar mijn heilige berg en Ik zal hun vreugde bereiden in mijn bedehuis; hun brandoffers en hun slachtoffers zullen welgevallig zijn op mijn altaar, want mijn huis zal een bedehuis heten voor alle volken.” (Jes 56:6,7)

De moederstad

Als Jezus denkt aan zijn vergeefse poging zijn volk te doen geloven in Hem als hun Heiland, zegt Hij: “Jeruzalem, Jeruzalem ... hoe vaak heb Ik uw kinderen willen vergaderen ... en u hebt het niet gewild”. Hij spreekt Jeruzalem toe als een moederstad, wat kenmerkend is voor de profeten in Israël. Jesaja beeldt de stad, die als gevolg van de verwoesting door het rijk Babel en de wegvoering van haar inwoners verlaten werd, af als een vrouw die klaagt dat zij van kinderen is beroofd. Met het oog op Israëls herstel toont hij de toekomstige verbazing van deze moeder: “Wie heeft mij dezen gebaard, daar ik toch van kinderen beroofd en onvruchtbaar was, verbannen en verdreven; wie bracht dezen dan voort? Zie, ik was alleen overgebleven, waar waren dan dezen?” (Jes 49:20,21).

In eerste instantie zal deze profetie in de eindtijd in vervulling gaan, wanneer het volk hersteld is in eigen land en geregeerd wordt door zijn Messias. Jesaja ziet vreugdeboden, die de blijde boodschap brengen dat Israëls Koning op weg is:

“Hoor, uw wachters verheffen de stem, zij jubelen samen, want met eigen ogen zien zij, hoe de HERE naar Sion weerkeert. Breek uit in gejuich, jubel eenparig, puinhopen van Jeruzalem, want de HERE heeft zijn volk getroost, Hij heeft Jeruzalem verlost. De HERE heeft zijn heilige arm ontbloot voor de ogen van alle volken en alle einden van de aarde zullen zien het heil van onze God.” (Jes 52:7-10)

Uitgaande van de belofte: “Want zie, Ik schep een nieuwe hemel en een nieuwe aarde”, beschrijft Jesaja een rechtvaardige samenleving, waarin het volk Israël in vrede en voorspoed zal leven:

“want zie, Ik schep Jeruzalem tot jubel en zijn volk tot blijdschap. En Ik zal juichen over Jeruzalem en Mij verblijden over mijn volk ... Zij zullen huizen bouwen en die bewonen, wijngaarden planten en de vrucht daarvan eten ... als de levensduur van de bomen zal de leeftijd van mijn volk zijn en van het werk van hun handen zullen mijn uitverkorenen genieten.” (65:17-25)

Het hemelse Jeruzalem

Deze toepassing op het herstel van het oude verbondsvolk sluit een tweede verklaring niet uit. Jeruzalem is ook het beeld van hen die Gods kinderen zijn op grond van het nieuwe verbond in Christus' bloed. Paulus haalt een vergelijkbare profetie van Jesaja over de toekomstige stad aan, met de woorden:

“Maar het hemelse Jeruzalem is vrij; en dat is onze moeder. Want er staat geschreven: Jubel, u onvruchtbare, die niet gebaard hebt; breek uit in gejubel en juich, u die geen weeën gekend hebt, want de kinderen van de eenzame zijn talrijker dan de kinderen van de gehuwde, zegt de HERE.” (Jes 54:1; Gal 4:27)

De apostel ziet de vervulling hiervan in het bijeenbrengen van gelovigen in Christus, niet alleen uit Israël maar ook uit de heidenen. Deze toepassing is des te belangrijker, omdat Jesaja's woorden direct komen na zijn profetie over Gods lijdende Knecht, die door geweld om het leven wordt gebracht, maar die daardoor velen zal rechtvaardigen en tot God brengen:

“Om zijn moeitevol lijden zal Hij het zien tot verzadiging toe; door zijn kennis zal mijn knecht, de rechtvaardige, velen rechtvaardig maken, en hun ongerechtigheden zal Hij dragen.” (Jes 53:11)

Zou de gedachte hieraan Jezus hebben gesterkt, toen Hij zijn intocht maakte in de stad die Hem zo onwaardig was?

4. De Knecht van de HERE

A. Inleiding

In deze studie van Gods genadige plan met de wereld is al ruimschoots aangetoond, dat zowel het evangelie van Gods Koninkrijk, zoals Jezus dit onder zijn volk verkondigde, als de betekenis van zijn Persoon, alleen in het licht van het Oude Testament te verstaan zijn. Als de voornaamste van al Israëls profeten sloot Hij met zijn eigen, bijzondere leer nauw aan bij die van zijn voorgangers.

Dit geldt niet alleen voor zijn toekomstige heerlijkheid als de Koning, die vanuit Jeruzalem zijn wereldwijde Rijk van gerechtigheid en vrede zal stichten, maar ook voor de voorzeggingen over zijn lijden en dood. Naast de vele beschrijvingen van zijn heerschappij zijn er profetieën die zeggen dat de verheven plaats van Christus het gevolg is van zijn lijden ten behoeve van anderen. Dit is vooral te zien in de reeks profetieën van de Knecht van de HERE in de tweede helft van het boek Jesaja.

De door de Geest van de HERE geïnspireerde Profeet

De evangeliën tonen dat deze profetieën voor Jezus grote betekenis hadden. Lucas, bijvoorbeeld, vertelt dat Jezus, enige tijd na zijn doop in de rivier de Jordaan, naar Nazareth – het dorp waar Hij was opgegroeid – terugkeert en op sabbat zijn vroegere dorpsgenoten in de synagoge toespreekt:

“En Hem werd het boek van de profeet Jesaja ter hand gesteld en toen Hij het boek geopend had, vond Hij de plaats waar geschreven is: De Geest van de Here is op Mij, daarom, dat Hij Mij gezalfd heeft, om aan armen het evangelie te brengen; en Hij heeft Mij gezonden om aan gevangenen loslating te verkondigen en aan blinden het gezicht, om verbrokenen heen te zenden in vrijheid, om te verkondigen het aangename jaar van de Here. Daarna sloot Hij het boek, gaf het aan de dienaar terug en ging zitten ... En Hij begon tot hen te zeggen: Heden is dit schriftwoord voor uw oren vervuld.” (Luc 4:17-21; zie Jes 61:1,2)

De Knecht is hier, evenals eerder in deze reeks profetieën, een door de Geest van de HERE geïnspireerde Profeet, gezonden om zijn volk te onderwijzen. In een eerdere profetie vertelde Jesaja dat de Knecht leerling van de HERE is geweest, om daardoor Gods volk te kunnen bemoedigen:

“De Here HERE heeft Mij als leerling leren spreken om met het woord de moede te kunnen ondersteunen. Hij wekt elke morgen, Hij wekt Mij het oor, opdat Ik hore zoals leerlingen doen.” (Jes 50:4)

De Knecht die Koning wordt

In de synagoge van Nazareth is Jezus echter meer dan Leraar. Hij kondigt, in zeker opzicht, het aanbreken van het langverwachte jubeljaar aan – de tijd wanneer gevangenen worden vrijgelaten en schuldenaars hun schulden worden kwijtgescholden. Hiermee geeft Jezus aan dat het Koninkrijk, dat Hij als Israëls Messias op aarde zal vestigen, in een belangrijk, hoewel beperkt en voorlopig, opzicht met zijn verschijning al is gekomen – als een indrukwekkende voorproef van zijn wereldomvattende Rijk in de eindtijd.

Andere profetieën in deze reeks tekenen de Knecht niet alleen als de Man die het verstrooide Israël bijeen zal brengen en in het land van hun voorvaders herstellen, maar ook als de Wereldkoning:

“Het is te gering, dat U Mij tot een knecht zou zijn om de stammen van Jakob weer op te richten en de bewaarden van Israël terug te brengen; Ik stel u tot een licht van de volken, opdat mijn heil reike tot het einde van de aarde ... Koningen zullen dit zien en opstaan; vorsten, en zich neerbui- gen.” (Jes 49:6,7)

“Zie, mijn Knecht, die Ik ondersteun; mijn uitverkorene, in wie Ik een wel- behagen heb ... Hij zal niet kwijnen en niet geknakt worden, tot Hij op aarde het recht zal hebben gebracht; en op zijn wetsonderwijs zullen de kustlanden wachten.” (Jes 42:1,4)

“Zie, mijn Knecht zal voorspoedig zijn, hij zal verhoogd, ja, ten hoogste verheven zijn ... om hem zullen koningen verstommen.” (Jes 52:13,15)

Des te indrukwekkender is het dan, dat deze reeks profetieën, waarin de Knecht niemand anders kan zijn dan de Messias waar het volk Israël op wacht, ook zegt dat Hij veracht en verworpen zal worden. En dat terwijl

Hij de Mensenzoon is, die in Gods aanwezigheid in de hemel alle macht zal ontvangen om eeuwige heerschappij uit te oefenen – “Hem werd heerschappij gegeven en eer en koninklijke macht, en alle volken, natiën en talen dienden hem” (Dan 7:14) – de Zoon van David, die in alle eeuwigheid op de troon van de HERE in Jeruzalem zal regeren. Voordat Hij die heerlijke positie gaat innemen, zal Hij zichzelf als schuldoffer geven om de zonden van zijn volk weg te nemen. Hij is, bijvoorbeeld, niet alleen een leerling om anderen te kunnen onderwijzen en bemoedigen, maar ook om te leren hoe pijnlijk het voor Hem zelf is wat van Hem bij de uitvoering van zijn taak wordt gevraagd:

“De Here HERE heeft Mij het oor geopend en Ik ben niet weerspanning geweest, Ik ben niet teruggedeinsd. Mijn rug heb Ik gegeven aan wie sloegen, en mijn wangen aan wie Mij de baard uittrokken; mijn gezicht heb Ik niet verborgen voor smadelijk speeksel.” (Jes 50:5,6)

Wie dan Christus wil volgen, als de Gids bij zijn of haar poging Gods eeuwige voornemen beter te begrijpen, moet Hem niet alleen leren zien als Gods Koning maar ook als Gods Knecht. Dit betekent naast die hoopvolle beschrijvingen van zijn toekomstige heerlijkheid, en de zegeningen voor alle volken die Hij bij zijn komst in de wereld zal brengen, ook oog hebben voor de profetieën van zijn lijden en dood, waaronder Jesaja’s reeks over de Knecht van de HERE. Door dit te doen zal zo’n volgeling van Christus niet alleen een veel beter inzicht krijgen in zijn plaats in Gods eeuwige voornemen, maar ook in de genade van God in de verwekking van de Heiland om mensen met Zich te verzoenen.

B. Gestorven naar de Schriften

Bij het lezen van de vier evangeliën valt een groot verschil op tussen Jezus en alle anderen die een revolutionaire boodschap verkondigen. De dood van de laatsten brengt, vroeg of laat, een einde aan al hun pogingen de samenleving te veranderen. Voordat zij sterven moeten zij ervoor zorgen dat idealen ook na hun dood zullen worden nagestreefd. Jezus daarentegen beschouwde zijn dood niet als een noodlot, dat zijn eigen arbeid voorgoed zou afsluiten, maar als een wezensbelangrijk deel, zelfs de bekroning, van zijn levenstaak.

Vooruitwijzingen naar Jezus' dood

Al aan het begin van zijn openbare arbeid wist Jezus dat zijn volk Hem zou verwerpen, en dat de godsdienstige leiders Hem aan de Romeinse overheid zouden overleveren om gekruisigd te worden. Het was blijkbaar tijdens zijn eerste bezoek aan Jeruzalem na zijn doop, dat Hij die toen moeilijk te begrijpen woorden sprak: "Breek deze tempel af en binnen drie dagen zal Ik hem doen herrijzen" (Joh 2:19), waarmee Hij zinspeelde op wat de Joden met Hem zouden doen.

Kort daarna krijgt Jezus kritiek vanuit een andere hoek. De discipelen van Johannes de Doper, die meedoen aan de gebruikelijke vastendagen, storen zich eraan dat Jezus en zijn discipelen hun maaltijden gewoon gebruiken. Jezus' antwoord op hun kritiek licht een tipje van de sluier van zijn verwachting op: "Kunnen soms bruiloftsgasten treuren, zolang de bruidegom bij hen is? Er zullen echter dagen komen, dat de bruidegom van hen weggenomen is, en dan zullen zij vasten" (Mat 9:15; vergelijk Jes 53:8). Hij spreekt niet van de eventualiteit van zijn dood, maar gebruikt het onheilspellende woord 'weggenomen', en geeft daarmee aan dat mensen de verantwoordelijkheid zouden dragen voor zijn heengaan.

Niet minder doorzichtig is zijn gelijkenis van de wijngaard. De pachters weigeren een deel van de opbrengst als huur aan de knechten van de eigenaar af te dragen, en tot twee maal toe mishandelen zij hen, en vermoorden zelfs enkele van hen. "Ten slotte zond hij zijn zoon tot hen, zeggende: Mijn zoon zullen zij ontzien. Maar toen de pachters de zoon zagen, zeiden zij tot elkaar: Dit is de erfgenaam, kom, laten wij hem doden om

zijn erfenis aan ons te brengen. En zij grepen hem en wierpen hem buiten de wijngaard en doodden hem" (Mat 21:37-39).

In een gesprek met de discipelen beeldt Jezus zijn dood uit aan de hand van het Oudtestamentische beeld van bedolven worden onder een water-vloed: "Ik ben gekomen in diepe wateren, een vloed overstroomt mij", schreef een psalmist. In verband met zijn waarschuwing voor de vervolgingen die zijn trouwe volgelingen zouden meemaken, zegt Jezus: "Ik moet gedoopt worden met een doop, en hoe beklemt het Mij, totdat het volbracht is" (Luc 12:50). Dit woord 'volbracht' stelt zijn dood echter niet als een onvermijdelijk noodlot voor, maar als een doelbewuste en veelbetekenende daad.

Dit geldt ook voor zijn antwoord op de waarschuwing dat koning Herodes Hem wil vermoorden: "Ga heen en zeg die vos: Zie, Ik drijf boze geesten uit en volbreng genezingen, heden en morgen, en op de derde dag ben Ik gereed" (Luc 13:32). Andere vertalingen van 'gereed' luiden: 'voleindigd', 'volmaakt', 'mijn taak is compleet', 'mijn loop is ten einde gebracht'. Jezus ziet zijn sterven niet als een ramp, maar als het hoogtepunt van zijn in dienst van zijn Vader, inhoudend dat zijn dood een overwinning is die bekroond zal worden met zijn opstanding en verhoging.

De eerste drie evangelisten vertellen over drie gelegenheden waarbij Jezus de twaalf zeer duidelijk vertelt dat Hij in Jeruzalem zal sterven. Type-rend is de laatste, waarover Lucas schrijft: "Hij nam de twaalf apart en sprak tot hen: Zie, wij gaan op naar Jeruzalem, en al wat door de profeten geschreven is, zal aan de Mensenzoon volbracht worden. Want Hij zal overgeleverd worden aan de heidenen en bespot en gesmaad en bespuwd worden, en zij zullen Hem geselen en doden, en op de derde dag zal Hij opstaan" (Luc 18:31-33).

Naar de Schriften

Hoe wist Jezus zoveel bijzonderheden over zijn dood? De voor de hand liggende verklaring is dat God Hem dit had geopenbaard. Een profeet is iemand die een openbaring van God heeft ontvangen, en dat dit ook voor Jezus als de allergrootste van al Gods woordvoerders geldt, blijkt, bijvoorbeeld, uit zijn woorden: "Want de Vader heeft de Zoon lief en toont

Hem al wat Hij zelf doet" (Joh 5:20). Maar ook door het lezen van de boeken van Israëls profeten wist Jezus dat Hij zou sterven, en waarom. Dat geeft Hij aan als Hij tot de discipelen zegt: "en al wat door de profeten geschreven is zal volbracht worden". Daarom heeft Hij, nadat alles in vervulling is gegaan, zijn discipelen hun gebrek aan inzicht verweten, en hen uitgelegd waar het om ging:

"O onverstandigen en tragen van hart, dat u niet gelooft alles wat de profeten gesproken hebben! Moest de Christus dit niet lijden om in zijn heerlijkheid in te gaan? En Hij begon bij Mozes en bij alle profeten en legde hun uit wat in alle Schriften op Hem betrekking had." (Luc 24:25-27)

"Dit zijn mijn woorden, die Ik tot u sprak, toen Ik nog bij u was, dat alles wat over Mij geschreven staat in de wet van Mozes en de profeten en de psalmen moet vervuld worden. Toen opende Hij hun verstand, zodat zij de Schriften begrepen. En Hij zei tot hen: Zo staat er geschreven, dat de Christus moest lijden en op de derde dag opstaan uit de doden." (Luc 24:44-46)

Behalve met zulke algemene aanduidingen verwijst Jezus ook naar gerichte uitspraken van de profeten over zijn lijden en dood. Tijdens de viering van het jaarlijkse Pascha, op de vooravond van zijn dood, zegt Hij dat één van de twaalf Hem verraden zal, en in antwoord op hun vragen daarover zegt Hij: "Een van de twaalf, die met Mij in de ene schotel indoopt. Want de Mensenzoon gaat wel heen, zoals van Hem geschreven staat" (Mar 14:18-21). Johannes' verslag maakt de verwijzing naar Psalm 41:10 nog duidelijker: "maar het schriftwoord moet vervuld worden: Hij, die mijn brood eet, heeft zijn hiel tegen Mij opgeheven"(Joh 13:18).

Bij deze gelegenheid zegt Jezus ook: "U zult allen aanstoot aan Mij nemen, want er staat geschreven: Ik zal de herder slaan en de schapen zullen verstrooid worden" (Mar 14:27; vergelijk Zach 13:7). Deze aanhaling laat weer zien dat Jezus zijn lijden voorzegg zag in de geschriften van de profeten.

Onder de vele uitspraken in het Oude Testament die Jezus heeft aangehaald, of waarop Hij heeft gezinspeeld, als profetieën van zijn lijden en dood, neemt één een bijzondere plaats in: de vierde in de reeks van de

profeet Jesaja over de Knecht van de HERE. Hierin komt die mededeling van Jezus voor dat Hij zal "weggenomen worden". Het is deze profetie waar Jezus aan gedacht moet hebben, als Hij zegt: "maar hoe staat er dan geschreven van de Mensenzoon, dat Hij veel moet lijden, en dat Hij veracht zal worden?" (Mar 9:12). Hij haalt de slotwoorden van de profetie aan, als Hij in de bovenzaal zegt: "Want Ik zeg u, dat dit woord, dat geschreven is, aan Mij in vervulling moet gaan: En Hij is onder de misdadigers gerekend. Want wat over Mij geschreven is, komt tot een einde" (Luc 22:37). Ook hier is de achtergrond te vinden van Jezus' verklaring over de betekenis van zijn kruisdood: "zoals de Mensenzoon niet gekomen is om Zich te laten dienen, maar om te dienen en zijn leven te geven als losprijs voor velen" (Mat 20:28). Dit is een van de zeer weinige plaatsen waar Jezus niet alleen over zijn vrijwillige sterven in Jeruzalem spreekt, maar aangeeft ook wat Hij hiermee voor anderen zal bewerkstelligen.

C. Veracht en verlaten

In de reeks profetieën in het boek Jesaja over de Knecht van de HERE zijn er vijf die geen betrekking hebben op Israël als Gods volk maar op een Persoon (42:1-4; 49:1-6; 50:4-9; 52:13-53:12; en 61:1-3). De derde hiervan beschrijft in het kort de schande en het lijden dat de Knecht ondergaat, als gevolg van zijn trouwe uitvoering van de taak die de HERE Hem heeft opgelegd. De vierde profetie gaat hier uitvoerig op in, en verklaart waarom de HERE niet alleen Zijn Knecht heeft gevraagd zich te laten minachten en vernederen, maar zelfs zich over te geven aan de dood.

“De straf die ons de vrede aanbrengt, was op Hem”

Bijzonder aan deze profetieën is de verwisseling van spreker. Soms is God de Spreker, wanneer Hij, bijvoorbeeld, het Onderwerp van deze reeks inleidt met de woorden: “Zie, mijn Knecht, die Ik ondersteun; mijn uitverkorene, in wie ik een welbehagen heb. Ik heb mijn Geest op Hem gelegd; Hij zal de volken het recht openbaren” (42:1). Soms is het de Knecht zelf die het woord neemt, bijvoorbeeld om van Gods roeping te getuigen: “Hoor naar Mij, u kustlanden, en luister, u natiën in de verte. De HERE heeft Mij geroepen van moeders lijf aan, van de schoot van mijn moeder aan heeft Hij mijn naam vermeld ... En Hij zei tot Mij: U bent mijn Knecht, Israël, in wie Ik Mij zal verheerlijken” (49:1-3). Maar vooral in de vierde profetie komen andere mensen aan het woord, die terugkijken op het lijden dat de Knecht heeft ondergaan en inzien dat zij dit helemaal verkeerd hebben opgevat.

Ook deze profetie wordt door de HERE ingeleid, als Hij de toekomstige verhevenheid van Zijn Knecht voorzegt en ook dat men hierover versted zal staan: “Zie, mijn Knecht zal voorspoedig zijn, Hij zal verhoogd, ja, ten hoogste verheven zijn ... zó zal Hij vele volken doen opspringen, om Hem zullen koningen verstommen, want wat hun niet verteld was, zien zij, en wat zij niet gehoord hadden, vernemen zij” (52:13-15). Nadat vervolgens anderen het woord voeren, sluit God de profetie af met de verzekering dat Zijn Knecht verhoogd zal worden om zijn gehoorzaamheid tot de dood.

In de tussenliggende profetie verklaren mensen die de Knecht hebben gekend, waarom diens verhoging voor hen zo verbazingwekkend is geweest. Zij hadden deze "Man van smarten en vertrouwd met ziekte" ontzet aangekeken, en zoals de drie vrienden van Job meenden in diens leed het onweerlegbare bewijs te zien dat Hij schuldig was aan een bijzonder ernstige misdaad, waren de tijdgenoten van Jezus dezelfde mening wat Hem betreft toegedaan. Hij was voor hen "als iemand, voor wie men het gezicht verbergt; hij was veracht en wij hebben Hem niet geacht ... wij echter hielden Hem voor een geplaagde, een door God geslagene en verdrukte" (53:3,4).

Tot hun grote verbazing blijkt achteraf dat Hij helemaal geen zondaar is. Integendeel, Hij is een rechtvaardige omdat "hij geen onrecht gedaan heeft en geen bedrog in zijn mond is geweest" (vs. 9). Hoe anders Hij was dan zelfs de edelste van de andere dienaars van God, blijkt uit de wijze waarop Hij al het leed dat op Hem is neergekomen, heeft aanvaard zonder protest, laat staan met wraakgevoelens: "Hij werd mishandeld, maar Hij liet Zich verdrukken en deed zijn mond niet open; als een lam dat naar de slacht geleid wordt, en als een schaap dat stom is voor zijn scheerders, zo deed Hij zijn mond niet open" (vs. 7).

Nu zien deze toeschouwers in dat het leed van de Knecht inderdaad het gevolg van zonde was, en ook dat God op deze wijze die zonden heeft gestraft: "het behaagde de HERE Hem te verbrijzelen, Hij maakte Hem ziek" (vs. 10). Heeft niet de HERE gezegd, als een vast principe in al Zijn relaties met mensen, dat Hij de schuldige zeker niet onschuldig houdt (Exodus 34:7)? Het verbazingwekkende in deze profetie is echter, dat het diepe lijden van de Knecht niet het gevolg is van zijn eigen overtredingen, maar die van anderen. Op deze wijze heeft God de zonden van Zijn volk op Zijn trouwe Knecht gelegd, en dat Hij "die te rein van ogen is om het kwaad te zien, en die het onrecht niet kan aanschouwen" (Hab 1:13) de zonden van anderen hiermee uitwist: "Maar om onze overtredingen werd Hij doorboord, om onze ongerechtigheden verbrijzeld; de straf die ons de vrede aanbrengt, was op Hem, en door zijn striemen is ons genezing geworden. Wij allen dwaalden als schapen, maar de HERE heeft de ongerechtigheid van ons allen op Hem doen neerkomen" (Jes 53:5,6). Jesaja getuigt namens de HERE van deze genadige oorzaak van het lijden van

Zijn Knecht, als hij zegt: "Om de overtreding van mijn volk is de plaag op Hem geweest ... door zijn kennis zal mijn knecht, de rechtvaardige, velen rechtvaardig maken, en hun ongerechtigheden zal Hij dragen" (vzn 8,11).

Dus: God heeft niet Jezus gestraft in plaats van zondaren, maar de straf die zondaren verdienen op Hem gelegd. Hij is niet in plaats van hen gestorven, zijn lijden was niet plaatsvervangend, maar Hij heeft dezelfde straf gedragen als zondaren verdienen (dit is zijn vereenzelviging met zondaren). Maar, omdat Hij rechtvaardig is, geen zonde heeft gedaan, is Hij niet de dood van een zondaar schuldig. Met zijn bevrijding uit de eeuwige dood zijn ook allen daaruit bevrijd voor wie Hij uit liefde heeft willen sterven. Dat zijn zij die in Hem geloven als hun Verlosser, zich met Hem verbinden in zijn dood door hun doop (dit is de vereenzelviging van zondaren met Christus) en Hem hun verdere leven volgen.

Een schuldoffer

In deze verklaring zegt de profeet ook: "Wanneer Hij Zichzelf tot een schuldoffer gesteld zal hebben, zal ... het voornemen van de HERE door zijn hand voortgang hebben" (Jes 53:10). Met dit begrip 'schuldoffer' wordt de dood van de Knecht geplaatst binnen het kader van de in de Wet van Mozes voorgeschreven offers. De voornaamste daarvan waren het brandoffer, het vredeoffer, het zondoffer, het schuldoffer en het spijsoffer. Alle hadden als doel zonden te 'bedekken', dat wil zeggen te verwijderen van voor Gods aangezicht en vervolgens geheel uit te wissen: "Wie is een God als U, die de ongerechtigheid vergeeft en de overtreding van het overblijfsel van zijn erfdeel voorbijgaat!"; roept de profeet Micha uit; "Hij zal Zich opnieuw over ons ontfermen, Hij zal al onze ongerechtigheden vertreden. Ja, U zult al onze zonden werpen in de diepten van de zee" (Micha 7:18,19). Om dit doel te bereiken bracht de zondaar volgens de Wet het beste offer dat hij ter beschikking had, drukte zijn handen op de kop van het dier, en slachtte dit daarna zelf. Vervolgens bracht de priester het bloed aan op, of goot het uit rond, het altaar. Een deel van het vlees steeg op in rook tot de HERE, een ander deel mocht gegeten worden. Hierdoor erkende de zondaar zijn overtreding voor de HERE, en dat ook voor hem het principe gold: "de ziel die zondigt, die zal sterven" (Ezech 18:4). Door zich te vereenzelvigen met zijn offer werd hem vergeving ge-

schonken en werden zijn zonden verzoend: "Zo zal het, hem ten goede, welgevallig zijn, om over hem verzoening te doen" (Lev 1:4).

Deze offers leerden de Israëliet zijn tekortkomingen eerlijk te erkennen, en de zegen van Gods vergiffenis te zoeken: "Welzalig hij, van wie de overtreding vergeven, van wie de zonde bedekt is, welzalig de mens, wie de HERE de ongerechtigheid niet toerekent", zei David, nadat hijzelf een erge zonde had begaan (Psalm 32:1,2). Maar uiteraard kon een offer alleen voorlopig zijn. De gezegende Israëliet had moeten inzien wat een Nieuwtestamentische schrijver zegt: "het is onmogelijk, dat het bloed van stieren of bokken zonden zou wegnemen" (Heb 10:4). Maar wie zou ooit hebben gedacht dat een Mens, door zijn rechtvaardigheid en dood, de zonden van mensen zou wegnemen? Dit is het verbazingwekkende dat geopenbaard werd in Jesaja's profetische woorden, dat de Knecht van de HERE zich als schuldoffer zou geven om zonde weg te dragen en anderen met God te verzoenen.

D. Een losprijs voor velen

De evangeliën vertellen over een gelegenheid waarbij Jezus op korte en krachtige wijze doordringt tot de kern van Jesaja's vierde profetie over de Knecht van de HERE, die zich zou geven als een schuldoffer voor velen. In een oproep aan de discipelen bereid te zijn anderen in nederigheid te dienen, stelt Hij zichzelf voor als voorbeeld: "Want ook de Mensenzoon is niet gekomen om Zich te laten dienen, maar om te dienen en zijn leven te geven als losprijs voor velen" (Mar 10:45).

Het betalen van een losprijs

De Knecht van de HERE in Jesaja's profetie is een dienaar bij uitnemendheid, want wat op Hem neerkomt is ten behoeve van anderen. De woorden "zijn leven te geven" herinneren aan de woorden in het slotvers van Jesaja 53: "omdat Hij zijn leven heeft uitgegoten in de dood". Ook de woorden "voor velen" sluiten nauw bij dit slot aan, waar het woord 'velen' (in de grondtekst) drie keer achter elkaar voorkomt: "velen rechtvaardigen ... een deel onder velen ... de zonden van velen gedragen".

Hoewel het Oudtestamentische woord voor 'losprijs' niet in Jesaja 53 voorkomt, ligt het begrip aan de basis van de profetie, en wordt vooral aangeduid in de beschrijving van de zelfovergave van de Knecht als een schuldoffer. Er is een psalm waarin de schrijver de onmogelijkheid aangeeft, dat de ene mens de ander van de dood zou verlossen: "Niemand kan ooit een broeder loskopen, noch God zijn losprijs betalen – te hoog immers is de prijs voor hun leven, en voor altijd ontoereikend – dat hij voor altijd zou voortleven" (Ps 49:8-10). Maar deze 'hoge prijs' is wat de Knecht van de HERE betaalt met zijn leven, want Hij geeft zichzelf over aan een vernederende dood om anderen te redden.

Het begrip 'losprijs' heeft in de Wet van Mozes in dit verband de betekenis van de betaling waardoor een verbeurd leven kon worden gered. Dit was, bijvoorbeeld, toegestaan in bepaalde gevallen waar iemand medeverantwoordelijk was voor een ongeluk: "Indien hem een zoengeld opgelegd wordt, dan zal hij alles wat hem opgelegd wordt, als losprijs voor zijn leven geven" (Ex 21:30). Bij gevallen van een grote mate van aansprakelijkheid was een losprijs niet mogelijk: "u zult voor het leven van een dood-

slager, die aan de dood schuldig is, geen losgeld aannemen, maar hij zal zeker gedood worden" (Num 35:31). De mogelijkheid van betaling was een blijk van goedgunstigheid (genade) om de schuldlige van zijn schuld vrij te spreken.

Jezus ziet mensen als schuldig staand voor God. Een mens hoort God zijn Schepper, de Bron van alle leven, gehoorzaam te zijn. Doet hij dat niet, dan schiet hij tegenover Hem tekort. In dit geval staat iemand tegenover God zoals een schuldenaar tegenover een schuldeiser. Jezus leert zijn discipelen bidden: "vergeef ons onze schulden, zoals ook wij vergeven onze schuldenaren" (Mat 6:12). In antwoord op de vraag van Petrus: "Heere, hoeveel maal zal mijn broeder tegen mij zondigen en moet ik hem vergeven?" vertelt Jezus een gelijkenis van een man die zijn koning en heer tienduizenden talenten schuldig was – zeg maar, miljoenen euro's! Wat volgt is een zeer bijzonder blijk van goedgunstigheid: "De Heer van die slaaf kreeg medelijden met hem en hij liet hem vrij en schold hem de schuld kwijt" (Mat 18:21-35).

Jesaja's woorden dat de Knecht van de HERE zou sterven als een schuldoffer, komen overeen met wat Jezus over zijn dood zegt: "zijn leven te geven als losprijs voor velen" (Mat 20:28). Het zou nogal ongerijmd zijn dit veelzeggende beeld op te vatten als een soort transactie van prestatie en tegenprestatie. Vanwege hun zonden hebben mensen hun leven verbeurd en zijn de dood schuldig. Maar die prijs van de eeuwige dood heeft Jezus niet betaald. Integendeel, Hij werd op de derde dag opgewekt tot eeuwig leven "als eersteling van hen, die ontslapen zijn" (1 Kor 15:20). De enige schuldeiser is God, en niemand anders heeft een claim in te dienen. Des te groter is dan zijn ongeëvenaarde gave: Zijn Zoon die Hij vroeg zich aan de dood over te geven ten behoeve van anderen: "Want zo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een ieder, die in Hem gelooft, niet verloren ga, maar eeuwig leven hebbe" (Joh 3:16).

Het beeld geeft enerzijds de uitzichtloosheid van de mens als zondaar aan, en anderzijds de kostbaarheid van wat Jezus doet om het verbeurde leven van een mens te redden. Hij geeft iets dat geen ander mens kan geven; en Hij doet dit niet in plaats van mensen, alsof zij zelf niets hoeven

te doen, maar ten behoeve van hen, als het volmaakte offer waarmee iemand zich door geloof kan vereenzelvigen en daardoor de eeuwige dood die hij verdient, kan worden bespaard.

Ook dit inzicht en geloof is te zien in Jesaja's vierde profetie over de Knecht van de HERE. Zijn lijden en offerdood worden niet direct meegegeeld, maar maken deel uit van de belijdenis waarmee berouwvolle mensen hun vroegere blindheid te kennen geven en hun spijt betuigen.

De profetie voorziet niet alleen het lijden en de dood van Christus, maar ook de totstandkoming van de gemeente. De vervulling is te zien vanaf de Pinksterdag, als Petrus zijn volksgenoten verantwoordelijk stelt voor Jezus' kruisiging – "Jezus, de Nazoreeër ... hebt u door de handen van weteloze mensen aan het kruis genageld en gedood" – waarop veel toehoorders hun berouw tonen met de vraag: "Wat moeten wij doen?", en in de gelegenheid worden gesteld zich onder het belijden van hun zonde in de doop te verenigen met de gekruisigde en opgewekte Here (Handelingen 2).

Het bloed van het verbond

Er is in de evangeliën een tweede uitspraak van Jezus waarin Hij zinspeelt op Jesaja 53, en ook op de in de Wet van Mozes voorgeschreven offers. Bij het vieren van het Pascha reikt Hij de aanliggende discipelen een beker wijn aan, met de woorden: "dit is het bloed van mijn verbond, dat voor velen vergoten wordt" (Mar 14:24). Evenals met de woorden "een losprijs voor velen" herinnert Hij hiermee aan het slot van Jesaja's profetie, en het woord 'vergoten' sluit aan bij de uitdrukking: "omdat Hij zijn leven uitgegoten heeft in de dood". De woorden: "het bloed van het verbond" komen in de beschrijving van de verbondssluiting tussen God en het volk Israël voor: "toen nam Mozes het bloed en spregde het op het volk en hij zei: Zie, het bloed van het verbond dat de HERE met u sluit, op grond van al deze woorden" (Ex 24:8).

De centrale plaats van bloedstorting bij de offers blijkt uit de constatering: "zonder bloedstorting vindt er geen vergeving plaats" (Heb 9:22). Uit de verklaring in de Wet blijkt dat bloed geen waarde van zichzelf had, maar door de Here aangewezen werd als het zichtbare symbool van het

leven: "Want de ziel [het leven] van het vlees is in het bloed en Ik heb het u op het altaar gegeven om verzoening over uw zielen te doen, want het bloed bewerkt verzoening door middel van de ziel [het leven]" (Lev 17:11). De offers die Mozes op het altaar bij de berg in de Sinai bracht, en waarvan het bloed deels op het altaar en deels op het volk werd gesprenkeld, waren een erkenning van zowel de zonden van het volk als de genadige vergevingsgezindheid van de HERE, Die Zich met Zijn gekozen volk verbond, zeggende: "Ik zal Mij u tot een volk aannemen en Ik zal u tot een God zijn" (Ex 6:6).

Met deze woorden in de bovenzaal geeft Jezus aan dat de verbondsrelatie van mensen met God voortaan door zijn offerdood tot stand zal komen. Daarmee nodigt Hij zijn geroepenen door geloof en gehoorzaamheid deel te hebben aan de zegenrijke gevolgen van zijn volledige zelfovergave. Ook hiermee sluit Hij aan bij Oudtestamentische profetie, die de totstandkoming van een nieuw en beter verbond tussen God en mensen had voorgezegd. Door Hem zou Gods genadige belofte in vervulling gaan: "Ik zal hun ongerechtigheid vergeven en hun zonde niet meer gedenken" (Jer 31:34).

E. Verhoogd aan een paal

Na enige tijd rondgezworven te hebben in de woestijnen van de Sinai, waren de Israëlieten eindelijk aan het laatste gedeelte van hun reis naar Kanaän begonnen. Hun weg ging eerst door een moeilijk begaanbare streek, "woest en droog" en overdag zeer heet. Mozes sprak hier later over als "die grote en vreselijke woestijn". De beproeving was meer dan het volk kon dragen. Niet voor de eerste of de laatste keer kwamen er opstanden en hevige protesten: "Waarom hebt u ons uit Egypte gevoerd? om te sterven in de woestijn? Want er is geen brood en geen water en van deze flauwe spijs walgen wij" (Num 21:5). En niet voor de eerste of de laatste keer werd het volk gestraft: "Toen zond de HERE vurige slangen onder het volk; die beten het volk, zodat er velen van Israël stierven".

Zoals Mozes de slang in de woestijn verhoogd heeft

Toen het volk door Gods straf weer tot bezinning was gekomen, verzocht het volk Mozes om bij God om vergiffenis te pleiten. Voor een massaal oproer was er volgens de Wet van Mozes geen geschikt offer dat kon worden gebracht. In plaats daarvan gaf God een unieke voorziening, waarbij ieder slachtoffer zijn eigen berouw en geloof kon tonen: "Maak een vurige slang en plaats die op een staak; ieder, die daarnaar ziet, wanneer hij gebeten is, zal in leven blijven" (vs. 8).

In een gesprek met Nicodemus, een overste van de Joden, herinnert Jezus hem aan deze unieke gebeurtenis uit het verre verleden. Nicodemus is diep onder de indruk van de genezingswonderen die hij in Jeruzalem heeft gezien, en is kennelijk naar Jezus gegaan om er achter te komen wie Hij is en wat zijn plannen zijn. Als Hij inderdaad de Messias is, zal Hij dan, vroeg of laat, plaats nemen op de troon van de HERE in Jeruzalem? Dit had God eens door Zijn profeet Jesaja gezegd: "Zie, mijn Knecht zal voorspoedig zijn, Hij zal verhoogd, ja, ten hoogste verheven zijn" (Jes 52:13). Tot verbijstering van Nicodemus spreekt Jezus echter over een heel andere verhoging: "En zoals Mozes de slang in de woestijn verhoogd heeft, zó moet ook de Mensenzoon verhoogd worden" (Joh 3:14).

Ook hier, als bij andere gelegenheden, spreekt Jezus over wat Hij doen moet. De Vader heeft in Zijn eeuwig voornemen, vóór de grondlegging

van de wereld, een weg bepaald die Zijn Zoon moet gaan, en heeft Hem die door de profeten geweest:

“Ik zeg u, dat dit woord, dat geschreven is, aan Mij in vervulling moet gaan.” (Luc 22:37)

“Moest de Christus dit niet lijden om in zijn heerlijkheid in te gaan?” (Luc 24:26)

“Maar eerst moet Hij veel lijden en verworpen worden.” (Luc 17:25)

“Hierom heeft Mij de Vader lief, omdat Ik mijn leven afleg om het weer te nemen. Niemand ontnemt het Mij, maar Ik leg het uit Mijzelf af ... Dit gebod heb ik van mijn Vader ontvangen.” (Joh 10:17,18)

Jezus stelt zich het volbrengen van de wil van zijn Vader tot levensdoel, en tot deze wil behoort ook zijn dood als een offer om de zonden weg te nemen.

Mozes moest een koperen kopie van een slang laten maken, zodat wie wilde daar in geloof naar zou kunnen kijken. In dat levenloze voorwerp konden zij de verzekering zien, dat het gif van de levende slangen, die de oorzaak waren van de dood van vele Israëlieten, onschadelijk werd gemaakt en de gebetenen door geloof zouden worden genezen. Zij zouden zich herinneren, dat na de overtreding in de hof van Eden een slang, die daarvoor medeverantwoordelijk was, als symbool diende voor de zonde van mensen. Evenals de belofte dat het Zaad van Eva de kop van ‘de slang’ zou vermorzelen, was ook de tentoonstelling van een levenloze slang in de woestijn een aanwijzing vooraf dat de zonde in het vlees van Jezus teniet gedaan zou worden. Zoals Paulus later zei: “God heeft, door zijn eigen Zoon te zenden in een vlees, aan dat van de zonde gelijk, en wel om de zonde, de zonde veroordeeld in het vlees” (Rom 8:3).

Maar ook in dit verband geeft Jezus aan dat de zegen, die Hij zal behalen door zijn verhoging aan een paal, voor hen zal zijn die in geloof op Hem zien: “opdat een ieder, die gelooft, in Hem eeuwig leven hebbe” (Joh 3:15). Mensen zien elkaar gewoonlijk in hun relatie met hun medemens. Jezus echter ziet de mensen in hun relatie met God. Volgens zijn getuigenis zijn de meesten op weg naar de eeuwige dood: “want breed is de weg, die tot het verderf leidt, en velen zijn er, die daardoor ingaan; want nauw

is de poort, en smal de weg, die naar het leven leidt, en weinigen zijn er, die hem vinden" (Mat 7:13,14). Deze droevige toestand motiveert Jezus alles te doen wat in zijn macht ligt om het eeuwige voornemen van de Vader, Zijn schepselen onsterfelijkheid schenken, te verwezenlijken: "Ik ben gekomen, opdat zij leven hebben en overvloed" (Joh 10:10).

Het levende brood

In ditzelfde evangelie naar Johannes spreekt Jezus over het manna, dat de Israëlieten in leven hield tijdens hun jaren in de woestijn voordat zij het beloofde land in bezit namen. Evenals zij voor hun leven in dat dorre gebied afhankelijk waren van dat dagelijkse manna, zo zijn mensen van Jezus afhankelijk voor hun eeuwige leven: "Ik ben het levende brood, dat uit de hemel nedergedaald is ... en het brood, dat Ik geven zal, is mijn vlees, voor het leven van de wereld" (Joh 6:51). De woorden: "Indien iemand van dit brood eet" geven de betekenis aan van Jezus' woorden bij de instelling van het 'Avondmaal': "Dit is mijn lichaam, dat voor u gegeven wordt" (Luc 22:19). Wat Jezus zegt over zijn vlees en bloed is alleen te begrijpen in verband met de offers in Israël. Na het brengen van het vredeoffer vierden de Israëlieten feest met het vlees daarvan. Als gasten van de HERE gaven zij op deze wijze uiting aan hun gemeenschap met elkaar en met de HERE, Die de verstoorde gemeenschap van Hem en de mens had hersteld door de zonde te verzoenen, te bedekken. Met de woorden "eet" en "drink allen daaruit" nodigt Jezus zijn volk uit deel te hebben aan zijn offer. Jezus geeft zich over aan de dood voor het behoud van anderen, en het brood en de wijn worden hun aangeboden als symbolen van zijn leven en het middel waardoor zij uiting kunnen geven aan hun deelname aan de zegenrijke gevolgen van zijn offer.

De Herder van de schapen

Nog een andere illustratie van de betekenis van Jezus' dood in dit evangelie, is die van een herder die bereid is alles te doen om zijn kudde te beschermen: "Ik ben de goede herder. De goede herder zet zijn leven in voor zijn schapen" (Joh 10:11). De daaropvolgende woorden: "Hierom heeft Mij de Vader lief, omdat ik mijn leven afleg" (17) geven duidelijk aan dat dit 'zijn leven inzetten', dat wil zeggen 'in de waagschaal stellen' of 'riskeren', daadwerkelijk het prijsgeven van zijn leven zal eisen.

Heerlijkheid door lijden heen

Zozeer beschouwde Jezus zijn kruisdood als de bekroning van zijn taak, dat Hij daarover sprak als het uur van zijn verheerlijking. Enkele dagen daarvoor zei Hij: "Het uur is gekomen, dat de Mensenzoon moet verheerlijkt worden" (Joh 12:23). Met het besef van wat dit van Hem zou vergen, zei Hij verder: "Nu is mijn ziel ontroerd, en wat zal Ik zeggen? Vader, verlos Mij uit dit uur? Maar hiertoe ben Ik in dit uur gekomen. Vader, verheerlijk uw naam!" (vs. 27). Zijn verheerlijking is in eerste instantie zijn verhoging aan het kruis, pas daarna zijn hemelvaart: "en als Ik van de aarde verhoogd ben zal ik allen tot Mij trekken" (vs. 32)

F. Koning en Knecht

Zoals al is aangetoond, maakt Jezus bij zijn optreden onder zijn volk de komst van Gods Koninkrijk bekend. Wat profeten in Israël eeuwen eerder hadden voorgezegd, is met zijn verschijning in het openbaar een levende werkelijkheid geworden: "De tijd is vervuld en het Koninkrijk van God is nabijgekomen. Bekeer u en geloof het evangelie" (Mar 1:15). De vele wonderen die Hij doet zijn een voorproef van wat in het Koninkrijk in volledigheid te zien zal zijn. Ze getuigen van Hem als de Koning van dat Rijk, de Gezalfde van de HERE, de Messias, aan Wie God alle heerschappij op aarde zal geven, de Zoon van David, die van de troon van de HERE in Jeruzalem met gerechtigheid en vrede zal regeren over allen op aarde, de Mensenzoon, aan Wie in de tegenwoordigheid van God in de hemel "heerschappij en eer en koninklijke macht werd gegeven" (Dan 7:14).

Het verband tussen Knecht en Koning

Daartegenover, en in schijnbare tegenstelling met deze koninklijke heerlijkheid, vereenzelvigd Jezus zich niet minder ondubbelzinnig met de gestalte van de Knecht van de HERE, die de profeten in Israël ook hadden beschreven. Zijn roeping is om te lijden en te sterven, om mensen met God te verzoenen. Op het eerste gezicht lijken deze beide functies zo verschillend, dat de vraag rijst hoe zij in één Persoon gecombineerd zouden kunnen worden. Vandaar dat zijn discipelen, ongeacht hoe vaak en in welke heldere woorden Jezus ook over zijn aanstaande dood in Jeruzalem spreekt, zijn woorden niet kunnen bevatten vanwege hun overtuiging dat Hij inderdaad de Messias was.

Opvallend in de evangeliën is, dat Jezus niet over zijn lijden en kruisdood spreekt als de Knecht van de HERE, maar met gebruik van de koninklijke titel de 'Mensenzoon'. Enkele voorbeelden uit het evangelie van Marcus illustreren dit:

"En Hij begon te leren, dat de Mensenzoon veel moest lijden en verworpen worden ... en gedood worden." (Mar 8:31)

"Maar hoe staat er dan geschreven van de Mensenzoon dat Hij veracht zal worden?" – wat een zinspeling is op Jesaja's profetie over de Knecht van de HERE: "Hij was veracht en wij hebben Hem niet geacht." (9:12; Jes 53:3)

“Want ook de Mensenzoon is niet gekomen om Zich te laten dienen, maar om te dienen en zijn leven te geven als losprijs voor velen.” (10:45)

“Want de Mensenzoon gaat wel heen zoals van Hem geschreven staat.” (14:21)

“Zie, de Mensenzoon wordt overgeleverd in de handen van de zondaren.” (14:41)

Als Hij voor de Joodse Raad staat, wetend dat de tijd is gekomen dat Hij zich als schuldoffer zal geven voor velen, getuigt Hij tegenover zijn aanklagers: “U zult de Mensenzoon zien, gezeten aan de rechterhand van de Macht en komende met de wolken van de hemel” (14:62).

Het verband tussen zijn taak als Koning en die als Knecht gaat veel dieper dan die van tijd, alsof het alleen een kwestie is van eerst Knecht zijn en daarna als Koning in heerlijkheid regeren. Zijn koninklijke heerlijkheid is het directe gevolg van zijn trouwe gehoorzaamheid aan de wil van zijn Vader, tot de kruisdood toe. Dit had niet duidelijker aangegeven kunnen worden dan in het slot van Jesaja’s vierde profetie over de Knecht van de HERE: “Daarom zal Ik Hem een deel geven onder velen en met machtigen zal Hij de buit verdelen, omdat Hij zijn leven heeft uitgegoten in de dood” (Jes 53:12). Dit verband hebben latere Nieuwtestamentische schrijvers benadrukt: “Hij heeft Zich vernederd en is gehoorzaam geworden tot de dood, ja, tot de kruisdood. Daarom heeft God Hem ook uitermate verhoogd en Hem de naam boven alle naam geschonken” (Flp 2:8,9). Na zijn hemelvaart geeft Jezus dit verband tussen zijn dienstbaarheid als Knecht en zijn heerlijkheid als Koning aan in zijn laatste belofte in de zeven brieven aan de gemeenten: “Wie overwint, hem zal Ik geven met Mij te zitten op mijn troon, zoals ook Ik heb overwonnen en gezeten ben met mijn Vader op zijn troon” (Op 3:21).

In deze woorden wordt nog een ander verband tussen Knecht en Koning belicht. Het Koninkrijk van God heeft in het onderwijs van Jezus twee betekenissen. Soms wordt hiermee zijn wereldwijde heerschappij bedoeld, zoals bijvoorbeeld in Zacharia’s profetie: “Hij zal de volken vrede verkondigen, en zijn heerschappij zal zich uitstrekken van zee tot zee, en van de Rivier tot de einden van de aarde” (Zach 9:10). Op andere plaatsen heeft Christus’ Koninkrijk de betekenis van de volmaakte gemeenschap

van Gods kinderen, nadat zij Gods gave van onsterfelijkheid en een verheerlijkt lichaam hebben ontvangen. Bijvoorbeeld:

“velen zullen komen van oost en west en zullen aanliggen met Abraham en Izak en Jakob in het Koninkrijk van de hemelen.” (Mat 8:11)

“beërf het Koninkrijk, dat u bereid is van de grondlegging van de wereld af.” (Mat 25:34)

Dit ingaan tot, of beërven van, Gods Koninkrijk is voor hen die, dankzij Jezus, lijden en offerdood als de Knecht van de HERE, voorgoed verlost worden van de zonde en de dood.

De roeping tot Christus' Koninkrijk

Jezus baande niet alleen de weg tot het Koninkrijk, door zijn leven van volkomen gehoorzaamheid en zijn offer, maar Hij wijdde zich ook aan de taak zijn volk te roepen die weg zelf te gaan. In principe moeten zij hetzelfde doen als Hij: het aardse leven verloochenen, om later volmaakt en eeuwig leven te ontvangen. Vandaar dat Hij zijn eigen overwinning op één lijn stelt met die van zijn volgelingen: “zoals ook Ik heb overwonnen” (Op 3:21). Bij de gelegenheid waarbij Hij voor het eerst de twaalf vertelt over zijn dood in Jeruzalem, gaat Hij verder met te zeggen:

“Indien iemand achter Mij wil komen, die verloochene zichzelf en neme zijn kruis op en volge Mij. Want ieder, die zijn leven zal willen behouden, die zal het verliezen, maar ieder, die zijn leven verloren heeft om Mij-nentwil, die zal het vinden. Want wat zou het een mens baten, als hij de gehele wereld won, maar schade leed aan zijn ziel? Of wat zal een mens geven in ruil voor zijn leven?” (Mat 16:24-26).

Jezus heeft in zijn zelfovergave iets voor mensen gedaan dat zij zelf nooit hadden kunnen opbrengen. Dat ontslaat hen echter niet van hun eigen overgave, de verloochening van zichzelf, om Christus in alle ernst en volle toewijding te dienen. Jezus geeft in de Bergrede onomwonden aan, dat de maatstaven van de godsdienstige leiders van zijn tijd ontoereikend zijn: “Indien uw gerechtigheid niet overvloedig is, meer dan die van de schriftgeleerden en Farizeeën, zult u het Koninkrijk van de hemel voorze-ker niet binnengaan” (Mat 5:20). En dit geldt nog steeds, als we kijken

naar het leven van veel godsdienstige leiders sinds de stichting van Christus' gemeente. Jezus legt de nadruk op het inwendige karakter en de gezindheid en motivatie achter het uiterlijke gedrag. Niet alleen moord, maar zelfs boosheid, niet alleen echtbreuk, maar zelfs de begeerlijke overwegingen, zijn verkeerd. "Een goed mens brengt uit de goede schat van zijn hart het goede voort" (Luc 6:45). De volgelingen van Christus horen bovenal liefde te bewijzen en hierbij, zoals in hun streven alle andere geboden van hun Heer te volbrengen, hebben zij zijn voorbeeld om hen te leiden en aan te sporen: "Een nieuw gebod geef ik u, dat u elkaar liefhebt, zoals ik u liefgehad heb" (Joh 13:34,35).

5. Het Evangelie van het kruis

A. Inleiding

Jaren nadat Jezus' leven op aarde ten einde is gekomen, schrijft een van zijn apostelen, Johannes, er een boek over. In de inleiding vertelt hij als ooggetuige, wat hij, samen met anderen, in Jezus heeft gezien: "wij hebben zijn heerlijkheid gezien, een heerlijkheid als van de eniggeborene van de Vader, vol van genade en waarheid" (Joh 1:14). Hij ziet in Jezus' woorden en wonderen de unieke openbaring van zijn Vader in de hemel, zo groots dat hij hierna ook zegt: "Niemand heeft ooit God gezien; de eniggeboren Zoon, die aan de boezem van de Vader is, die heeft Hem doen kennen" (vs. 18).

Het getuigenis van de twaalf apostelen

In de loop van zijn evangelie, dat voor een groot deel bestaat uit Jezus' onderwijs in Jeruzalem door middel van gesprekken, leert Johannes de unieke persoonlijkheid van Jezus kennen. Hij doet dit, onder andere, in een aantal zelfbeschrijvingen, waarin Jezus zijn zending, Persoon en betekenis voor anderen beschrijft: "Ik ben het levende water", "Ik ben het levende brood", "Ik ben het licht van de wereld", "Ik ben de goede herder", "Ik ben de opstanding en het leven", "Ik ben de weg, de waarheid en het leven", "Ik ben de ware wijnstok".

Een andere discipel van Jezus, Petrus, heeft later ook geschreven over wat hij in Jezus had gezien. Er zijn goede redenen te geloven dat hij veel invloed heeft gehad op het schrijven van het evangelie van Marcus. Afgezien hiervan geeft hij in de twee brieven die van hem bewaard zijn gebleven, zijn persoonlijke getuigenis: "Want wij zijn geen slim gevonden verzinsels nagevolgd, toen wij u de kracht en de komst van onze Here Jezus Christus hebben verkondigd, maar wij zijn ooggetuigen geweest van zijn majesteit. Want Hij heeft van God, de Vader, eer en heerlijkheid ontvangen, toen zulk een stem van de hoogwaardige heerlijkheid tot Hem kwam: Deze is mijn Zoon, mijn geliefde, in wie Ik mijn welbehagen heb" (2 Pet 1:16,17). Terwijl deze woorden herinneren aan wat Petrus eens op een hoge berg had gezien, vertelt hij in zijn eerste brief wat hij in het Joodse gerechtshof in Jeruzalem en op de plaats van terechtstelling op

Golgotha had gezien: "die geen zonde gedaan heeft en in wiens mond geen bedrog is gevonden; die, als Hij gescholden werd, niet terugschold en als Hij leed, niet dreigde, maar het overgaf aan Hem, die rechtvaardig oordeelt; die zelf onze zonden in zijn lichaam op het hout gebracht heeft, opdat wij, aan de zonden afgestorven, voor de gerechtigheid zouden leven; en door zijn striemen bent u genezen" (1 Pet 2:22-24).

De betrouwbaarheid van het getuigenis van de apostelen

Deze beschrijving van Jezus' offerdood is gebaseerd op Jesaja's profetie van de Knecht van de HERE, die zich zou geven als een schuldoffer voor velen. Zij weerspiegelt hoe Jezus zelf de betekenis van zijn Persoon en taak in de geschriften van het Oude Testament zag. Het is beslist niet verwonderlijk dat Hij zelf weinig gezegd heeft over de betekenis van zijn kruisiging in Jeruzalem, waardoor zijn aardse leven eindigde. Zelfs de discipelen waren kennelijk niet in staat het meest duidelijke wat Jezus hierover zei te begrijpen. Als Jezus zegt dat Hij zal "gedood worden en op de derde dag opgewekt worden", heeft Petrus het lef Jezus tegen te spreken: "Dat verhoede God, Here, dat zal U beslist niet overkomen!" Hij krijgt daarvoor een strenge bestraffing: "Ga weg, achter Mij, satan!" (Mat 16:21-23 – met 'satan' wordt iemand bedoeld die zich tegen een ander stelt). Zo geschrokken zijn de discipelen als Jezus gevangen genomen wordt, dat zij hun Heer in de steek laten en vluchten.

Geen wonder dat Jezus in zijn afscheidsgesprek, enkele uren eerder, tot hen zegt: "Nog veel heb ik u te zeggen, maar u kunt het nu niet dragen" (Joh 16:12). Hoe zou Hij de betekenis van zijn dood kunnen uitleggen, wanneer zij geloven dat Hij, als de Messias van Israël, nooit zal sterven? Daarom belooft Hij bij hen terug te komen in de Geest om hen te verlichten: "Ik zal u niet als wezen achterlaten. Ik kom tot u" (Joh 14:18). Hij spreekt over deze komst in de Geest als de komst van de *Parakleet* (niet Trooster, maar iemand die naast een ander staat, een bijstand): "Wanneer de *Parakleet* komt, die Ik u zenden zal van de Vader, de Geest van de waarheid, die van de Vader uitgaat, zal deze van Mij getuigen; en u moet ook getuigen, want u bent van het begin aan met Mij" (Joh 15:26,27). Wat Hij op aarde niet heeft kunnen zeggen, om de betekenis van zijn komst en kruisdood duidelijk te maken, doet Hij na zijn hemelvaart door zijn aan-

wezigheid in de Geest, om hen te verlichten en in de waarheid te leiden, evenals zijn Vader de profeten in Israël had geïnspireerd.

Het getuigenis van de apostel Paulus

Naast de geschriften van de andere apostelen bevat het Nieuwe Testament ook de brieven van Paulus. Christus heeft hem, bij zijn verschijning aan hem op de weg naar Damascus, als laatste apostel geroepen. Evenals de andere apostelen treedt hij op als de gevolmachtigde vertegenwoordiger van Christus. In zijn brieven hebben we de meest uitvoerige uitleg van Gods heilswerk in Christus. Hoewel hij niet aanwezig was – als discipel van Christus tenminste – toen Jezus gekruisigd werd, heeft hij later 'het evangelie' dat hij overal in de heidenwereld verkondigde, beschreven als "het woord van het kruis". Herinnerend aan zijn prediking in Galatië, kan Paulus zeggen dat hij Jezus Christus als gekruisigde voor de ogen van zijn luisteraars geschilderd heeft (Galaten 3:1).

Na in de vier evangeliën te hebben gezien dat Jezus de betekenis van zijn komst en Persoon in het licht van Oudtestamentische profetie verklaart, richten we ons op wat Hij ons geopenbaard heeft door middel van zijn apostelen.

B. "God was in Christus"

In de gelijkenis van de verloren zoon beeldt Jezus op prachtige wijze de noodsituatie van de mens aan de ene kant en de liefdevolle houding van God aan de andere kant uit. De zoon heeft de gemeenschap met zijn vader verlaten, om zijn deel van de erfenis op te maken; en pas als hij in nood komt vindt hij zijn weg naar huis terug. De vader, die sinds het vertrek van zijn zoon steeds naar hem is blijven uitkijken, in de hoop hem op een dag in de verte terug te zien komen, beleeft uiteindelijk de vervulling van zijn hartenwens: "En toen hij nog veraf was, zag zijn vader hem en werd met ontferming bewogen. En hij liep hem tegemoet, viel hem om de hals en kuste hem" (Luc 15:20). De populaire mening dat dit een nieuwe voorstelling is van Gods liefde, is niet juist; want de oorsprong van de gelijkenis is terug te vinden in Jeremia's profetie over Israëls berouwvolle terugkeer door de woestijn op weg naar zijn land. Daar, op verre afstand, merkt de verlorene het bemoedigende teken van Gods genegenheid: "Van verre is de HERE mij verschenen". En in antwoord hierop zegt de Vader tot Zijn zoon Israël: "Ja, Ik heb u liefgehad met eeuwige liefde, daarom heb ik u getrokken in goedertierenheid" (Jer 31:3). Wat Jezus in deze gelijkenis wèl doet, is iedere afzonderlijke luisteraar onder zijn gehoor ervan verzekeren, dat de liefde die God voor Zijn volk koestert ook die van Jezus is tegenover hem of haar.

Zonde als schuld tegenover God

De gelijkenis, evenals Jezus' onderwijs in het algemeen, heeft als uitgangspunt dat de mens voor God staat als schuldenaar die Zijn vergiffenis nodig heeft. Volgens het modelgebed moeten discipelen bidden: "Vergeef ons onze schulden", een verzoek dat op zichzelf zo fundamenteel is dat het even vanzelfsprekend is als de voorwaarde die daaraan verbonden is: "zoals ook wij vergeven onze schuldenaren". Dit blijkt ook uit wat Jezus de discipelen hierover heeft gezegd: "En wanneer u staat te bidden, vergeef wat u tegen iemand mocht hebben, opdat ook uw Vader in de hemel uw overtredingen zal vergeven" (Mar 11:25). Deze voorstelling van de zonde als een schuld tegenover God, en van verlossing als Zijn vergeving van zonde, beeldt Jezus uit in de gelijkenis van de onbarmhartige schuldenaar (Mat 18:21-35).

Dit noodlot van de mens laat Jezus ook zien als een viertal mannen een verlamde bij Hem brengt, hopen op zijn genezing. Tot verbazing van de omstanders gaat Jezus eerst niet op hun verzoek in, maar zegt Hij tot de man die voor Hem op de grond ligt: "Kind, uw zonden worden vergeven". Hiermee wil Hij de aanwezigen leren, dat de diepste nood van deze mens niet zijn verlamming is, maar dat hij – net als alle andere mensen – een zondaar is, en dat het de vergeving van zijn zonden is die hij het meest nodig heeft. De beste weldaad die Jezus hem kan doen, is daarom hem die te vergeving te schenken. En om te tonen dat zijn kracht lichamelijke kwalen te genezen getuigt van zijn volmacht dit veel belangrijker te doen, zegt Jezus: "Maar, opdat u mag weten, dat de Mensenzoon macht heeft op aarde zonden te vergeven – zei Hij tot de verlamde: Tot u zeg ik: sta op, neem uw matras op en ga naar uw huis" (Mar 2:1-12).

Heel Jezus' onderwijs is ervan doordrongen dat de mens een zondaar is die vergeving nodig heeft. Een opmerking zegt soms meer dan een uitleg, zoals, bijvoorbeeld: "Indien dan u, hoewel u slecht bent, goede gaven weet te geven aan uw kinderen ..." (Mat 7:11). Wat had vernietigender kunnen zijn dan deze terloopse opmerking over mensen als zodanig? De veronderstelling ligt aan de basis van het dringende beroep op zijn volk zich te bekeren. Jezus treedt op in Galilea met de verkondiging: "Bekeer u, want het Koninkrijk van de hemel is nabijgekomen" (Mat 4:17). Hij waarschuwt zijn luisteraars: "als u zich niet bekeert zult ook u allen omkomen" (Luc 13:3). Hij verwijt de Galileeërs, die veel van zijn wonderen hebben gezien, hun onbereidwilligheid hun zonden te belijden: "Want indien in Tyrus en Sidon de krachten waren gedaan, die in u gedaan zijn, al lang zouden zij zich in zak en as bekeerd hebben" (Mat 11:20-24).

Deze sombere toestand van zonde en schuld waarin het volk Israël zich bevindt, die in de eerste drie evangeliën is te zien, maakt in het vierde evangelie deel uit van de toestand waarin alle mensen zich bevinden, zoals blijkt uit het gebruik van het woord 'wereld'. Johannes de Doper wijst zijn discipelen op Jezus, zeggende: "Zie, het lam van God, dat de zonde van de wereld wegneemt" (Joh 1:29). Jezus leert zijn broers in de vijandigheid van de autoriteiten in Jeruzalem tegenover Hem een algemene en ingewortelde kwaal te zien: "U kan de wereld niet haten, maar Mij haat zij, omdat Ik van haar getuig, dat haar werken slecht zijn" (Joh 7:7). De

wereld kent Hem noch zijn Vader (Johannes 17:25; 1:10), en heeft in haar vervreemding van Hem geen leven in zich. Hij stelt Zichzelf voor in het symbool van het door God gegeven brood, dat "aan de wereld het leven geeft" (Joh 6:33,51). In één van zijn "Ik ben gekomen om" uitspraken – zo kenmerkend voor zijn onderwijs – zegt Hij: "Ik ben gekomen, opdat zij leven hebben en overvloed" (Joh 10:10). Deze droevige wereldbeschouwing vinden we weerspiegeld in de geschriften van de apostel Johannes: "Want al wat in de wereld is: de begeerte van het vlees, de begeerte van de ogen en een hoogmoedig leven, is niet uit de Vader, maar uit de wereld. En de wereld gaat voorbij en haar begeren" (1 Joh 2:16,17).

De Vader verwekt de Heiland

Tegen deze sombere achtergrond van de nood van de mens, tekent de Bijbel de openbaring van Gods liefde voor de wereld, door de vergeving van zonden tot stand te brengen. Deze kwijtschelding vindt plaats door een reeks genadige heilsdaden, waarvan de eerste de verwekking van Zijn eniggeboren Zoon is. Paulus licht een tipje van de sluier van Gods ondoorgrondelijke voorwereldlijke raadsbesluit op, als hij zegt: "Want het heeft de gehele volheid behaagd in Hem [Christus] woning te maken" (Kol 1:19). De woorden "de gehele volheid" geven God aan met al Zijn eigenschappen, en 'behagen' wijst op Zijn plan en doel, Zijn voornemen dat al Zijn eigenschappen ook hun 'intrek' in Zijn Zoon zouden nemen. Het adembenemende wonder, dat wij mensen in dit leven nooit zullen kunnen doorgronden, is dat God dit voornemen, Zijn volheid gestalte te geven in een Zoon, heeft verwezenlijkt in Hem die Hij uit de gevallen mensheid heeft verwekt, om als de Zoon van God en de Mensenzoon de Heiland van mensen te zijn. Paulus verwijst vervolgens naar de verwezenlijking van dit voornemen, als hij over Jezus Christus zegt: "want in Hem woont alle volheid van de godheid lichamelijk" (Kol 2:9). Daarop valt de nadruk in Johannes' woorden hierover. Gods woord, waardoor Hij hemel en aarde heeft gemaakt, en dat door de profeten tot Israël is gekomen, is door Jezus' geboorte belichaamd, werkelijkheid geworden, in de Mens Jezus Christus: "Het woord is vlees geworden en het heeft onder ons gewoond en wij hebben zijn heerlijkheid aanschouwd, een heerlijkheid als van de eniggeborene van de Vader, vol van genade en waarheid" (Joh 1:14).

Ditzelfde zegt Paulus: "God heeft, door zijn eigen Zoon te zenden in een vlees, aan dat van de zonde gelijk ..." (Rom 8:3). 'Zenden' betekent hier 'doen ontstaan', zoals wanneer Johannes schrijft: "Er trad een mens op van God gezonden, wiens naam was Johannes" (Joh 1:6). In een toespraak in een synagoge zegt Paulus: "Uit zijn [Davids] geslacht heeft God naar de belofte voor Israël de Heiland Jezus doen komen ... En wij verkondigen u, dat God, de belofte, die aan de vaders gedaan is, aan ons, hun kinderen, vervuld heeft, door Jezus op te wekken, zoals in de tweede psalm staat: Mijn Zoon bent U, nu heb Ik U verwekt" (Hand 13:23,32,33). Met 'opwekken' bedoelt Paulus Jezus' geboorte, niet zijn opstanding (zie 'verwekt'), want Jezus' opstanding uit de doden is het volgende punt in zijn betoog (vergelijk Handelingen 3:22 en 7:37, waar in het Grieks hetzelfde woord staat).

De taak die de Heiland van de wereld te wachten staat, moest vooraf verkondigd worden in zijn naam: "u zult Hem de naam Jezus [Redder] geven. Want Hij is het, die zijn volk zal redden van hun zonden" (Mat 1:20,21). In Hem zal de bede van de psalmist verhoord worden: "Hij zelf zal Israël verlossen van al zijn ongerechtigheden" (Ps 130:8). In zijn lofzang vertelt Zacharias dat zijn zoon, Johannes de Doper, de weg van de Messias, de Redder van Israël, moet voorbereiden "om aan zijn volk te geven kennis van heil in de vergeving van hun zonden" (Luc 1:77). In de verwekking van Gods eniggeboren Zoon uit de mensheid, maakt Zijn doel – mensen te redden van hun zonden – zijn grote, veel belovende, begin.

De samenwerking van Vader en Zoon

De vier evangeliën ontvouwen de volgende fase in hun verhaal over Jezus' arbeid onder zijn volk. Zij vatten de jaren van Jezus' voorbereiding op zijn leven van dienstbaarheid aan de Vader in slechts enkele woorden samen: "En Jezus nam toe in wijsheid en grootte en genade [gunst] bij God en mensen" (Luc 2:52). Er groeide in Hem het besef van wie Hij was, en in de Schrift las Hij zijn taak: door zijn gehoorzaamheid en offerdood mensen met God verzoenen.

Hoe veelzeggend zijn die woorden waarmee de Knecht van de HERE zijn antwoord op zijn zware roeping aangeeft: "De Here HERE heeft Mij het oor geopend en Ik ben niet teruggedeinsd" (Jes 50:5). Hij ziet met een

liefde, die voortkomt uit Gods liefde in Hem, het genadige heilsplan van zijn Vader in: een grote familie van volmaakte en in heerlijkheid stralende kinderen vormen. Hij wijdt zich geheel en al aan zijn taak, in de volle afhankelijkheid van de steun van de Vader: "Mijn Vader werkt tot nu toe en Ik werk ook ... Want de Vader heeft de Zoon lief en toont Hem al wat Hij zelf doet ... Ik kan van Mijzelf niets doen ... want Ik zoek niet mijn wil, maar de wil van Hem, die Mij gezonden heeft" (Joh 5:17,20,30). Hij is zich zo bewust van zijn unieke positie, en er tegelijkertijd zo dankbaar voor. In een opwelling van vreugde dankt Hij de Vader voor hen die in Hem geloven, en voegt hieraan toe: "Alle dingen zijn Mij overgegeven door mijn Vader en niemand kent de Zoon dan de Vader, en niemand kent de Vader dan de Zoon en wie de Zoon het wil openbaren" (Mat 11:25-30). Paulus vat het wonderlijke en ontroerende schouwspel van de liefdevolle samenwerking van Vader en Zoon, om de verlossing van Gods kinderen tot stand te brengen, in enkele woorden samen: "En dit alles is uit God, die door Christus ons met Zich verzoend heeft en ons de bediening van de verzoening gegeven heeft, welke immers hierin bestaat, dat God in Christus de wereld met Zichzelf verzoenende was" (2 Kor 5:18,19).

De brief aan de Hebreëen geeft het doel van Jezus' leven duidelijk aan: "Want het voegde Hem, om wie en door wie alle dingen bestaan, dat Hij, om vele zonen tot heerlijkheid te brengen, de leidsman van hun behoudenis door lijden heen zou volmaken" (Heb 2:10). Om ons te helpen beter in te zien wat dit "door lijden heen" van Hem heeft geëist, geeft de schrijver een kijkje in Jezus' zielestrijd in de hof van Gethsemane: "Tijdens zijn dagen in het vlees heeft Hij gebeden en smekingen onder sterk geroep en tranen geofferd aan Hem, die Hem uit de dood kon redden, en Hij is verhoord uit zijn angst, en zo heeft Hij, hoewel Hij de Zoon was, de gehoorzaamheid geleerd uit wat Hij heeft geleden, en toen Hij het einde [volgens de grondtekst: de volmaaktheid, hetzelfde woord als in het vorige citaat] had bereikt, is Hij voor allen, die Hem gehoorzamen, een oorzaak van eeuwig heil geworden" (Heb 5:7-9). Het doel van Jezus' leven op aarde was, dat Hij door beproevingen en lijden heen volmaakt zou worden. Terecht heeft Hij dan aan het eind van zijn leven kunnen zeggen: "Ik heb de wereld overwonnen" (Joh 16:33).

Jezus' gehoorzaamheid in de hof van Gethsemane, als Hij zegt: "niet mijn wil, maar de uwe geschiede", is kenmerkend voor heel zijn leven op aarde. De evangeliën tonen de voortdurende samenwerking tussen de Vader en de Zoon; vooral Jezus' ijver voor zijn Vader, zoals wanneer Hij verontwaardigd de handelaars uit de tempelhof drijft. Als de twaalf het eens nodig vinden Hem aan te sporen iets te eten, zegt Hij: "Mijn voedsel is de wil te doen van Hem, die Mij gezonden heeft, en zijn werk te volbrengen" (Joh 4:34). Vele nachturen zoekt Hij sterkte en gemeenschap met zijn Vader in gebeden. Hij begrijpt dat zijn grote taak is mensen te redden uit hun hulpeloze toestand: "Ik ben gekomen, opdat zij leven hebben en overvloed" (Joh 10:10). Hij begrijpt ook dat, om dat doel te bereiken, Hij voortdurend als Dienaar van mensen bezig moet zijn, als Gods Woordvoerder en Geneesheer bij uitstek. Hij ziet in van welk groot belang het is geen zelfgekozen weg te gaan, zoals Hij zegt: "Want Ik ben van de hemel neergedaald, niet om mijn wil te doen, maar de wil van Hem, die Mij gezonden heeft" (Joh 6:38). Dat bewijst Hij ook in die veertig dagen van voorbereiding in de woestijn, als Hij de verleiding om hemelse kracht te gebruiken voor het stillen van zijn honger, of een onmiskenbaar teken aan zijn volk te geven, of zich door een machtsgreep als Koning uit te roepen, verwerpt, en wel op grond van: "Er staat geschreven".

Hij alleen kan zeggen, als een bede vanuit een goed geweten tot God: "Die Mij gezonden heeft, is met Mij. Hij heeft Mij niet alleen gelaten, want Ik doe altijd wat Hem behaagt" (Joh 8:29). En dit eerbiedigen in alles van de wil van de Vader heeft als extra motivatie zijn verlangen Diens genadige doel te bereiken door volmaakte gehoorzaamheid. Zijn woorden aan het kruis getuigen ervan dat Hij tot zijn laatste ademtocht in liefdevolle gemeenschap met Hem leefde: "Vader, vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen ... Vader, in uw handen beveel Ik mijn geest" (Luc 23:34,46). Zelfs zijn noodkreet blijkt, in zijn samenhang, een uiting te zijn van volledig vertrouwen (Psalm 22).

God heeft Zijn Zoon gegeven

Jezus weet dat zijn leven van volledige gehoorzaamheid op zichzelf niet genoeg is om de verlossing van mensen te bewerkstelligen. Zoals we al hebben gezien, hadden de profeten in Israël over Hem gesproken als de Knecht van de HERE, die zich zou geven als een offer voor velen, en Hij

begrijpt dat dit, samen met andere profetieën over zijn lijden en dood, niet alleen voorzeggingen zijn maar uitdrukkingen van wat Petrus later noemt "de bepaalde raad en voorkennis van God". Zijn besef dat zijn dood nodig is om vergeving van zonden te bewerkstelligen, blijkt uit de woorden bij het aanreiken van een beker wijn bij de instelling van het Avondmaal: "Want dit is het bloed van mijn verbond, dat voor velen vergoten wordt tot vergeving van zonden" (Mat 26:28).

Jezus ziet in zijn dood het bewijs bij uitstek van de liefde van God voor mensen: "Want zo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een ieder, die in Hem gelooft, niet verloren ga, maar eeuwig leven hebbe" (Joh 3:16). Het woord 'geven' komt overeen met wat op een andere plaats wordt genoemd 'overgeven', 'prijsgeven', namelijk de openlijke kruisdood van Gods Zoon. Ook de apostel Paulus heeft Jezus' dood op Golgotha voor ogen, als hij schrijft: "die is overgeleverd om onze overtredingen en opgewekt om onze rechtvaardiging" (Rom 4:25). Net als Jezus zelf, leert hij Jezus' kruisiging te beschouwen als de uiting van Gods liefde: "God echter bewijst zijn liefde voor ons, doordat Christus, toen wij nog zondaren waren, voor ons gestorven is" (5:8), en: "Hoe zal Hij, die zelfs zijn eigen Zoon niet gespaard, maar voor ons allen overgegeven heeft, ons met Hem ook niet alle dingen schenken" (8:32). In de brief aan de Hebreëen staat dat Jezus "door de genade van God voor een ieder de dood zou smaken" (Heb 2:9). Eveneens getuigt de apostel Johannes: "Hierin is de liefde van God tegenover ons geopenbaard, dat God zijn eniggeboren Zoon gezonden heeft in de wereld, opdat wij zouden leven door Hem. Hierin is de liefde, niet dat wij God liefgehad hebben, maar dat Hij ons heeft liefgehad en zijn Zoon gezonden heeft als een verzoening voor onze zonden" (1 Joh 4:9,10). En evenals God Zijn liefde bewijst in het offer van Zijn Zoon, geldt dat ook voor Jezus, getuige Paulus' verklaring van wat hem zelf bezielt: "Ik leef door het geloof in de Zoon van God, die mij heeft liefgehad en Zich voor mij heeft overgegeven" (Gal 2:20).

Daarom schrijft de Bijbel de verlossing van mensen zowel aan de Vader als aan Jezus Christus toe, en ziet op de ene plaats God als Heiland, omdat Hij Zijn Zoon verwekt heeft, en op andere plaatsen Christus, omdat Hij trouw is geweest aan de opdracht van zijn Vader. Terwijl Maria, in het

voorzicht van Jezus' geboorte, zegt: "mijn geest heeft zich verblijd over God, mijn Heiland" (Luc 1:47), schrijft de apostel Johannes: "En wij hebben aanschouwd en getuigen, dat de Vader de Zoon gezonden heeft als Heiland van de wereld" (1 Joh 4:14). Ook met betrekking tot de verlossing geldt Paulus' geloofsbelijdenis: "Voor ons is er echter maar één God, de Vader, uit wie alle dingen zijn en tot wie wij zijn, en één Here, Jezus Christus, door wie alle dingen zijn, en wij door Hem" (1 Kor 8:6).

Tezelfdertijd leren we uit deze getuigenissen dat, om vergeving en verzoening tot stand te brengen, God Zijn eigen Zoon de pijn en vernedering van een kruisdood niet bespaard heeft. Als er niets ontbreekt aan Gods liefdevolle houding – en dat is zeer zeker het geval – waarom was Jezus' offerdood dan nodig? Zoals we al hebben gezien, liet Jezus het aan zijn apostelen over hier meer over te vertellen. Terwijl wij mensen Gods wijsheid en kracht, geopenbaard in Jezus' kruisdood, niet volledig kunnen doorgronden, helpen de apostelen ons een beter inzicht te krijgen in de gebeurtenis op Golgotha.

C. "Voor onze zonden"

Paulus schrijft de gemeente in Korinte: "Want vóór alle dingen heb ik u overgegeven, wat ik zelf ontvangen heb: Christus is gestorven voor onze zonden, naar de Schriften" (1 Kor 15:3). Wat precies is de betekenis van 'voor'? Hetzelfde voorzetsel komt op een aantal andere plaatsen in hetzelfde verband voor: "Christus, toen wij nog zondaren waren, is voor ons gestorven" (Rom 5:8); "Hoe zal Hij, die zelfs zijn eigen Zoon niet gespaard, maar voor ons allen overgegeven heeft" (Rom 8:32); "daar wij tot het inzicht gekomen zijn, dat één voor allen gestorven is" (2 Kor 5:15); "Christus heeft Zich voor ons overgegeven" (Efez 5:2). Het woord op zich betekent: "ten behoeve van ons", "ten gunste van ons", en dus niet "in plaats van ons". Zulke Schriftplaatsen vertellen dat Christus in ons belang gestorven is. Mogen we daaruit concluderen dat Hij daarmee onze plaats heeft ingenomen?

De Mens bij uitnemendheid

De mens is een zondaar, en als zodanig verdient hij de eeuwige dood. Toen Adam zondigde sprak God het doodvonnis over hem uit: "stof bent u en tot stof zult u terugkeren" (Gen 3:19). Het vonnis illustreert het fundamentele principe: "De ziel die zondigt, die zal sterven" (Ezech 18:4). Het ligt voor de hand dat Jezus de straf van de eeuwige dood, die wij verdienen, niet heeft gedragen, want op de derde dag werd Hij opgewekt tot leven in eeuwigheid. Sinds Jezus' kruisiging sterven mensen net als daarvoor, en de noodzaak van geloof om behouden te worden is in principe onveranderd gebleven, want "zonder geloof is het onmogelijk [God] welgevallig te zijn" (Heb 11:6). Er is geen grond in de Schrift voor de stelling, dat een mens behouden wordt buiten zijn eigen wil om, zodat alles wat hij hoeft te doen is slechts de zegen ervan te genieten. De apostelen laten er geen twijfel over bestaan, dat de mens zijn eigen bijdrage van geloof en gehoorzaamheid moet leveren.

Ons begrip van Gods heilswerk in Christus wordt uiteraard sterk bepaald door wat we geloven met betrekking tot zijn Persoon. Velen menen dat er in Hem twee aparte 'naturen' waren, een goddelijke en een menselijke, sterk gescheiden van elkaar, zodat Hij er uitzag als een mens maar in wezen God was. Hij deed, volgens die opvatting, bijvoorbeeld zijn wonderen

in zijn 'God zijn', maar kwam in verzoeken in zijn 'Mens zijn'. Er zijn echter grote bezwaren tegen deze voorstelling van een Persoon met twee naturen. Behalve dat dit onmogelijk is (het is het Griekse idee van halfgoden), is het tegenstrijdig met de ongedeelde persoonlijkheid die we in de evangeliën leren kennen.

We gaan in deze studie uit van Schriftgedeelten, die vertellen dat Jezus de Zoon van God is door Gods daad van verwekking uit een maagd in Israël: "De heilige Geest zal over u komen en de kracht van de Allerhoogste zal u overschaduwden; daarom zal ook het heilige, dat verwekt wordt, Gods Zoon genoemd worden" (Luc 1:35). Omdat Hij uit de mens is geboren – Lucas volgt in zijn geslachtsregister het spoor van zijn afstamming terug tot Adam – is Hij Mens in de volledige betekenis daarvan. Als zodanig heeft Hij verlangens die alle mensen hebben. Om God te behagen moet Hij zichzelf geheel verloochenen, zijn eigen 'ik' opgeven. Hij zegt dat Hij gekomen is om niet zijn eigen wil te doen, maar de wil van de Vader. Er staat van Hem geschreven: "die in alle dingen op dezelfde wijze als wij is verzocht [beproefd, getest] geweest" (Heb 4:15).

Als Zoon van God heeft Hij een unieke geestelijke verwantschap met zijn Vader, die zich ontwikkelt tot een relatie van volledig vertrouwen en liefde. Hij had een mate van eerbied voor zijn Vader, een begrip van Zijn heilswerk, een verlangen Hem in alles te behagen, die Hem ver boven andere mensen stellen, en in de kracht hiervan heeft Hij in alle beproevingen overwonnen.

Ondanks dat Hij als Persoon en in zijn leven ver boven andere mensen stond, heeft Jezus zich in zijn Mens zijn in alle nederigheid met mensen vereenzelvigd. Enige tijd voordat Hij in het openbaar verscheen trad Johannes de Doper als profeet op, en "predikte de doop van de bekering tot vergeving van zonden" (Luc 3:3). Ook Jezus ging naar hem toe; niet omdat Hij zonden had te belijden maar als een daad van vereenzelviging met alle andere mensen. Om dezelfde reden was Hij bij het lot van alle andere mensen betrokken. Matteüs vertelt wat Jezus bij een bepaalde gelegenheid deed om mensen te genezen, en merkt op: "opdat vervuld zou worden, wat gesproken werd door de profeet Jesaja, toen hij zei: Hij heeft onze zwakheden op Zich genomen en onze ziekten heeft Hij gedragen"

(Mat 8:16,17). Jezus was niet zelf ziek in hun plaats, maar gaf door zijn genezingen blijk van zijn medeleven met hen – niet op afstand als een hulpverlener, maar uit sterke verbondenheid met hen.

Bij hun uitleg van Christus' heilswerk vestigen de apostelen niet alleen de aandacht op zijn dood, maar ook op zijn gehoorzaamheid als onmisbaar deel van zijn heilswerk. Paulus zegt dat "door de gehoorzaamheid van één zeer velen rechtvaardigen worden" (Rom 5:19), en ook: "Hij is gehoorzaam geworden tot de dood" (Flp 2:8). In de brief aan de Hebreeën staat: "Gerechtigheid hebt U liefgehad en ongerechtigheid hebt U gehaat" (Heb 1:9), en: "Hoewel Hij de Zoon was, heeft Hij de gehoorzaamheid geleerd uit wat Hij heeft geleden" (5:8).

Verzoening in Christus

Christus' kruisdood was het hoogtepunt van deze gehoorzaamheid, de uiting van volledige onderworpenheid aan de wil van zijn Vader. Deze kruisdood leggen de apostelen uit als een offer: "Wandel in de liefde, zoals ook Christus u heeft liefgehad en Zich voor ons heeft overgegeven als offergave en slachtoffer" (Efez 5:2); "Want ook ons paaslam is geslacht: Christus" (1 Kor 5:7). Deze beschouwing is ook zichtbaar in wat over Christus' bloed wordt gezegd:

"Hem heeft God voorgesteld als zoenmiddel door het geloof, in zijn bloed." (Rom 3:25)

"Veel meer zullen wij daarom, nu door zijn bloed gerechtvaardigd, door Hem behouden worden." (Rom 5:9)

"In Hem hebben wij de verlossing door zijn bloed, de vergeving van de overtredingen." (Efez 1:7)

"Maar nu in Christus Jezus bent u, die vroeger veraf was, dichtbij gekomen door het bloed van Christus." (Efez 2:13)

"en door Hem, vrede gemaakt hebbende door het kruisbloed, alle dingen weer met Zich te verzoenen." (Kol 1:20)

In zulke apostolische verklaringen gaat het niet om het bloed als zodanig, alsof dit van zichzelf enige waarde of werking had. Trouwens, bij kruisiging is er weinig bloedverlies; het vloeien van bloed en water uit Jezus' zijde werd veroorzaakt door een Romeinse speer na zijn sterven. Bloed

geeft Jezus' dood als een offer aan, en een offer stelt het prijsgeven van het leven voor. Het vrijwillige verlies van zijn levensbloed voor de behoudenis van mensen komt geheel overeen met de woorden: "die Zichzelf gegeven heeft voor onze zonden" (Gal 1:4).

Maar wat is dan de noodzaak van dit openlijke prijsgeven van het leven? Omdat dit een erkenning is van wat een mens verdient. De mens is een zondaar, en de oorsprong van zijn zonde ligt in hem of haar zelf. Paulus gebruikt de uitdrukking "het lichaam van de zonde", of "de zondige harts-tochten". Niet omdat het lichaam of het vlees van zichzelf zonde zijn, maar omdat de daarin wonende begeerten aanleiding kunnen geven tot de overtreding van Gods geboden. Het vlees, het lichaam als zodanig, is geen zonde, maar de zonde woont daarin. Jezus' daad van sterven heeft een vereenzelvigend karakter. Paulus kijkt terug op de gebeurtenis op Golgotha, en ziet daar in zekere zin zijn eigen kruisiging voltrokken: "Met Christus ben ik gekruisigd" (Gal 2:20); "wij zijn tot het inzicht gekomen, dat één, voor allen gestorven is. Dus zijn zij allen gestorven" (2 Kor 5:15). Tijdens zijn leven heeft Jezus zich met zijn zondige volk vereenzelvigd, en dat doet Hij ook in zijn dood, zodat Petrus kan schrijven: "die zelf onze zonden in zijn lichaam op het hout gebracht heeft, opdat wij, aan de zonden afgestorven, voor de gerechtigheid zouden leven" (1 Pet 2:24).

Als Paulus zegt: "Hem heeft God voorgesteld", verwijst hij naar Christus' dood als een openbare terechtstelling. Voor mensen die niet op Golgotha aanwezig waren, beschrijft Paulus het ontroerende schouwspel in zijn prediking: "O onverstandige Galaten, wie heeft u betoverd, wie Jezus Christus toch als gekruisigde voor de ogen geschilderd is?" (Gal 3:1). De wijze waarop Jezus stierf was bedoeld om de aandacht te trekken: "als Ik van de aarde verhoogd ben, zal Ik allen tot Mij trekken" (Joh 12:32). Jezus had al eerder zijn kruisdood vergeleken met de koperen slang, die tijdens Israëls reis naar het beloofde land werd verhoogd en tentoongesteld aan een paal: "En zoals Mozes de slang in de woestijn verhoogd heeft, zo moet ook de Mensenzoon verhoogd worden, opdat een ieder, die gelooft, eeuwig leven hebbe" (Joh 3:14). Deze noodzaak van geloof drukt ook Paulus in dit verband uit: "Hem heeft God voorgesteld als zoemiddel door het geloof, in zijn bloed" (Rom 3:25).

Het woord 'zoenmiddel' is ontleend aan wat over de offers werd gezegd in de Wet van Mozes. Wat de andere zegeningen van het brengen van offers ook geweest mogen zijn, verzoening stond centraal: "Zo zal de priester over hem verzoening doen voor de zonde die hij begaan heeft, en het zal hem vergeven worden" (Lev 4:35). Het woord 'verzoening' wordt gebruikt vanwege het gebrek aan een beter woord in onze taal, want verzoening in de gebruikelijke betekenis van het herstel van de vrede tussen twee partijen, is in de Bijbel niet de betekenis. Wanneer twee partijen de vrede tekenen, zijn daar onderhandelingen en voorwaarden van beide kanten aan vooraf gegaan. Maar verzoening in de Bijbel komt van één kant: van God. Hij neemt het initiatief en biedt ons een relatie met Hem aan in Zijn Zoon.

Jeremia vraagt Gods wraak op zijn vijanden, zeggende: "doe geen verzoening over hun ongerechtigheid, delg hun zonde voor uw ogen niet uit" (Jer 18:23). Het laatste deel van de zin geeft een nadere verklaring van het eerste: verzoening is hier het wegdoen, uitwissen, uitdelgen van zonde. De woorden van Mozes geven een andere illustratie: "Dan zal het bloed [van een vermoorde] voor hen verzoend zijn. Zo zult u het onschuldig bloed uit uw midden wegdoen" (Deut 21:9).

Een dier kan de mens alleen in beperkte, voorlopige en symbolische zin vertegenwoordigen, "want het is onmogelijk, dat het bloed van stieren of bokken zonden zou wegnemen" (Heb 10:4). Het offerritueel volgens de Wet van Mozes was een voorafschaduw van Christus' heilswerk: "Hem heeft God voorgesteld als zoenmiddel door het geloof in zijn bloed, om zijn rechtvaardigheid te tonen ..." (Rom 3:25). Jezus wist de zonden uit van mensen die door hun geloof met Hem verbonden zijn. In deze betekenis zegt Johannes: "Hij is een verzoening voor onze zonden" (1 Joh 2:2).

D. Verzoening en verlossing

De mens die zonder Christus leeft, verkeert in een toestand van vreemding van en zelfs vijandschap tegenover God. Deze vijandschap kan actief zijn, zoals in Paulus' herinnering aan de vroegere levenswijze van de gemeenteleden in Kolosse: "die vroeger vervreemd en vijandig gezind was gezien uw slechte werken" (Kol 1:21). De vijandschap kan ook passief zijn, het gevolg van onverschilligheid en onwetendheid. Er bestaat geen relatie meer tussen God en zo'n mens, en in die toestand wordt hij beschouwd als iemand die al dood is, en alleen de eeuwige dood in het vooruitzicht heeft.

Wegnemen van elke scheiding

Om een einde aan deze heilloze toestand te maken, was er geen noodzaak voor een verandering in Gods houding, alsof Hij Zich met mensen moest verzoenen. Wat nodig was, was het wegnemen van de scheiding tussen God en mensen, zodat zij bevrijd konden worden van de schuld van hun zonde. Het evangelie vertelt dat God Zelf het liefdevolle initiatief genomen heeft, om in Zijn Zoon de door de zonde verbroken relatie tussen Hem en mensen te herstellen. "Want als wij, toen wij vijanden waren, met God verzoend zijn door de dood van zijn Zoon", schrijft Paulus (Rom 5:10). In een andere brief vertelt hij dat God in Christus werkzaam is geweest, zowel in diens verwekking als in de liefdevolle samenwerking met Hem tijdens zijn aardse leven tot zijn offerdood toe: "Dit alles is uit God, die door Christus ons met Zich verzoend heeft en ons de bediening van de verzoening gegeven heeft, welke immers hierin bestaat, dat God in Christus de wereld met Zichzelf verzoenende was, door hun overtredingen niet toe te rekenen, en dat Hij ons het woord van de verzoening toevertrouwd heeft" (2 Kor:5:18,19).

Verzoening is dus Gods gave, Gods geschenk aan ons, zodat Paulus kan schrijven dat gelovigen "door Christus de verzoening ontvangen hebben" (Rom 5:11). In Christus' leven van volledige gehoorzaamheid en in zijn offerdood, is de grondslag gelegd voor de vergeving van zonden. Verzoening is dus Gods heilswerk dat al volbracht is. Het evangelie maakt deze heilsdaad bekend, en vertelt wat God gedaan heeft om mensen met Zich te verzoenen.

Gods initiatief in Christus vraagt een antwoord van geloof en dankbaarheid. Vandaar het beroep dat op ieder mens worden gedaan: "Laat u met God verzoenen" (2 Kor 5:20). Doet een mens in antwoord op dit bijzondere blijk van Gods genade (gunstbetoon) niets, dan blijft hij in zijn heilloze toestand van vervreemding en vijandschap: "Wie in de Zoon gelooft, heeft eeuwig leven; maar wie aan de Zoon ongehoorzaam is, zal het leven niet zien, maar Gods toorn blijft op hem" (Joh 3:36).

Verzoening brengt de zegen van vrede en gemeenschap met God: "Wij dan, gerechtvaardigd uit het geloof, hebben vrede met God door onze Here Jezus Christus" (Rom 5:1). Dit is, in eerste instantie tenminste, niet zozeer de persoonlijke innerlijke ervaring van vrede in het hart, als wel de begunadigde toestand waarin de gelovige zich bevindt. Hij of zij wordt door God vrijgesproken van schuld, en aangenomen als een van de kinderen in Zijn familie, met volmaakt en eeuwig leven in het vooruitzicht bij de komst van Christus. (Dat is zijn of haar begunstiging ten opzichte van andere mensen, en reden voor grote dankbaarheid.) Hij of zij wordt al in dit leven verzekerd van de liefdevolle zorg van de hemelse Vader, Die alle dingen doet meewerken, hem of haar ten goede.

Verzoening herstelt ook de relatie tussen mensen die vroeger vervreemd van elkaar leefden. In de tijd van de apostelen was dit vooral het geval tussen Joden en niet-Joden, die gewoonlijk een wederzijdse minachting voor elkaar hadden. In de gemeenten van Christus kwamen zij echter als medegelovigen en medeleden van Christus' lichaam samen, verenigd door hun gemeenschappelijk geloof: "Want Hij is onze vrede, die de twee één heeft gemaakt en de tussenmuur, die scheiding maakte, de vijandschap, weggebroken heeft ... om in Zichzelf, vrede makende, de twee tot één nieuwe mens te scheppen, en de twee, tot één lichaam verbonden, weer met God te verzoenen door het kruis, waaraan Hij de vijandschap gedood heeft" (Efez 2:14-16).

Verlossing en loskoping

Het Nieuwe Testament stelt Gods heilswerk in Christus ook voor als een verlossing. De historische achtergrond is Israëls bevrijding uit zijn hulpeloze toestand van slavernij in Egypte. Daaruit is het volk verlost door een bijzonder betoon van Gods kracht, en daarmee door Hem 'gekocht' als

Zijn eigen volk: "Zij zijn toch uw knechten en uw volk, dat U verlost hebt door uw grote kracht en door uw sterke hand" (Neh 1:10). Er zijn bepaalde gevallen in de Wet van Mozes, waarin het mogelijk was voor iemand zijn verbeurd leven te redden door de betaling van een losprijs (Exodus 21:30). Maar geen mens, hoe rijk ook, kan voorkomen dat hijzelf of een ander mens, vroeg of laat, zal sterven: "Niemand kan ooit een broeder loskopen, noch God zijn losprijs betalen – te hoog immers is de prijs voor hun leven, en voor altijd ontoereikend – dat hij voor altijd zou voortleven, het graf niet zou zien" (Ps 49:8-10).

Wat een mens met al zijn geld nooit zou hebben kunnen doen, heeft Christus gedaan door zichzelf te geven als een offer voor velen: "Christus Jezus, die Zich gegeven heeft tot een losprijs voor allen" (1 Tim 2:6). Hierbij is er, uiteraard, geen kwestie van een transactie, van een betaling aan wie dan ook. Aan God niet, want Hij heeft Zijn Zoon gegeven om mensen te verlossen. Aan geen 'duivel' of 'satan', want aan wie behoort de mensheid anders dan aan Hem die gezegd heeft: "alle zielen zijn van Mij" (Ezech 18:4)?

Evenals de profeten hun volk Israël de kostbaarheid van hun redding uit Egypte en later uit Babel hebben geleerd, zo leren de apostelen de kostbaarheid van de redding van mensen uit de eeuwige dood, dankzij Christus: "wetende, dat u niet met vergankelijke dingen, zilver of goud, bent vrijgekocht van uw ijdele wandel, die u van de vaders overgeleverd is, maar met het kostbare bloed van Christus, als van een onberispelijk en vlekkeloos lam" (1 Pet 1:18,19). De gedachte van de kostbaarheid van de verlossing, die Christus tot stand heeft gebracht, is inbegrepen op andere Schriftplaatsen:

"in Hem hebben wij de verlossing door zijn bloed, de vergeving van de overtredingen, naar de rijkdom van zijn genade, welke Hij ons overvloedig heeft bewezen." (Efez 1:7,8)

"de Zoon van zijn liefde, in wie wij de verlossing hebben, de vergeving van de zonden." (Kol 1:14)

In nauw verband met dit beeld van loskoping wordt de gemeente van Christus beschouwd als het volk, dat Hij gekocht heeft om zijn bijzonder eigendom te zijn:

“Want u bent gekocht en betaald. Verheerlijk dan God met uw lichaam.”
(1 Kor 6:20)

“U bent gekocht en betaald. Wees geen slaven van mensen.” (1 Kor 7:22,23)

“Christus Jezus, die Zich voor ons heeft gegeven om ons vrij te maken [hetzelfde woord dat op andere plaatsen met ‘verlossen’ is vertaald] van alle ongerechtigheid, en voor Zich te reinigen een eigen volk, volijverig in goede werken.” (Tit 2:14)

6. Heilsdaad bij uitnemendheid

A. Inleiding

In de psalmen van het oude Israël is lof aan de HERE een steeds terugkerend thema; en het voornaamste onderwerp hiervan is wat Hij voor Israël heeft gedaan. De psalmisten bezingen Gods zorg voor de aartsvaders, toen zij in het hun beloofde land tussen de heidense bewoners rondzwierden als “vreemdelingen en bijwoners”. Zij loven Gods goedheid, die Hij het volk dat Hij had uitverkoren de eeuwen door herhaaldelijk heeft bewezen, en schrijven hun bevoorrechte plaats als burgers van Gods Koninkrijk toe aan wat zij Zijn heilsdaden noemen. Bij het tellen van al hun zegeningen denken zij vooral aan hun bevrijding uit Egypte – na de tien plagen, die de Egyptenaren zo zwaar teisterden dat het hulpeloze slavenvolk uiteindelijk toestemming kreeg uit het land van zijn dwangarbeid te vertrekken – en de daaropvolgende dramatische tocht door de Rietzee.

Is de wens de vader van de gedachte dat Jezus is opgestaan?

Als de heilige Geest, die eeuwenlang de inspirerende kracht in de profeten van Israël is geweest, in Jeruzalem op een groep discipelen van Jezus neerdaalt, is het thema van hun lofprijzing eveneens Gods grote heilsdaden. De omstanders staan versteld bij het horen van hun uitbundige lofprijzingen, en spreken hun verbazing uit: “Zie, zijn dat niet allen, die daar spreken, Galileeërs? En hoe horen wij dan een ieder in onze eigen taal ... van Gods grote daden spreken?” (Hand 2:7,8,11).

Maar wat deze kern van Christus' gemeente in wording in geestvervoering verkondigt, zijn niet de bekende wonderen uit Israëls heilsgeschiedenis, maar is een nieuwe heilsdaad bij uitnemendheid, die God kort daarvoor heeft verricht. Hij, Die Zijn volk eens uit zijn hulpeloze toestand in Egypte had bevrijd, heeft nu Zijn Zoon bevrijd uit diens hulpeloze toestand in het graf, waarin Hij was gelegd nadat de leiders van het volk Hem hadden overgeleverd aan de Romeinen om gekruisigd te worden: “Deze Jezus heeft God opgewekt, waarvan wij allen getuigen zijn”, zeggen zijn apostelen (vs. 32).

Het evangelie van Jezus Christus biedt niets minder dan een wereldbeschouwing die zin geeft aan het bestaan en de loop van de wereld, en ook een diepgaande levensbeschouwing die zin en doel aan het leven van ieder mens persoonlijk kan schenken. Maar net als het voorbereidende evangelie dat Abraham eens werd verkondigd (Gal 3:8), en later door Israels profeten nader werd ontvouwd, vloeit deze beschouwing voort uit de geschiedenis, uit wat God gezegd en gedaan heeft, en niet uit menselijke overdenking en redenering (filosofie). Volgens de evangelisten hebben zij niet geprobeerd een biografie van Jezus van Nazareth te schrijven, maar een verslag van wat Hij "begonnen is te doen en te leren, tot de dag dat Hij werd opgenomen" (Hand 1:1,2), en dit alles in het kader van Gods eigen werkzaamheid waarmee Hij Zijn Zoon had verwekt en steeds geleid. "Mijn Vader werkt tot nu toe en Ik werk ook" (Joh 5:17), zei Jezus.

"It is all in the mind" (Het zit allemaal in je hoofd), zeggen de Engelsen wanneer zij iets als zuiver subjectief willen aanduiden; en datzelfde is wel eens over het geloof in Christus' opstanding gezegd. Maar de verkondiging van zijn opstanding kwam niet voort uit de verbeelding van zijn bedroefde volgelingen, en het geloof in zijn opwekking tot onsterfelijk en onvergankelijk leven was geen wens die de vader van de gedachte werd. Er zijn tegenwoordig weliswaar veel theologen, predikanten en priesters, die het terugbrengen van Gods Zoon uit diens doodstoestand bedekken onder het kleed van de verklaring vanuit 'een geestelijke ervaring', van iets 'buiten alle geschiedenis' – wat in wezen hun ongeloof in Gods daad en het getuigenis van Zijn dienaren laat zien. Diezelfde mentaliteit heeft al eerder het Oudtestamentische verslag van de grote heilsdaden van God afgewaardeerd tot een achteraf geschreven tekening van de morele evolutie van het geestelijk begaafde Joodse volk. Een geestelijke ervaring zoals nooit tevoren hebben die eerste christenen in Jeruzalem zeker gehad, toen zij in latere dagen uit de ervaring van een innige gemeenschap met Hem wisten wat Jezus had bedoeld, toen hij beloofde: "Ik ben met u alle dagen ... Wij zullen komen en bij hem wonen ... Ik ben de wijnstok, u bent de ranken ... Ik zal bij hem binnenkomen en maaltijd met hem houden en hij met Mij". Maar deze ervaring van vriendschap met de opgestane en verhoogde Here was – voor wie tenminste bereid is het heldere getuigenis van de enige verslagen hierover te geloven – de vrucht en niet het zaad van de overtuiging dat Jezus leeft tot in alle eeuwigheid. Verre

van iets dat uit de gedachte is voortgekomen, is Christus' opstanding een historische gebeurtenis, op een bepaalde tijd en op een bepaalde plaats. Vooral Lucas benadrukt dit door de gebeurtenissen in hun historische kader te plaatsen.

Christus' opstanding als een historisch feit verklaart wat anders een volledig raadsel zou zijn: het ontstaan in de loop van enkele tientallen jaren van christelijke gemeenten overal in het Romeinse Rijk, waaruit het hedendaagse christendom is voortgekomen. Tezelfdertijd is zijn opstanding onlosmakelijk verbonden met de Bijbelse openbaring in haar geheel. Het Boek dat begint met Gods schepping van hemel en aarde, en eindigt met de totstandkoming van een nieuwe hemel en aarde, openbaart daartussen Zijn eeuwig voornemen de aarde vol te maken met Zijn heerlijkheid, in de bewoning door een familie van kinderen, die Hij de gave van een onsterfelijk en onvergankelijk lichaam heeft geschonken. Dat doel is al verwezenlijkt in de opstanding uit de doden van Zijn eniggeboren Zoon, met de belofte dat Hij in de eindtijd weer naar de aarde zal komen en voor zijn volk zal doen wat de Vader al voor Hem zelf heeft gedaan, dat zij met Hem in Gods schepping mogen leven en voor altijd "de lof van de heerlijkheid van zijn genade" (Efez 1:6) kunnen brengen.

B. Het getuigenis van de profeten

Op een dag komen enkele schriftgeleerden en Farizeeën naar Jezus, met het verzoek hun een teken te geven. Blijkbaar willen zij een onmiskenbaar, bovenaards bewijs van Gods kracht van Hem zien; veronderstellend dat Hij dit niet zal kunnen geven. In zijn antwoord hierop zegt Jezus dat het enige teken dat zijn volksgenoten gegeven zal worden, het teken van Jona is: "Want zoals Jona drie dagen en drie nachten in de buik van het zeemonster was, zo zal de Mensenzoon in het hart van de aarde zijn, drie dagen en drie nachten" (Mat 12:40). Dat Jezus weet dat zelfs zijn opstanding uit de doden zulke mensen niet tot geloof in Hem zal brengen, blijkt uit het slotwoord in de gelijkenis van de rijke man en de arme Lazarus: "indien zij naar Mozes en de profeten niet luisteren, zullen zij ook, indien iemand uit de doden opstaat, zich niet laten gezeggen" (Luc 16:31). De Joodse verwerping van de boodschap van de apostelen laat zien hoe juist deze voorzegging was.

"Naar de Schriften"

Paulus geeft de kern van de boodschap, die Hij als apostel in Korinte predikte, weer met de woorden: "Christus is gestorven voor onze zonden, naar de Schriften, en Hij is begraven en op de derde dag opgewekt, naar de Schriften" (1 Kor 15:3,4). Christus' opstanding is een historisch feit. Niet in die zin dat het een gebeurtenis was die door andere gebeurtenissen werd veroorzaakt, maar een door God verrichtte daad in de wereld, op een bepaalde tijd en plaats. Het bewijs hiervoor ligt in het feit dat de daad "naar de Schriften" heeft plaatsgevonden; want zonder Gods openbaring hadden de profeten in Israël Jezus' opstanding niet vooraf kunnen verkondigen. Geen mens had vooraf kunnen bedenken wat er aan het begin van die eerste eeuw van onze jaartelling is gebeurd.

Het is niet duidelijk of deze uitdrukking "naar de Schriften" betrekking heeft op alleen de opstanding of ook op "de derde dag". In een profetie over het herstel van het volk Israël had Hosea gezegd: "Hij zal ons na twee dagen doen herleven, op de derde dag zal Hij ons oprichten, en wij zullen leven voor zijn aangezicht" (Hos 6:2). Een latere uitspraak in dit boek, die in eerste instantie betrekking heeft op het volk Israël – "uit Egypte heb Ik mijn zoon geroepen" (11:1) – wordt in het evangelie naar Matteüs ook op

Jezus toegepast (Mat 2:15). Deze toepassing – evenals, bijvoorbeeld, de veertig dagen van verzoeken in de woestijn – toont Jezus' ervaringen als een persoonlijke herhaling van de ervaring van Israël.

Christus' opstanding op de derde dag was ook inbegrepen in de symboliek van Israëls kalender. Drie dagen na het Pascha – een voorafschaduw van Christus' offerdood: "Want ook ons paaslam is geslacht: Christus" (1 Kor 5:7) – moest de eersteling van de graanoogst als beweegoffer naar het heiligdom worden gebracht (Leviticus 23:11). In zijn nadere uitleg van de betekenis van Christus' opstanding schrijft Paulus: "Christus is opgewekt uit de doden, als eersteling van hen, die ontslapen zijn" (1 Kor 15:20).

Het getuigenis van de profeten

In zijn toespraak op de Pinksterdag herinnert Petrus zijn toehoorders aan Jezus en de wonderen die Hij deed, en zegt verder: "deze, naar de bepaalde raad en voorkennis van God uitgeleverd, hebt u door de handen van wetteloze mensen aan het kruis genageld en gedood. God echter heeft Hem opgewekt, want Hij verbrak de weën van de dood, omdat het niet mogelijk was, dat Hij door hem werd vastgehouden" (Hand 2:23,24). Petrus spreekt mensen toe die een grondige kennis van de Schriften hebben, en die daarin geloven als Gods openbaring. Vandaar dat hij vervolgens een beroep doet op een passage in Psalm 16. Daarin vertelt de schrijver dat hij zelfs zijn sterfdag met vreugde tegemoet kan gaan, want God zal hem uit de dood redden: "Daarom is mijn hart verheugd en mijn tong verblijd, ja, ook mijn vlees zal nog een schuilplaats vinden in hope, omdat U mijn ziel niet aan het dodenrijk zult overlaten, noch uw heilige ontbinding doen zien" (Hand 16:26,27; zie Psalm 16:10).

Andere psalmisten hebben, net als de profeet Jesaja, in hun geschriften op vergelijkbare wijze hun hoop op toekomstig leven door opwekking uit de doden uitgedrukt. Het punt waarop Petrus de aandacht van zijn luisteraars vestigt, is dat in dit geval de opstanding zou plaatsvinden voordat het normale ontbindingsproces was begonnen: "noch uw heilige ontbinding doen zien". Hoewel David de schrijver was, heeft hij kennelijk niet over zichzelf gesproken, anders hadden zij tot op de dag dat Petrus hen toesprak geen graf van hem in Jeruzalem gehad – een van de bezienswaardigheden van de stad voor de vele Joden die naar Jeruzalem reisden.

Het graf van David, die duizend jaar eerder begraven werd, hadden zij wel, maar geen graf van Jezus van Nazareth, die kort daarvoor publiekelijk werd gekruisigd. Men had gehoord dat Jozef van Arimathea een nieuw graf voor Jezus' begrafenis ter beschikking had gesteld, en dat het graf nu leeg was. De profetie was duidelijk, en haar vervulling eveneens:

"Mannen broeders, men mag vrijuit tot u zeggen van de aartsvader David, dat hij èn gestorven èn begraven is, en zijn graf is bij ons tot op deze dag. Daar hij nu een profeet was en wist, dat God hem onder ede gezworen had een uit de vrucht van zijn lendenen op zijn troon te doen zitten, heeft hij in de toekomst gezien en gesproken van de opstanding van Christus, dat Hij niet aan het dodenrijk is overgelaten, noch zijn vlees ontbinding heeft gezien. Deze Jezus heeft God opgewekt, waarvan wij allen getuigen zijn." (Hand 2:29-32)

Als Jezus op de dag van zijn opstanding in gesprek raakt met twee van zijn discipelen, die op weg zijn naar het dorp Emmaüs, bestraft Hij hen om hun gebrek aan begrip en geloof in Oudtestamentische profetieën over Hem: "O onverstandigen en tragen van hart, dat u niet gelooft alles wat de profeten gesproken hebben! Moest de Christus dit niet lijden om in zijn heerlijkheid in te gaan?" (Luc 24:25). Diezelfde avond spreekt Hij hier weer over, nu met de elf discipelen: "En Hij zei tot hen: Zo staat er geschreven, dat de Christus moest lijden en op de derde dag opstaan uit de doden ..." (vzn 45,46).

Onder zulke profetieën over het lijden en de verheerlijking van Jezus, neemt Jesaja's profetie over de Knecht van de HERE een belangrijke plaats in. Daarin is te zien dat Hij door zijn volk veracht en verworpen zou worden, en terechtgesteld zonder zich hiertegen te verzetten: "Hij is uit verdrukking en gericht weggenomen, en wie onder zijn tijdgenoten bedacht, dat Hij is afgesneden uit het land van de levenden?" (Jes 53:8). Maar na zijn offerdood zou God ingrijpen, door Zijn gehoorzame Knecht te verhogen, tot verbazing van vele volken en koningen: "Zie, mijn Knecht zal voorspoedig zijn, hij zal verhoogd, ja, ten hoogste verheven zijn" (52:13); "Daarom zal Ik Hem een deel geven onder velen ... omdat Hij zijn leven heeft uitgegoten in de dood" (53:12). De opstanding van de Knecht is weliswaar niet uitdrukkelijk voorzegd, maar is kennelijk inbegrepen in

deze profetie. Want als God Zijn Zoon verhoogd heeft na diens dood, moet Hij eerst weer levend gemaakt worden. En is dat niet wat Jezus zelf tot Johannes zei? "Ik ben dood geweest, en zie, Ik ben levend tot in alle eeuwigheden." En dat niet alleen: Hij heeft ook "de sleutels van de dood en het dodenrijk", om zijn volgelingen te bevrijden uit de eeuwige dood, en hen met Hem "levend tot in alle eeuwigheden" te maken (Op 1:18).

Het getuigenis van de discipelen

Toen Jezus in pijn en schande aan een kruis op Golgotha hing, waren zijn discipelen, met uitzondering van Johannes, nergens te zien. Zijn bekenden, onder andere de vrouwen die Hem en de discipelen trouw en met liefdevolle zorg hadden gediend, bezagen het schokkende schouwspel van een afstand. Het waren ook vrouwen die na de volgende dag (een sabbat) al bij het aanbreken van de dag naar zijn graf gingen, om het allerlaatste voor Hem te doen dat zij konden. Terwijl één van de twaalf discipelen Jezus voor geld verraden had, en een ander in zijn nabijheid tot drie maal toe vloekend ontkende dat hij ooit zijn discipel was geweest, hielden de anderen, na Hem in de steek te hebben gelaten, zich schuil.

Vijftig dagen later treden deze twaalf discipelen gezamenlijk op in Jeruzalem, en spreken een groot gehoor toe: "Maar Petrus stond met de elven op, en hij verhief zijn stem en sprak hen toe" (Hand 2:14). Ze zijn weer twaalf in getal, want zij hebben een taak te doen en hebben daarom de ontstane lege plaats opgevuld door de benoeming van een andere apostel. Voorwaarde was, zei Petrus, dat hij met hen getuige zou kunnen worden van Christus' opstanding – wat betekent dat deze twaalfde Jezus ook levend na zijn kruisdood moest hebben gezien (zie 1 Korintiërs 15:6).

Wat is er intussen gebeurd, waardoor die ontmoedigde mannen zo veranderd zijn? Nemen we hun eigen verklaring voor waar aan, dan is er geen probleem. Ze hebben het graf leeg gezien en hebben Hem daarna, gedurende veertig dagen, een aantal keer gezien en met Hem gesproken, en Hij heeft hen bij die gelegenheden nader onderwezen. Vervolgens hebben zij Hem vanaf de Olijfberg zien opvaren naar de hemel, nadat Hij van hen afscheid had genomen met de belofte dat Hij terug zou komen in openlijke heerlijkheid. Hij heeft hen door zijn opstanding tot nieuwe mensen gemaakt.

De waarde van iemands getuigenis hangt, uiteraard, sterk van de omstandigheden af. De waarde van wat iemand zegt in de hoop zijn leven te redden, is niet te vergelijken met wat iemand vrijwillig vertelt, wetend dat hij daardoor in grote moeilijkheden kan of zal komen en misschien zelfs zijn leven verliezen. Voordat iemand verwerpt wat de apostelen van Christus vertellen als een stel onwaarheden, moet hij hiervoor ten minste een geloofwaardige motivering op tafel leggen. En wat zou de motivatie van de apostelen dan zijn geweest voor het vertellen van leugens, aangezien zij, zoals te verwachten was, met hun moedige getuigenis al snel de ergernis van hun volksgenoten wekten? Om van de aandacht te kunnen genieten? Maar wat viel er te 'genieten' toen al snel de vervolging begon? Wie zou, zonder daar enige beloning voor te ontvangen, willen lijden en zelfs sterven voor een verzinzel, voor een leugen? En waarom zouden mensen die van beroep vissers in het geminachte Galilea waren, voortaan in de hoofdstad willen blijven wonen, waar zij als een vis op het droge moesten leven, in een hun vijandige omgeving? Omdat zij, evenals de Farizeeën, zo gesteld waren op de eer van mensen – al waren het er maar enkele duizenden? Maar waarom hebben zij dan te boek gesteld wat een armzalig stel mannen zij waren geweest, lafaards toen hun Meester hun steun nodig had, beschaamd door de moed van vrouwen?

Het getuigenis van Stefanus

Enkele jaren na Jezus staat Stefanus voor de Joodse Raad, om zich te verdedigen tegen de aanklacht van godslastering. Maar waar Jezus zweeg, spreekt Stefanus, uitvoerig gebruikmakend van de gelegenheid het ongelooft van zijn volk te laten zien. Hoewel zijn leven op het spel staat, begint hij met een eenvoudig verhaal over Abraham, goed voor een les op de zondagschool: "U, mannen broeders en vaders, hoor toe. De God van de heerlijkheid is verschenen aan onze vader Abraham, toen hij nog in Mesopotamië was, voordat hij in Haran ging wonen, en Hij zei tot hem: Verlaat uw land en uw bloedverwanten en kom hierheen naar het land, dat Ik u wijzen zal. Toen vertrok hij uit het land van de Chaldeeën en vestigde zich in Haran. En nadat zijn vader gestorven was, bracht Hij hem vandaar over naar dit land, waar u nu woont; en Hij gaf hem geen erfdeel daarin, zelfs niet één voet, maar Hij beloofde het hem en zijn nakomelingschap tot een bezitting te geven, ofschoon hij geen kinderen had" (Hand 7:2-5).

Welke bedoeling heeft Stefanus met zo'n bekend stukje geschiedenis? Eenvoudig dit: om trouw te zijn aan Zijn belofte, zal God Abraham uit de doden moeten opwekken. En dit is nu precies wat de invloedrijke Sadduceëen beslist weigeren te geloven, en de reden waarom zij zo verontwaardigd zijn over de prediking door de volgelingen van Jezus. Zonder één woord van kritiek, of dit twistpunt onder de Joden bij de naam te noemen, geeft Stefanus in zijn inleiding al een krachtige reden waarom hij en zijn medegelovigen "in Jezus de opstanding uit de doden verkondigen" (Hand 4:2). Abraham zal niet vóór de opstandingsdag het hem beloofde ontvangen.

Het getuigenis van Paulus

Daarnaast is er wat er met Paulus gebeurde. Hij genoot als Jood het zeldzame voorrecht van het bezit van Romeins burgerschap en een opleiding als rabbi bij de beroemde Gamaliël in Jeruzalem. Er lag een veelbelovende loopbaan voor hem in het verschiep, met al het aanzien van een leraar in Israël en ongetwijfeld de benoeming tot lid van de Joodse Raad. Door de ketterij van de nieuwe sekte van de Nazoreeërs uit te roeien, zou hij in de achting van zijn collega's stijgen en de dank en waardering van de Joodse Raad oogsten. Dat hij bereid was dit alles van de ene dag op de andere op te geven, daarover zelfs te spreken als iets dat meer dan waardeloos was (Filippenzen 3:8) – om voor de rest van zijn leven veracht te worden door zijn vroegere collega's, gehaat door zijn volksgenoten als een verrader, en overal waar hij in de wereld reisde vervolgd – vraagt ook om een geloofwaardige verklaring. Als hij het later nodig vindt anderen te overtuigen, bekrachtigt Paulus zijn getuigenis met een eed. Als hij de leden van de gemeenten in Galatië vertelt, dat hij het evangelie dat hij verkondigt niet van welk mens dan ook heeft ontvangen maar door een directe openbaring van Christus, zegt hij: "Wat ik u schrijf, zie, voor het aangezicht van God, ik lieg niet" (Gal 1:20). Toegegeven, meened komt in de wereld vaak voor, maar is het te geloven dat iemand die de stichter is van vele gemeenten, die gekenmerkt worden door hun vrome levenswijze, hieraan schuldig zou zijn? Is het aannemelijk dat iemand die zijn leven gewijd heeft aan het dienen van God en Christus, die zijn medegelovigen vermaant: "Lieg niet tegen elkaar, omdat u de oude mens met zijn praktijken afgelegd, en de nieuwe aangedaan hebt" (Kol 3:9,10), dingen jarenlang in de aanwezigheid van God zou beweren wanneer hij in zijn hart wist dat ze

vals waren? En bovendien daarvoor ook nog eens bereid zijn stokslagen en geseling te ontvangen, te maken krijgen met moordaanslagen, en uiteindelijk zelfs in Rome te sterven, zonder daar in zijn leven iets voor terug te ontvangen?

Deze kwestie van de betrouwbaarheid van wat hij predikt, brengt Paulus ter sprake wanneer hij de leden van de gemeente in Korinte schrijft over Christus' opstanding. Hij noemt eerst een aantal verschijningen van Christus na diens kruisdood: "Hij is verschenen aan Cefas, daarna aan de twaalfen. Vervolgens is Hij verschenen aan meer dan vijfhonderd broeders tegelijk, van wie het merendeel nu nog in leven is, maar sommigen zijn ontslapen. Vervolgens is Hij verschenen aan Jakobus, daarna aan alle apostelen; maar het allerlaatst is Hij ook aan mij verschenen" (1 Kor 15:5-8).

Wat zijn de gevolgen als dit alles verzinsels zouden zijn? Ten eerste dat het evangelie geheel en al zinloos is, ontdaan van alle heilbrengende betekenis en dus niets meer dan een lege huls. In de tweede plaats is Paulus dan schuldig aan meened: "Dan blijken wij ook valse getuigen van God te zijn, want dan hebben wij tegen God in getuigd, dat Hij de Christus opgewekt heeft, die Hij toch niet heeft opgewekt, indien er geen doden opgewekt worden" (vs. 15). Een getuige draagt de verantwoordelijkheid te vertellen wat hij gezien of gehoord heeft. Zijn taak is niet zijn mening te geven, maar om de hem bekende feiten voor te leggen; en het is uiterst belangrijk dat hij de waarheid vertelt. Een vals getuige voor God is iemand die opzettelijk zegt dat God iets gedaan heeft wat Hij in feite niet heeft gedaan (of andersom), in dit geval Christus op de derde dag uit de doden opwekken. Waarom zou hij een valse getuige willen zijn, als hij – als diepgelovige Jood – weet welke straf van God hij daarvoor zal ontvangen? Want volgens de door hem zo gewaardeerde Wet is hij dan onderworpen aan een doodvonnis.

Hoe ongeloofwaardig en vergezocht zijn de verklaringen om het getuigenis van de apostelen te ontkrachten! Zij hebben het lichaam gestolen! Ondanks zijn kruisiging en de steek van de Romeinse soldaat in zijn zijde was Jezus niet helemaal dood, maar kwam in de koelte van het graf weer bij bewustzijn, wist de steen van het graf van binnenuit weg te rollen (wat

alleen van buiten af kon, en dan nog met veel krachtsinspanning van meerdere mannen), de wacht bij het graf ongezien voorbij te komen, de discipelen achter gesloten deuren te vinden, en hen ervan te overtuigen dat Hij levend is tot in eeuwigheid. De vrouwen gingen in de vroege ochtend naar het verkeerde graf. Maria heeft zich vergist en dacht dat een hovenier Jezus moest zijn, in plaats van andersom. Enzovoorts.

C. Gods getuigenis over Zijn Zoon

In hun verkondiging van het evangelie brengen de apostelen Christus' dood en opstanding samen, als twee niet van elkaar te scheiden gebeurtenissen die wederzijds licht op elkaar werpen. "Christus is gestorven voor onze zonden, naar de Schriften, en Hij is begraven en op de derde dag opgewekt, naar de Schriften" (1 Kor 15:3,4). De Joodse raadsliden hadden een plan beraamd Hem voorgoed uit de wereld te verwijderen. Zijn opwekking uit de doden, drie dagen later, is Gods weerwoord op hun doodvonnis.

Rechtvaardiging

Eén van de betekenissen van het veelzijdige woord 'rechtvaardiging' is: iemand gelijk geven of in het gelijk stellen. Zij die naar Johannes de Doper gingen, om door hem gedoopt te worden, stelden God door hun gehoorzaamheid aan Zijn bevel in het gelijk: "zij hebben God gerechtvaardigd, omdat zij met de doop van Johannes gedoopt waren" (Luc 7:29; vergelijk Mat 11:19). Dit is ook de betekenis van Paulus' aanhaling uit een vroeg-christelijk lied: "Die Zich geopenbaard heeft in het vlees, is gerechtvaardigd door de Geest" (1 Tim 3:16). De Geest hier is Gods aanwezigheid in kracht, die Hij getoond heeft door Zijn Zoon op te wekken uit de doden. Daardoor heeft God Hem in het gelijk gesteld, en als gevolg daarvan zij die Hem hadden veroordeeld in het ongelijk gesteld.

In tegenstelling tot, bijvoorbeeld, Lazarus of de jongen van Naïn, die door hun opwekking hun vroegere leven weer opvatten, om ten slotte voor de tweede keer te moeten sterven en begraven worden, werd Christus opgewekt om nooit meer te sterven. Vanuit zijn nieuwe bestaanswijze spreekt Hij zijn volk toe: "Ik ben dood geweest, en zie, Ik ben levend tot in alle eeuwigheden" (Op 1:18). Mensen sterven vroeg of laat; niet uit biologische noodzaak maar vanwege het vonnis van hun Schepper, Die heeft gezegd: "Zie, alle zielen zijn van Mij, zowel de ziel van de vader als die van de zoon zijn van Mij; de ziel die zondigt, die zal sterven" (Ezech 18:4).

Het stervensproces van Adam en Eva begon na hun zonde. Hun lichaam takelde langzaam af en werd vatbaar voor ziekten. Christus is de Enige die nooit gezondigd heeft. Meer nog: zijn vrijwillige dood, in gehoorzaamheid

aan de wil van de Vader, is een openlijk afleggen van het menselijk lichaam, waarin de begeerten wonen die aanleiding geven tot zonde. Daarom kan Paulus schrijven: "Want wat zijn dood betreft, is Hij voor de zonde eens voor altijd gestorven" (Rom 6:10). De zonde, hier verpersoonlijkt als de macht die zondaars in zijn greep heeft, heeft geen vat op Christus. Als gevolg daarvan is er geen sprake van het aftakelingsproces en de dood waarmee Adam te maken kreeg. In het beeld van Genesis krijgt Jezus toegang tot de boom van leven, waardoor Hij eeuwig leeft (zie Genesis 3:22). Wetteloze mensen hebben Hem vermoord, vertelt Petrus op de Pinksterdag, "God echter heeft Hem opgewekt, want Hij verbrak de weën van de dood, omdat het niet mogelijk was, dat Hij door hem werd vastgehouden" (Hand 2:24). De apostel gebruikt een vergelijkbare tegenstelling in zijn eerste brief: "Hij, die gedood is naar het vlees, maar levend gemaakt naar de Geest ... die aan Gods rechterhand is, naar de hemel gegaan" (1 Pet 3:18,19,22).

De openbaring van Gods heilsdaden

Hoe krachtig Gods getuigenis van Zijn Zoon door diens opstanding uit de doden was, blijkt wanneer we dit zien als een samenstel van drie factoren:

- 1) de verkondiging vooraf,
- 2) de heilsdaad zelf,
- 3) de daaropvolgende uitleg van de betekenis ervan.

Zo'n openbaringscomplex komt meer dan eens in de Schrift voor. Israëls bevrijding uit zijn toestand van slavernij in Egypte is er een voorbeeld van. Eerst verschijnt de HERE aan Mozes, met de mededeling dat Hij het voornemen heeft Zijn volk te redden uit hun benarde situatie: "Daarom ben Ik neergedaald om hen uit de macht van de Egyptenaren te redden en uit dit land te voeren naar een goed en wijd land, een land vloeiende van melk en honig" (Ex 3:8). De volgende hoofdstukken in het boek Exodus vertellen, dat God Egypte slaat met een reeks van tien plagen en Israël uit het land en door de Rietzee leidt. Daarna ontvouwt Mozes, vooral in zijn redevoeringen die in het boek Deuteronomium bewaard zijn, de betekenis van Gods heilsdaad nader: "omdat de HERE u liefhad en de eed hield, die Hij uw vaders gezwoeren had, heeft de HERE u met een sterke hand uitgeleid en u verlost uit het diensthuis" (Deut 7:8).

Een vergelijkbaar voorbeeld is Israël's overwinning op de Kanaänieten in het noorden van het land. Eerst maakt de HERE door de profetes Debora bekend wat er zal gebeuren: "Ik zal aan de beek Kison Sisera, de krijgs-overste van Jabin, naar u toe voeren met zijn strijdwagens en zijn troepen, en Ik zal hem in uw macht geven" (Richt 4:7). Dan volgt het wonder dat niemand had kunnen verwachten. Sisera komt Israël op de vlakte van Jizreël tegemoet met negenhonderd ijzeren strijdwagens, waartegen de noordelijke stammen van Israël volledig hulpeloos lijken. Maar hevige regen verandert binnen zeer korte tijd de aardbodem tot een moeras, waarin de strijdwagens niet vooruit komen en het leger in zijn vlucht door de Israëlieten wordt vernietigd. Tenslotte wordt de overwinning in het lied van de profetes gevierd en aan de HERE toegeschreven: "Koningen kwamen en streden ... de beek Kison sleurde ze mee ... Zo zullen omkomen al uw vijanden, o HERE! Maar die Hem liefhebben zijn als de opgaande zon in haar kracht" (Richt 5:19,20,31).

Deze combinatie, eerst van Gods voorzegging, dan Zijn reddend ingrijpen, gevolgd door een nadere uitleg ervan, maakt de Bijbel uniek onder alle 'heilige' geschriften. Christus' opstanding op de derde dag is het voorbeeld bij uitnemendheid hiervan: "Hij is begraven en op de derde dag opgewekt, naar de Schriften" (1 Kor 15:4). Onder de profeten die Christus' opstanding vooraf bekend hebben gemaakt, is Jezus zelf.

"Want zoals Jona drie dagen en drie nachten in de buik van het zeemonster was, zo zal de Mensenzoon in het hart van de aarde zijn, drie dagen en drie nachten." (Mat 12:40)

"De Mensenzoon zal overgeleverd worden in de handen van de mensen, en zij zullen Hem ter dood brengen en op de derde dag zal Hij opgewekt worden." (Mat 17:22,23; vergelijk 20:18,19)

In dit geval is er geen verslag over de tweede fase, Gods ingrijpen om Zijn Zoon weer tot leven te brengen, maar wel het getuigenis van engelen en apostelen dat het graf waar Hij werd gelegd leeg is: "Hij is opgewekt, Hij is hier niet; zie de plaats, waar zij Hem gelegd hadden" (Mar 16:6); "Deze Jezus heeft God opgewekt, waarvan wij allen getuigen zijn" (Hand 2:32).

Meer dan in alle andere heilsdaden van God lag in deze daden zeer diepgaande en verstrekkende betekenis, die door de apostelen in hun toespraken, en nog meer in hun brieven, nader wordt uitgelegd. Wat Christus zelf betreft getuigt Gods daad van opwekking van Zijn welbehagen in Hem. Hierdoor drukt Hij Zijn zegel (van goedkeuring en autoriteit) op Hem, en bevestigt Hij de waarheid van alles wat Jezus had geleerd en gedaan. Gods welbehagen in Zijn Zoon, eerst uit de hemel uitgesproken bij diens doop: "Deze is mijn Zoon, de geliefde, in wie Ik mijn welbehagen heb" (Mat 3:17), en later op de berg van de verheerlijking: "Deze is mijn Zoon, de geliefde, in wie Ik mijn welbehagen heb; hoor naar Hem!" (Mat 17:5), wordt ook in Christus' opwekking verkondigd – nu niet met een stem die uit de hemel klinkt, maar in de daad waardoor Hij "door zijn opstanding uit de doden verklaard [werd] Gods Zoon te zijn in kracht" (Rom 1:4).

D. Het verheerlijkte lichaam van Christus

In zijn uitleg van de hoop op de opstanding in 1 Korintiërs 15, ziet Paulus in Adam, op diens scheppingsdag, en Christus, op diens opstandingsdag, twee zeer verschillende vormen van lichamelijk leven. Adam had, wat de apostel noemt, een "natuurlijk lichaam". Hij verwijst hierbij naar het scheppingsverhaal in het boek Genesis: "toen formeerde de HERE God de mens van stof uit de aardbodem en blies de levensadem in zijn neus; zo werd de mens tot een levend wezen" (Gen 2:7).

In tegenstelling tot het Griekse begrip van de ziel als de geestelijke en psychische levenskern in de mens, die van het lichaam gescheiden kan worden en na de dood van het lichaam voortleven, heeft 'ziel' in Genesis de betekenis van de mens in het geheel van zijn lichamelijk bestaan. Paulus beschrijft dit aardse bestaan ook als 'vergankelijk', 'zwak', 'uit de aarde' en 'stoffelijk'. Er is bij hem geen spoor te vinden van de Griekse geringschatting van het lichaam als een minderwaardig orgaan. Integendeel: Paulus heeft al eerder in deze brief gezegd dat de man "het beeld en de heerlijkheid van God is" (1 Kor 11:7). Daarmee zinspeelt hij op Gods woorden bij de schepping: "Laat Ons mensen maken naar ons beeld, als onze gelijkenis" (Gen 1:26). Het resultaat van Zijn schepping verklaart God "zeer goed" te zijn. David spreekt zijn bewondering hierover uit in een psalm: "Ik loof u, omdat ik geheel wonderbaar ben toebereid, wonderbaar zijn uw werken" (Ps 139:14). Het lichamelijk leven van de mens, met al zijn zintuigen en geestelijke vermogens, is inderdaad een adembenemend wonder. Toch is het onderhevig aan verval en dood.

Een natuurlijk en een geestelijk lichaam

Tegenover deze bestaanswijze 'in het vlees' stelt Paulus een andere vorm van lichamelijk bestaan: "is er een natuurlijk lichaam, dan bestaat er ook een geestelijk lichaam" (1 Kor 15:44). Terwijl Adam de eerste was die een natuurlijke lichamelijkheid had, is Christus de eerste die na zijn opstanding de nieuwe geestelijke lichamelijkheid ontving. De kenmerken hiervan zijn onvergankelijkheid, heerlijkheid en kracht. Adam werd geschapen als een "levende ziel", maar "de laatste Adam [werd] een levendmakende geest", want na zijn opstanding ontving Hij van zijn Vader "het beeld van de hemelse".

De discipel (die niemand anders dan Johannes kan zijn) die naar aanleiding van Maria's bericht met Petrus naar het graf was gegaan, kwam niet tot geloof omdat het graf leeg was, maar omdat hij "de windsels zag liggen, maar de zweetdoek, die op zijn hoofd was geweest, zag hij niet bij de windsels liggen, maar opgerold, terzijde op een andere plaats ... hij zag het en geloofde" (Joh 20:7,8). De windsels met daarin de grote hoeveelheid specerijen, die Nicodemus had gebracht, lagen netjes op hun plaats, maar het lichaam was op wonderbaarlijke wijze daaruit verdwenen. Volgens de Griekse opvatting had Jezus zijn lichaam in het graf achter kunnen laten, als een afgedaan omhulsel dat verder geen enkel nut of betekenis had. De verdwijning van Jezus' lichaam getuigt van de gelijkenis van zijn opstanding met die van zijn volk in de eindtijd. Paulus zegt hierover: "Wij zullen allen veranderd worden. Want dit vergankelijke moet onvergankelijkheid aandoen en dit sterfelijke moet onsterfelijkheid aandoen" (1 Kor 15:52). Deze verandering tot een nieuwe bestaanswijze in een verheerlijkt lichaam is in Jezus Christus al werkelijkheid geworden.

In hun korte verslagen hierover laten de evangelisten er geen twijfel over bestaan, dat Jezus na zijn opstanding een lichaam had. De woorden: "En zie, Jezus kwam haar tegemoet" (Mat 28:9), en: "zij keerde zich om en zag Jezus staan", geven aan dat Hij een menselijke gestalte had, zozeer dat Maria meende dat Hij de hovenier was (Johannes 20:14,15). Maria greep zijn voeten, zodat Jezus tot haar moest zeggen: "Houd Mij niet vast, want Ik ben nog niet opgevaren naar de Vader" (Joh 20:17). Het lijkt waarschijnlijk dat Maria de stem van Jezus herkende toen Hij "Maria!" zei. Als bewijs dat wat de discipelen zagen geen spook was, maar de Here zelf, vroeg Hij: "Hebt u hier iets te eten?" En toen zij Hem een stuk gebakken vis aanreikten, "nam Hij het en at het voor hun ogen" (Luc 24:42,43). De woorden "voor hun ogen" geven aan dat dit eten bedoeld was als een teken dat zijn opstanding van lichamelijke aard was, zonder dat we verdere conclusies daaruit mogen trekken over de functie van dat eten. Dit geldt ook voor zijn woorden: "Zie mijn handen en mijn voeten, dat Ik het zelf ben; betast Mij en zie, dat een geest geen vlees en beenderen heeft, zoals u ziet, dat Ik heb" (Luc 24:39). Gezien het praktische doel dat Jezus had de discipelen ervan te overtuigen dat Hij werkelijk aanwezig was in lichamelijke, lijkt het niet nodig de woorden "vlees en beenderen" te beschouwen als een wetenschappelijke omschrijving van wat Paulus "een geestelijk lichaam"

noemt en tegenover het stoffelijke plaatst. Tezelfdertijd heeft Jezus' nieuwe bestaanswijze andere, bovenaardse eigenschappen. Hij kon zo- maar verschijnen en verdwijnen. Johannes vertelt over twee gelegenheden, waarbij Christus verscheen op de plaats waar de discipelen bijeen gekomen waren: "terwijl de deuren gesloten waren, stond Hij in hun midden" (Joh 20:19,26). Dit kan alleen betekenen dat Christus niet door een open deur de kamer binnenkwam. (De discipelen hielden de kamer juist stevig gesloten zodat er geen ongewenste personen binnen zouden komen – bijvoorbeeld om hen gevangen te nemen.) Nadat Hij met de twee Emmaüsgangers aan tafel was gaan aanliggen, en dankte voor de maaltijd, "verdween Hij uit hun midden" (Luc 24:31). Door zijn plotselinge verschijning later in de kamer waar de discipelen waren "werden zij ontzet en verschrikt en meenden een geest te aanschouwen" (Luc 24:36,37). Jezus heeft een lichaam met vermogens die geheimzinnig lijken. Hij kon Thomas de littekens van de nagels in zijn handen en de steek van de speer in zijn zijde laten zien, maar ook door gesloten deuren gaan. Het zou onjuist zijn Jezus' lichaam te beschouwen als niets meer dan een handige, zichtbare en tijdelijke verschijningsvorm omwille van anderen. Hij heeft onsterfelijkheid en onvergankelijkheid ontvangen, in een lichaam zoals dat ook aan zijn volgelingen beloofd is.

Er staat ook niet geschreven dat de steen van het graf opzij gerold moest worden om Jezus vrij te laten. "Er kwam een grote aardbeving, want een engel van de Here daalde uit de hemel neer en kwam nader, en hij wendte de steen weg en zette zich daarop. Zijn uiterlijk was als een bliksem en zijn kleding wit als sneeuw" (Mat 28:2,3). Het gevolg hiervan was blijkbaar dat de bewakers vluchtten. Dat gebeurde vlak voordat de vrouwen bij het graf kwamen, en aangesproken werden door een engel. Het lijkt alsof Jezus al was opgestaan, en dat het weggrollen van de grote steen een teken voor anderen was, en geen noodzaak voor Jezus. Evenals Hij uit de windsels opstond, zodat Johannes meteen begreep dat geen mens het lichaam daaruit had weggenomen, zo was de grote steen voor Hem geen hindernis. Het vergankelijke had onvergankelijkheid aangedaan, en het sterfelijke onsterfelijkheid. Met deze verandering naar eeuwig en verheerlijkt leven was Hij "het begin, de eerstgeborene uit de doden, zodat Hij onder alles de eerste geworden is" (Kol 1:18). In Hem is de grote doorbraak in de heilsgeschiedenis gekomen.

E. De eerstgeborene uit de doden

In reactie op de twijfels van sommige leden van de gemeente in Korinthe over de opstanding van het lichaam, legt Paulus hun het bewijs van het noodzakelijke feit van Christus' opstanding voor. En in antwoord op de vraag: "Met wat voor lichaam komen zij?" legt de apostel uit dat er niet alleen velerlei aardse lichamen zijn, maar ook hemelse, zowel een natuurlijk als een geestelijk lichaam. Evenals allen in Adam deel hebben aan zijn sterfelijkheid, zullen allen die in Christus zijn deel hebben aan zijn eeuwig leven. "Maar ieder in zijn eigen rangorde: Christus als eersteling, vervolgens die van Christus zijn bij zijn komst" (1 Kor 15:23).

Een familie van eeuwig levende kinderen

Christus' opstanding is dus niet een gebeurtenis op zich, maar de verwezenlijking in Gods Zoon van de hoop op eeuwig leven, dat God beloofd heeft aan allen die Hij als Zijn kinderen aanneemt (adopteert) en in een innige relatie met Zijn Eniggeborene laat leven. Paulus geeft dit verband aan in de beschrijving van Christus als "de eerstgeborene uit de doden, zodat Hij onder alles de eerste geworden is" (Kol 1:18).

De term 'eerstgeborene' komt uit het familieleven. De eerstgeborene nam gewoonlijk de eerste plaats in onder zijn broers en zusters, en was in principe hun vertegenwoordiger. Volgens de Wet van Mozes was hij het bijzondere eigendom van de HERE, en als zodanig zou zijn leven aan zijn dienst als priester gewijd moeten worden. Om praktische redenen echter koos God de stam Levi voor de priesterlijke dienst, maar de priesterlijke verantwoordelijkheid van de eerstgeborene moest erkend worden door de betaling van 'losgeld' (Numeri 3). Hij kreeg ook het recht van een dubbel deel van de familie-erfenis (Deuteronomium 21:17). In bepaalde gevallen zou het voorrecht aan iemand anders in zijn plaats gegeven kunnen worden. Jozef nam de plaats van Ruben in als hoofd van de voornaamste stam (1 Kronieken 5:1,2). Al was Christus de laatste koning in de lijn van David, toch neemt Hij de eerste plaats in als Wereldkoning. In een psalm over Gods troonverbond met David staat: "Hij zal tot Mij zeggen: U bent mijn Vader, mijn God en de rots van mijn heil. Ja, Ik zal Hem tot een eerstgeborene stellen, tot de hoogste van de koningen van de aarde" (Ps 89:27,28). Dit zijn geen nationale koningen, maar zij die met Christus zul-

len leven en heersen in zijn Koninkrijk (Openbaring 20:4), aan wie Christus "macht over de heidenen" heeft gegeven (2:26), en die de waarheid van Paulus' woorden ervaren: "indien wij volharden, zullen wij ook met Hem als koningen heersen" (2 Tim 2:12).

De familiegelijkenis tussen Christus en de zijnen komt ook tot uitdrukking in Paulus' woorden: "Want die Hij tevoren gekend heeft, heeft Hij ook tevoren bestemd tot gelijkvormigheid aan het beeld van zijn Zoon, opdat Hij de eerstgeborene zou zijn onder vele broederen" (Rom 8:29). Alles hangt van de relatie met Christus af, en de benaming "eerstgeborene uit de doden" geeft aan, dat de opstanding van Christus in de eerste eeuw èn die van alle andere kinderen van God in de eindtijd, beschouwd worden als één groot gebeuren, twee delen van één levengevend proces. Het tijdsverschil heeft in dit opzicht geen betekenis.

Dit verband tussen Christus en de zijnen maakt Paulus ook duidelijk in zijn uitleg van de opstanding met de term 'eersteling': "Maar nu, Christus is opgewekt uit de doden, als eersteling van hen, die ontslapen zijn ... Christus als eersteling, vervolgens die van Christus zijn bij zijn komst" (1 Kor 15:20,23). De eerste schoof van de graanoogst moest, net als later in het jaar de vruchten van de bomen, naar het heiligdom gebracht worden als een gave voor de HERE. Zij vertegenwoordigden de gehele oogst, een teken van alles wat God weer in Zijn goedheid aan Zijn volk had geschonken. Het binnenbrengen van de oogst van een grote familie is met Christus' opstanding al begonnen, en zal met zijn wederkomst worden voltooid.

Dit feit, dat Christus de belichaming is van het volmaakt leven dat ook zijn volgelingen in het vooruitzicht is gesteld, is overal in het Nieuwe Testament te zien. De apostel Johannes schrijft: "Geliefden, nu zijn wij kinderen van God en het is nog niet geopenbaard, wat wij zijn zullen; maar wij weten, dat, als Hij zal geopenbaard zijn, wij Hem gelijk zullen wezen; want wij zullen Hem zien, zoals Hij is" (1 Joh 3:2). In een vergelijkbare uiting van de christelijke hoop op leven, spreekt Paulus vooral over een verandering van lichaam: "Want wij zijn burgers van een rijk in de hemel, waaruit wij ook de Here Jezus Christus als verlosser verwachten, die ons vernederd lichaam veranderen zal, zodat het aan zijn verheerlijkt lichaam gelijkvor-

mig wordt, naar de kracht waarmee Hij ook alle dingen Zich kan onderwerpen" (Flp 3:20,21). Christus' opstanding is ook de zekerheid van de opstanding van zijn volgelingen. Wat vroeger een verwachting was, is nu met Christus' opstanding werkelijkheid geworden. Dit is blijkbaar wat Paulus bedoelt, als hij schrijft over de genade van God, die geopenbaard is "door de verschijning van onze Heiland, Christus Jezus, die de dood van zijn kracht heeft beroofd en onvergankelijk leven aan het licht gebracht heeft door het evangelie" (2 Tim 1:10). Paulus brengt Christus' opstanding en die van zijn volk telkens in verband met elkaar:

"God heeft niet alleen de Here opgewekt, maar zal ook ons opwekken door zijn kracht" (1 Kor 6:14); "Immers wij weten, dat Hij, die de Here Jezus opgewekt heeft, ook ons met Jezus zal opwekken en met u vóór Zich stellen." (2 Kor 4:14)

"En indien de Geest van Hem, die Jezus uit de doden heeft opgewekt, in u woont, dan zal Hij, die Christus Jezus uit de doden opgewekt heeft, ook uw sterfelijke lichamen levend maken door zijn Geest, die in u woont." (Rom 8:11)

In al zulke passages wordt de opstanding uit de doden, zowel van Christus als van alle gelovigen uit alle tijden, beschouwd als de daad van God – al is het zo dat de Vader de taak van de opwekking van Zijn volk aan Zijn Zoon heeft toevertrouwd. Paulus ziet in de opstanding van Christus het alles overtreffende betoon van Gods kracht. Als hij probeert de leden van de gemeente in Efeze tot het besef wil brengen van die grote kracht, waarmee zij tot de heerlijkheid van Gods erfenis toegang zullen krijgen, schrijft Hij: "hoe overweldigend groot zijn kracht is aan ons, die geloven, naar de werking van de sterkte van zijn macht, die Hij heeft gewrocht in Christus, door Hem op te wekken en Hem te zetten aan zijn rechterhand in de hemelse gewesten" (Efez 1:19-20). Er is niets vanzelfsprekend in Jezus' opstanding, en evenmin in die van anderen. Die is een groot en machtig werk van God.

Ook is het niet overbodig op te merken, dat in de beide gevallen de opstanding betrekking heeft op een Persoon die werkelijk dood is geweest. Niet de abstractie van Jezus' menselijkheid, of 'Jezus als mens' werd op de derde dag opgewekt, maar Jezus als de gekruisigde Persoon van vlees en

bloed. Zij die geloven dat Jezus God was in de gedaante van een mens, en ook geloven dat het onmogelijk is dat God ooit zou sterven, worstelen met de vraag waar Hij was toen zijn lichaam in het graf lag. (De meest onaannemelijke 'oplossing' die zij daarvoor geven, is dat Hij naar de 'hel' is gegaan om de gepijnigde zielen daar het evangelie te verkondigen – een idee die zelfs is opgenomen in de zogenoemde Apostolische Geloofsbelijdenis.) Voor de eerste christenen bestond dat probleem eenvoudig niet. Want volgens Petrus en Paulus was het "een man, door God aangewezen" en "een man, die Hij aangewezen heeft", die God op de derde dag weer tot leven heeft gebracht (Hand 2:22, 17:31).

7. Jezus is Here!

A. De Here aanroepen

Voor de Joden in de tijd van Jezus was er maar één God: de Schepper van hemel en aarde. Na eeuwen van afgoderij waren zij na hun ballingschap in Babel trouw aan Gods woord door Mozes: "Hoor, Israël: de HERE is onze God; de HERE is één!" (Deut 6:4). Door geen andere profeet had God zo nadrukkelijk en herhaaldelijk over Zijn unieke verhevenheid gesproken als door Jesaja: "Met wie dan wilt u God vergelijken en welke vergelijking op Hem toepassen? ... Een eeuwige God is de HERE, Schepper van de einden van de aarde" (Jes 40:18,28); "Er is geen God behalve Ik, een rechtvaardige, verlossende God is er buiten Mij niet. Keer u tot Mij en laat u verlossen, alle einden van de aarde, want Ik ben God en niemand meer" (Jes 45:21,22).

De HERE is nabij allen die Hem aanroepen

Daarom is Hij de Enige Die Gods volk in een noodsituatie kan aanroepen om hulp en redding. "De HERE is nabij allen die Hem aanroepen, allen die Hem aanroepen in waarheid. Hij vervult de wens van wie Hem vrezen, Hij hoort hun hulpgeroep en verlost hen" (Ps 145:18,19).

Terugkijkend op de ernstige probleemsituaties die hij in de loop van zijn leven heeft gekend, schrijft David in een danklied: "Toen het mij bang te moede was, riep ik de HERE aan, tot mijn God riep ik om hulp" (Ps 18:7). Als de profeet Joël waarschuwt voor een ernstige noodsituatie in het land, voegt hij er de troostrijke verzekering aan toe: "En het zal gebeuren, dat ieder die de naam van de HERE aanroept, behouden zal worden, want op de berg Sion en te Jeruzalem zal ontkoming zijn, zoals de HERE gezegd heeft; en tot de ontkomenen zullen zij behoren, die de HERE zal roepen" (Joël 2:32).

Wie de naam van de Here aanroept, zal behouden worden

Deze vertrouwde woorden komen op de Pinksterdag ineens in een heel ander licht te staan, als Petrus ze aanhaalt in zijn openbare redevoering. Hij leidt de aanhaling in met de woorden van Joël die eraan voorafgaan: "De zon zal veranderen in duisternis en de maan in bloed, voordat de gro-

te en doorluchtige dag van de Here komt". Daarmee brengt Petrus zijn luisteraars de onnatuurlijke duisternis in herinnering, die over het land kwam toen Jezus hing te sterven. Deze grote en geduchte dag van de HERE, waarover Joël gesproken had, is nu op komst. Petrus weet wat Jezus kort daarvoor hierover gezegd heeft: "Want er zal grote nood zijn over het land en toorn over dit volk, en zij zullen vallen door de scherpte van het zwaard en als gevangenen weggevoerd worden onder alle heidenen, en Jeruzalem zal door heidenen vertrapt worden totdat de tijden van de heidenen zullen vervuld zijn" (Luc 21:24). Voordat Gods oordeel zal komen over een volk dat zijn Messias verworpen heeft, kan elke gelovige in Israël redding vinden door de Here aan te roepen: "En het zal zijn, dat al wie de naam van de Here aanroept, behouden zal worden" (Hand 2:21).

Deze bekende woorden krijgen nu voor Petrus een nieuwe en opzienbarende betekenis. De eeuwen door werd met 'HERE' alleen de God van hemel en aarde bedoeld. Maar naast deze toepassing wil Petrus hiermee zijn luisteraars aansporen Jezus van Nazareth als Here aan te roepen. Want hij verklaart vervolgens dat God Hem uit de doden heeft opgewekt, en daarna, naast Davids profetie over zijn opstanding voordat het normale ontbindingsproces is begonnen, nog een andere psalm in vervulling heeft gebracht, door Hem plaats te laten nemen aan Zijn rechterhand in de hemel. "Want David is niet opgevaren naar de hemel, maar hij zegt zelf: De Here heeft gezegd tot mijn Here: Zet u aan mijn rechterhand ... Dus moet ook het gehele huis van Israël zeker weten, dat God Hem én tot Here én tot Christus gemaakt heeft, deze Jezus, die u gekruisigd hebt" (Hand 2:34-36).

Als Petrus' luisteraars onder de indruk raken van de kracht van zijn toespraak, overtuigd worden van de waarheid van zijn uitleg, en in het besef van de grote zonde die zij als volk hebben begaan, door Jezus te verwerpen, vragen: "Wat moeten wij doen?", heeft Petrus zijn antwoord klaar: "Bekeer u en een ieder van u late zich dopen op de naam van Jezus Christus" (vs. 38). Verwijzend naar Gods genadige belofte door Joël, dat "een ieder die de naam van de Here aanroept behouden zal worden", zegt Petrus: "Want voor u is de belofte en voor uw kinderen en voor allen, die verre zijn, zovelen als de Here, onze God ertoe roepen zal". Ook deze laatste woorden zinspelen op Joëls profetie: "die de HERE zal aanroepen"

(Joël 2:32). God heeft Jezus tot Here gemaakt, en daarom roept zijn volk zijn naam aan. Dit aanroepen is zo kenmerkend voor de nieuwe gemeente, dat Ananias, in zijn gebed tot Christus, haar zo omschrijft: "... hier heeft hij [Saulus] volmacht ... om allen, die uw naam aanroepen, gevangen te nemen" (Hand 9:14).

Korte tijd later komt Petrus terug op deze nieuwe basis van behoudenis, die met Christus' komst, kruisdood, opstanding en verhoging is ingegaan: "En de behoudenis is in niemand anders, want er is ook onder de hemel geen andere naam aan de mensen gegeven, waardoor wij moeten behouden worden" (Hand 4:12). Dit doet ook Paulus: "Want indien u met uw mond belijdt, dat Jezus Heer is, en met uw hart gelooft, dat God Hem uit de doden heeft opgewekt, zult u behouden worden ... Immers, één en dezelfde is Heer over allen, rijk voor allen, die Hem aanroepen; want: al wie de naam van de Here aanroept zal behouden worden" (Rom 10:9 en verder). "Christus Jezus is de gestorvene, wat meer is, de opgewekte, die aan de rechterhand van God is" (Rom 8:34).

Opgevaren naar de hemel

Marcus geeft aan het eind van zijn evangelie de twee 'traptreden' aan, waarlangs de opgestane Christus tot zijn tegenwoordige verheven plaats is gekomen: Hij is "opgenomen in de hemel", en "heeft Zich gezet aan de rechterhand van God" (Mar 16:19).

Bij zijn andere verschijningen aan de apostelen was Jezus ineens "uit hun midden verdwenen" (Luc 24:31). Bij zijn opname naar de hemel echter, zien zij Hem de aarde verlaten, en weten zij dat er aan de ontmoetingen van de afgelopen veertig dagen een einde is gekomen. Wat de engelen tot hen zeggen, bevestigt dat zij Hem inderdaad niet meer zullen zien tot de dag van zijn wederkomst in heerlijkheid: "Deze Jezus, die van u opgenomen is naar de hemel, zal op dezelfde wijze wederkomen" (Hand 1: 11). Paulus heeft deze hemelvaart in gedachten, als hij schrijft dat Christus is "opgenomen in heerlijkheid" (1 Tim 3:16), en ook dat Hij "opgevaren is ver boven alle hemelen" (Efez 4:8,10). De brief aan de Hebreeënen zegt dat Christus de hemelen is doorgegaan, en ook dat Hij boven de hemelen verheven is (4:14; 7:26). Jezus zelf sprak hierover in een gelijkenis over het vertrek van een man van hoge geboorte naar een ver land, om de ko-

ninklijke waardigheid in ontvangst te nemen (Lucas 19:12). Al zulke beschrijvingen zijn gericht op ons zintuiglijke vermogen, als schepsels in een ruimtelijk heelal, waarin we niet in staat zijn de onzichtbare en ontzaglijke werkelijkheid van het leven van God en Zijn engelen te begrijpen. De werkelijkheid achter al zulke voorstellingen is, dat Christus na zijn opstanding een andere bestaanswijze is ingegaan, waarvan we alleen de vage omtrekken kunnen ontwaren (1 Korintiërs 13:12 – een spiegel was in die tijd geen voorwerp dat precies liet zien hoe iemand eruit ziet, maar een glad gepolijst stuk metaal of steen dat een gezicht of persoon slechts vaag weerspiegelde).

Ditzelfde geldt voor een psalm van David, waarin hij profeteert over Gods uitnodiging tot de Messias: "Zo luidt het woord van de HERE tot mijn Here: Zet u aan mijn rechterhand, totdat Ik uw vijanden gelegd heb tot een voetbank voor uw voeten" (Ps 110:1). De troon, de rechterhand, het gezeten zijn, de voetbank en het zetten van de voeten op de nek van de overwonnen vijanden, hebben alle blijkbaar symbolische betekenis om de werkelijkheid van Christus' verhoging en verheerlijking aan te geven. De apostelen schrijven Christus' hemelvaart en verhoging toe aan de daad van God. Evenals zij zeggen: "Deze Jezus heeft God opgewekt", zeggen zij ook: "God heeft Hem én tot Here én tot Christus gemaakt", en: "De God van Abraham en Izak en Jakob, de God van onze vaders, heeft zijn knecht Jezus verheerlijkt" (Hand 2:32,36; 3:13). God is het die Zijn Knecht "uitermate verhoogd heeft, en Hem de naam boven alle naam geschonken" (Flp 2:9) – wat in de eerste plaats getuigt van een daad die is gemotiveerd door liefde. Paulus ziet in Christus' opstanding en verhoging ook het voorbeeld bij uitnemendheid van de verlossende kracht van de Vader: "... en hoe overweldigend groot zijn kracht is aan ons, die geloven, naar de werking van de sterkte van zijn macht, die Hij heeft gewrocht in Christus, door Hem uit de doden op te wekken en Hem te zetten aan zijn rechterhand in de hemelse gewesten" (Efez 1:19,20). In de tweede plaats is even duidelijk dat Gods verhoging van Christus het gevolg is van diens volledige gehoorzaamheid aan God tijdens zijn aardse leven. De Schrift geeft dit verband aan met het woord 'daarom': "Hij heeft Zich vernederd en is gehoorzaam geworden tot de dood, ja, tot de kruisdood. Daarom heeft God Hem ook uitermate verhoogd" (Flp 2:8,9). Dat zegt God in Jesaja's profetie over de Knecht van de HERE, die Paulus in deze passage

in gedachten heeft: "Daarom zal Ik Hem een deel geven onder velen en met machtigen zal Hij de buit verdelen, omdat Hij zijn leven heeft uitgenomen in de dood", zodat er in deze profetie ook wordt gezegd: "Zie, mijn Knecht zal voorspoedig zijn, Hij zal verhoogd, ja, als de hoogste verheven zijn" (Jes 53:12; 52:13); "Gerechtigheid hebt U liefgehad en ongerechtigheid hebt U gehaat; daarom heeft U, o God, uw God met vreugdeolie gezalfd boven uw deelgenoten" (Heb 1:9). Christus zelf spreekt hierover als een overwinning op de zondemacht, en stelt die van zijn trouwe dienaars op één lijn met zijn eigen overwinning: "Wie overwint, hem zal Ik geven met Mij te zitten op mijn troon, zoals ook Ik heb overwonnen en gezeten ben met mijn Vader op zijn troon" (Op 3:21).

God heeft Christus verheerlijkt

Kort na deze Pinksterdag trekken Petrus en Johannes opnieuw de aandacht van de vele tempelgangers, door een man te genezen die al van zijn geboorte af verlamd is. Omdat hij al jarenlang elke dag in een van de tempelpoorten zit te bedelen, is hij in Jeruzalem een bekende figuur, zodat zijn blijde huppelen en springen in de tempelhof al spoedig veel belangstelling trekt. Als de mensen dan verbaasd naar hem kijken, gebruikt Petrus de gelegenheid met te zeggen: "Mannen van Israël, wat verwondert u zich hierover, of wat staart u ons aan, alsof wij door eigen kracht of godsvrucht deze hadden doen lopen? De God van Abraham en Izak en Jakob, de God van onze vaders, heeft zijn knecht Jezus verheerlijkt" (Hand 3:12,13). Ook deze woorden, evenals die over Christus' verhoging, hebben geen betrekking op een toestand die er al uit alle eeuwigheid was, maar op een bepaald gebeuren in de loop van de uitvoering van Gods heilsplan. Mogelijk zijn Petrus en Johannes op weg naar de tempel niet van plan geweest een genezingswonder te doen. Maar bij de vraag van de verlamde om een beetje geld, geeft de opgestane Here vanuit de hemel hun in wat zij zeggen en doen moeten.

Deze verheerlijking van de opgestane Christus heeft Johannes in een visioen gezien. Hij schrijft: "Terstond kwam ik in vervoering van de geest en zie, er stond een troon in de hemel en iemand was op die troon gezeten" (Op 4:2). Zowel uit de symbolische beschrijving die volgt, als uit de lof die rond de troon wordt gezongen, is duidelijk dat dit een visioen is van God, de Schepper van hemel en aarde op Zijn troon: "U, onze Here en God,

bent waardig te ontvangen de heerlijkheid, de eer en de macht; want U hebt alles geschapen, en om uw wil was het en werd het geschapen" (vs. 11). Als het visioen zich verder ontwikkelt, krijgt Johannes te horen dat "de leeuw uit de stam Juda, de wortel van David, heeft overwonnen" (5:5). Wat hij echter ziet is geen leeuw, maar "een lam, als geslacht, met zeven horens en zeven ogen" (vs. 6). Een horen is in de Schrift het beeld van macht, zoals, bijvoorbeeld, in de profetische lofzang van Hanna: "De HERE verhoogt de hoorn van zijn gezalfde" (1 Sam 2:10). Als zintuig van waarneming duidt het oog kennis aan. Zeven heeft de symbolische betekenis van Gods volledigheid, zodat met deze symbolen de verheerlijkte Christus als almachtig en alwetend wordt voorgesteld. Deze betekenis wordt ook weergegeven in het loflied dat anderen rondom God en Christus zingen: "U bent waardig de boekrol te nemen en haar zegels te openen; want U bent geslacht ...", en verder: "Het lam, dat geslacht is, is waardig te ontvangen de macht en de rijkdom, en de wijsheid en de sterkte, en de eer en de heerlijkheid en de lof" (Op 5:9-11).

Macht in de hemel en op aarde

De woorden van Christus na zijn opstanding: "Mij is gegeven alle macht in hemel en op de aarde" (Mat 28:18) geven een nieuwe ontwikkeling aan in de uitvoering van Gods heilsplan. Al tijdens zijn predikingswerk onder zijn volk sprak Jezus over de macht die Hem geschonken zou worden. Honderden jaren voordat het volk Israël het beloofde land binnenging, zei God tot Abraham: "Aan uw zaad heb Ik dit land gegeven" (Gen 15:18; zo de letterlijke vertaling in de Statenvertaling). Gods raadsbesluit staat vast, zodat wat in werkelijkheid pas in de loop van de tijd geschonken zal worden, wordt beschouwd als iets dat al gegeven is.

Zo is het ook met Christus. Met het vooruitzicht op wat Hem bij zijn verhoging in de hemel geschonken zal worden, spreekt Jezus over de macht die de Vader Hem gegeven heeft, om in de eindtijd recht te spreken en mensen eeuwig leven te geven of te veroordelen (Johannes 5:27-29). Op die wijze dankt Hij zijn vader op de vooravond van zijn kruisdood: "zoals U hem hebt gegeven over alle vlees, om aan al wat U Hem gegeven hebt, eeuwig leven te schenken" (17:2).

Het bewijs dat deze macht Hem na zijn opstanding in werkelijkheid gegeven is, ziet Petrus op de Pinksterdag in de uitstorting van de Geest: "Nu Hij dan door de rechterhand van God verhoogd is en de belofte van de heilige Geest van de Vader ontvangen heeft, heeft Hij dit uitgestort, wat u en ziet en hoort" (Hand 2:33). Voor Joden die, dankzij de prediking van de apostelen, tot geloof in de verhoogde Christus komen, is dit een enorme verrijking van hun geestelijk leven. Trouwe gelovigen die dagelijks in Gods gemeenschap leven, hebben voortaan ook Zijn Zoon als hun Here in de hemel. Er is geen enkele aanduiding dat hun vroegere sterke geloof in één God, Schepper van hemel en aarde, onvolledig was of niet in alle opzichten juist. De profeet Micha had verteld wat hij in een visioen gezien had: "de HERE op zijn troon ... terwijl het gehele hemelse legermacht aan zijn rechter- en linkerhand stond" (1 Kon 22:19). Als Stefanus bij zijn sterven roept: "Ik zie de hemel geopend en de Mensenzoon, staande aan de rechterhand van God" (Hand 7:56), getuigt hij daarmee van de nieuwe heilstijd die met Christus' verhoging is ingegaan. Voortaan maakt de jonge gemeente duidelijk onderscheid tussen de Vader, Die hemel en aarde geschapen heeft, en Christus de eniggeboren Zoon, die door de Vader verwekt is. Zo'n onderscheid komen we, bijvoorbeeld, tegen in de gebruikelijke groet: "Genade zij u en vrede van God, onze Vader, en van de Here Jezus Christus" (1 Kor 1:3), of in het bevel: "doe alles in de naam van de Here Jezus, God, de Vader, dankende door Hem" (Kol 3:17). Jezus oefent in hemel en op aarde de macht uit, die de Vader Hem geschonken heeft als de Here van Zijn volk. De psalm die Christus' verhoging tot de rechterhand van God in de hemel voorzegt, ziet dit als een tijdelijk verblijf, totdat Hij weer naar de aarde komt als Koning, om vanuit Jeruzalem koningschap uit te oefenen over alle landen: "Zet u aan mijn rechterhand totdat ik uw vijanden gelegd hebt als een voetbank voor uw voeten. De HERE strekt van Sion uw machtige scepter uit: heers te midden van uw vijanden" (Ps 110: 1,2). Dit raadsbesluit van God wordt vervolgens opnieuw bevestigd in de vergelijking met Melchizedek: "De HERE heeft gezworen en het berouwt Hem niet: U bent priester voor eeuwig, naar de wijze van Melchizedek" (vs. 4). Als zowel koning als priester in Jeruzalem (Genesis 14:18-24) was Melchizedek een voorafschaduwing van de Messias, over wie Zacharia zegt: "Hij zal priester zijn op zijn troon" (Zach 6:13).

Dat Hij met zijn Vader op Zijn troon zit, geeft aan dat Hij met Hem koningschap over alles en allen uitoefent. De belofte in dit verband: "Wie overwint, hem zal Ik geven met Mij te zitten op mijn troon" (Op 3:21), loopt parallel met een andere belofte in deze brieven aan de gemeenten: "Wie overwint, hem zal Ik macht geven over de heidenen" (2:26).

Dat de verhoogde Christus macht heeft over alle machten in hemel en op aarde, vinden we telkens terug in Paulus' brieven. Hij ziet in Christus' opstanding en verhoging een buitengewone demonstratie van de kracht van God "door Hem uit de doden op te wekken en Hem te zetten aan zijn rechterhand in de hemelse gewesten, boven alle overheid en macht en kracht en heerschappij en alle naam, die genoemd wordt, niet alleen in deze, maar ook in de toekomstige eeuw" (Efez 1:20,21).

De miljoenen engelen staan nu in Christus' dienst, zoals Petrus zegt: "die aan de rechterhand van God is, naar de hemel gegaan, terwijl engelen en machten en krachten Hem onderworpen zijn" (1 Pet 3:22). Er wordt vaak verteld dat de engelen Christus zullen vergezellen bij zijn wederkomst: "Wanneer dan de Mensenzoon komt in zijn heerlijkheid en alle engelen met Hem" (Mat 25:31); "En Hij zal zijn engelen uitzenden met luid bazuin-geschal" (Mat 24:31).

Hoe hoog Christus door de Vader verheven is, laat Paulus zien als hij zegt dat God Hem de naam boven alle naam geschonken heeft. Dat hiermee de naam 'Here' wordt bedoeld, blijkt uit het vervolg: "opdat in de naam van Jezus [als Here] zich alle knie zou buigen van hen, die in de hemel en die op de aarde en die onder de aarde zijn, en alle tong zou belijden: Jezus Christus is Here, tot eer van God, de Vader!" (Flp 2:10,11).

De woorden van dé profetie over Christus' verhoging tot Gods rechterhand: "Zet u aan mijn rechterhand, totdat Ik uw vijanden gelegd heb als een voetbank voor uw voeten" (Ps 110:1), betekenen niet dat God Zelf de wereld tot onderworpenheid aan Hem zal brengen. Op de tijd die God heeft vastgesteld, zal Christus terugkomen om dat te doen met de Hem van God gegeven macht. Dat dit Christus' taak is, blijkt uit de woorden: "Want Hij moet als koning heersen, totdat Hij al zijn vijanden onder zijn voeten gelegd heeft. De laatste vijand, die onttroond wordt, is de dood, want alles heeft Hij aan zijn voeten onderworpen" (1 Kor 15:25).

B. Christus is Hoofd van zijn lichaam, de gemeente

Het woord 'lichaam' in het Nieuwe Testament heeft vaak een andere inhoud dan voor ons. Behalve het zichtbare uiterlijke organisme heeft het de betekenis van de mens zelf, evenals de wijze van zijn bestaan, en is nauw verbonden met zijn persoonlijkheid. In, bijvoorbeeld, zijn aansporing door de doop een nieuw leven te leiden, schrijft Paulus achtereenvolgens over "het lichaam", "uw leden" en "u", als waren dit synoniemen van "uzelf". Hij beschrijft datgene waarvoor een mens zich op de dag van het oordeel moet verantwoorden, als "wat hij in zijn lichaam gedaan heeft, hetzij goed, hetzij kwaad" (2 Kor 5:10). Zijn oproep het leven te wijden aan de dienst van Christus, is: "dat u uw lichamen stelt tot een levend, heilig en Gode welgevallig offer; dit is uw redelijke eredienst" (Rom 12:1).

Eén lichaam in Christus

Dit gebruik werpt licht op de beschrijving van Christus' gemeente als zijn lichaam: "Want, zoals wij in één lichaam vele leden hebben, en de leden niet alle dezelfde werkzaamheden hebben, zo zijn wij, hoewel velen, één lichaam in Christus" (Rom 12:4); "U nu bent het lichaam van Christus en ieder voor zijn deel leden" (1 Kor 12:27). Christus leeft in zijn gemeente en in haar afzonderlijke leden: "Weet u niet, dat uw lichamen leden van Christus zijn?" (1 Kor 6:15). De handen die in de behoeften van anderen voorzien, zijn als het ware zijn handen; de voeten van zijn heilsboodschappers, zijn als het ware zijn voeten; de mond die het evangelie van leven verkondigt, is als het ware zijn mond. Wat zou voor een mens verheffender kunnen zijn, dan in een leven van dienstbaarheid middel te zijn van Christus' werkzaamheid? Dankzij Gods verheerlijking van Zijn Zoon vervult Christus zijn gemeente, "die zijn lichaam is, vervuld met Hem, die alles in allen volmaakt" (Efez 1:23).

In zijn brief aan de Efeziërs gebruikt Paulus deze voorstelling van een lichaam, in een aansporing aan de leden van de gemeente te streven naar volmaaktheid. Christus, het Hoofd, heeft de volmaaktheid bereikt door wat Hij heeft geleden. De leden van de gemeente zullen alleen door Hem geestelijke volwassenheid bereiken, "de mannelijke rijpheid, de maat van de wasdom van de volheid van Christus" (Efez 4:13). "Zonder Mij kunt u niets doen" (Joh 15:5), had Jezus zijn discipelen eens gezegd, en Hij nam

als illustratie ranken, die alleen vruchtbaar zijn wanneer zij in levende verbinding blijven met de wijnstok: "Evenals de rank geen vrucht kan dragen uit zichzelf, als zij niet aan de wijnstok blijft, zo ook u niet, indien u in Mij niet blijft" (Joh 15:4). Dit is ook uitgedrukt in Paulus' beeld van Christus en zijn lichaam: "En aan Hem ontleent het gehele lichaam als een welsluitend geheel en bijeengehouden door de dienst van al zijn geledingen naar de kracht, die elk lid op zijn wijze oefent, deze groei van het lichaam, om zichzelf op te bouwen in de liefde" (Efez 4:16).

'Hoofd' in het Oude Testament duidt oppermacht, leiding en gezag aan, in zulke functies als oudsten, rechters, vorsten en koningen. In een danklied schrijft David: "U stelde mij tot hoofd van de natiën; volken die ik niet kende, werden mij dienstbaar" (Ps 18:44). Christus is "het hoofd van alle overheid en macht" (Kol 2:10), omdat Hem alle macht op aarde geschenken is, en Hij allen op aarde tot onderworpenheid aan Gods wil zal brengen. Hij is ook "het hoofd van het lichaam, de gemeente" (Efez 5:23), want nu al oefent Hij heerschappij uit over allen die Hem als Here erkennen en onder zijn leiding en gezag leven.

C. Christus de Middelaar en Pleitbezorger

De christen kijkt met grote dankbaarheid terug op de kruisdood van zijn Here. Het schouwspel van de Zoon van God – die zijn aardse leven geleid had in liefdevolle gehoorzaamheid aan de wil van zijn Vader en in de meelevende dienst van zijn volksgenoten – in zijn urenlange pijnlijke doodsstrijd aan het kruis, wekt ontroering en een diep gevoel van persoonlijke onwaardigheid het voorwerp te zijn van zulk een liefde. “Toen wij nog zondaren waren, is Christus voor ons gestorven” (Rom 5:8).

Middelaar

Een mens die door een grote zonde die hij begaan heeft tot wanhoop is gebracht, maar ervan overtuigd raakt dat Christus voor hem gestorven is, zodat ook hem vergeving geschonken kan worden, kan de rest van zijn leven nooit genoeg doen om zijn diepe dankbaarheid te tonen. Christus' liefde voor hem werkt als een dynamische kracht in zijn leven. Zo is het met Paulus, die eerst vervolger van Christus volgelingen was: “ik leef door het geloof in de Zoon van God, die mij heeft liefgehad en Zich voor mij heeft overgegeven” (Gal 2:20). Christus' liefde voor Paulus is niet beperkt tot de historische daad van zijn sterven op Golgotha: “Christus Jezus is de gestorvene, wat meer is, de opgewekte, die aan de rechterhand van God is, die ook voor ons pleit”. Vandaar de woorden die volgen: “Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus?” (Rom 8:34). Niet alleen wat Christus lang geleden heeft gedaan om Gods kinderen te behouden, maar wat Hij nu doet, bij de voortzetting van zijn werkzaamheid, bemoedigt zijn discipelen trouw te zijn in zijn dienst. Onder deze werkzaamheid aan Gods rechterhand in de hemel neemt pleiten voor de trouwe gelovigen een belangrijke plaats in.

Job is typerend voor oprechte gelovigen, die leefden voordat Christus kwam, in zijn gevoel dat er een grote kloof is tussen hem als nietig schepsel en de eeuwige Schepper in de hemel: “Was er maar een scheidsrechter tussen ons, die zijn hand op ons beiden zou kunnen leggen” (Job 9:33). Bij de totstandkoming van de onverbreekelijke verbondsrelatie tussen God en Israël, trad Mozes op als middelaar: hij bracht de boodschappen en verordeningen, die hij van Gods had ontvangen, aan het volk over, en namens hen pleitte hij bij God om vergiffenis voor hun overtredingen. Het nieuwe

verbond, echter, met al zijn betere zegeningen, is door Christus als Middelaar gekomen: "Hij is de middelaar van een beter verbond, waarvan de rechtskracht op betere beloften berust" (Heb 8:6).

Paulus spreekt maar één keer over Christus als Middelaar, en wel naar aanleiding van het feit dat God "wil, dat alle mensen behouden worden en tot erkenning van de waarheid komen. Want er is één God en ook één middelaar tussen God en mensen, de mens Christus Jezus, die Zich gegeven heeft tot een losprijs voor velen" (1 Tim 2:4-6). Evenals God in de behoefte aan een middelaar om Israël tot Zich te brengen had voorzien, door Mozes te roepen en hiervoor aan te stellen, heeft Hij nu Zijn Zoon gegeven om mensen met Zich te verzoenen. Paulus noemt Christus nadrukkelijk Mens (het bepalend lidwoord ontbreekt), en stelt Hem hiermee voor als de door God verwekte Zoon en aangestelde Middelaar, die namens mensen is gestorven en voor hen optreedt.

Voorspraak

In zijn afscheidsrede in de bovenzaal, op de vooravond van zijn dood, belooft Jezus bij zijn apostelen terug te komen als de *Parakleet*, de Voorspraak of Bijstand, die naast hen zou staan om bijstand te verlenen in hun taak als zijn getuigen. Ditzelfde woord komt ook voor in de eerste brief van Johannes: "En als iemand gezondigd heeft, wij hebben een voorspraak bij de Vader, Jezus Christus, de rechtvaardige" (1 Joh 2:1). De belofte in de bovenzaal geeft de verzekering, dat Christus naast zijn getuigen zal staan, wanneer zij zich voor de machthebbers van deze wereld zullen moeten verantwoorden, en hen ingeven wat zij dan moeten zeggen: "Ik zal u mond en wijsheid geven, welke al uw tegenstanders niet zullen kunnen weerstaan of weerleggen" (Luc 21:15). De woorden van Johannes echter, schetsen de situatie waarin een volgeling, die gezondigd heeft, voor Gods troon wordt aangeklaagd. In zo'n geval treedt Christus namens zijn dienaars op, om voor hen te pleiten opdat zij van hun overtredingen vrijgesproken worden.

Hogepriester

In de brief aan de Hebreëen wordt dit middelaarschap in de hemel belicht vanuit de functie van de ideale hogepriester in Israël. De schrijver benadrukt hierbij dat het uitoefenen van deze taak volledig afhankelijk is van

Gods aanstelling: "niemand matigt zichzelf die waardigheid aan, maar men wordt ertoe geroepen door God, zoals immers ook Aaron. Zo heeft ook Christus Zichzelf niet de eer toegekend hogepriester te worden, maar Hij, die tot Hem sprak: Mijn Zoon bent U; Ik heb u heden verwekt; zoals Hij ook op een andere plaats spreekt: U bent priester in eeuwigheid naar de ordening van Melchizedek" (Heb 5:5,6). Gods aanstelling van Christus als Hogepriester is des te vaster vanwege de plechtige eed waarmee Hij die bekrachtigd heeft: "want geen [de priesters in Israël] zijn zonder eed priester geworden, maar deze met een eed uit de mond van Hem, die tot Hem sprak: De Here heeft gezworen en het zal Hem niet berouwen: U bent priester in eeuwigheid" (Heb 7:20,21).

De hogepriester in Israël had als taak mensen tot de HERE te brengen, en ze te helpen in hun verbondsrelatie met Hem. Daarbij kwam zijn eigen ervaring, als een mens die in zijn beproeving ook in verzoeking kon komen, hem ten goede: "Hij kan tegemoetkomend zijn tegenover de onwetenden en dwalenden, daar hij ook zelf met zwakheid omgeven is" (Heb 5:2). Dat ook Christus in dit opzicht uitermate geschikt is, laat de schrijver zien met een blik op Jezus' zielestrijd in de hof van Gethsemane: "Tijdens zijn dagen in het vlees heeft Hij gebeden en tranen geofferd aan Hem, die Hem uit de dood kon redden, en Hij is verhoord uit zijn angst, en zo heeft Hij, hoewel Hij de Zoon was, de gehoorzaamheid geleerd uit wat Hij heeft geleden" (Heb 5:7,8).

Door zijn leven van volledige gehoorzaamheid en zijn offerdood, heeft Jezus het sluiten van een verbond tussen God en mensen mogelijk gemaakt, waardoor het mogelijk wordt dat hun zonden vergeven worden en zij uiteindelijk zijn gave van eeuwig leven zullen ontvangen. Om deze mogelijkheid voor velen te verwerkelijken, leeft Christus nu in de hemel en zet Hij daar zijn verlossende werk voort. Ook in dit opzicht laat de schrijver van deze brief het contrast zien tussen Christus en de priesters in Israël. Zij konden na hun sterven uiteraard niets meer voor mensen doen, maar Jezus is na zijn dood opgewekt en verhoogd tot Gods rechterhand, waar Hij leeft ten behoeve van zijn volk: "Daarom kan Hij ook volledig behouden, wie door Hem tot God gaan, daar Hij altijd leeft om voor hen te pleiten. Immers, zulk een hogepriester hadden wij ook nodig: heilig,

zonder schuld of smet, gescheiden van de zondaren en boven de hemelen verheven" (Heb 7:25,26).

"De Geest pleit voor ons"

Tegenover al deze passages waarin de verhoogde Christus wordt voorgesteld als de Pleitbezorger van zijn volk aan Gods rechterhand, wordt op één plaats gezegd dat 'de Geest' voor Gods kinderen pleit: "En ook komt de Geest onze zwakheid te hulp; want wij weten niet wat wij bidden zullen naar behoren, maar de Geest zelf pleit voor ons met onuitsprekelijke verzuchtingen. En Hij, die de harten doorzoekt, weet de bedoeling van de Geest, dat Hij namelijk naar de wil van God voor heiligen pleit" (Rom 8:26,27). Als Christus, zoals op alle andere plaatsen in het Nieuwe Testament waar hierover wordt geschreven, de Pleitbezorger is, hoe moeten we deze woorden dan verstaan? Paulus' woorden komen trouwens enkele verzen vóór de verzekering: "Jezus Christus ... die aan de rechterhand van God is, die ook voor ons pleit" (Rom 8:34). Zoals hij ergens anders schrijft, zijn er geen twee middelaars maar één, "de mens Christus Jezus". Wat bedoelt de apostel dan?

In het oude Israël zouden deze woorden: "Hij, die de harten doorzoekt" betrekking hebben op God: "Ik, de HERE, doorgrond het hart en toets de nieren" (Jer 17:10). Zoals in Johannes' visioen van het Lam met zeven ogen wordt aangegeven (Op 5:6), is ook de verheerlijkte Christus alwetend. Vandaar dat Hij in zijn brief aan de gemeente in Thyatira zegt: "Ik ben het, die nieren en harten doorzoek" (Op 2:23). Daarom is Hij in staat de onuitgesproken verzuchtingen van zijn volgelingen te doorgronden en te vertolken, en naar de wil van God voor heiligen te pleiten. Met Geest wordt niet een ander dan Christus bedoeld, maar Christus als aanwezig onder zijn volk in de Geest, in tegenstelling tot zijn aanwezigheid bij zijn Vader in de hemel.

De gedachte dat Christus, de Voorspraak van zijn volk, op aarde of in de hemel, die beloofde zijn getuigen "mond en wijsheid" te geven, zo onmondig zou zijn alleen "onuitsprekelijke verzuchtingen" te kunnen uiten, lijkt op zichzelf ongerijmd. Het zijn zijn volgelingen op aarde, met al hun menselijkheid beperkingen en tekortkomingen, die maar al te vaak verkeren in onzekerheid, angst en twijfel, zodat zij lang niet altijd weten wat zij

het best voor Gods troon zouden kunnen vragen, en ook niet in staat zijn hun innerlijke verlangens goed onder woorden te brengen. Dit is kennelijk wat bedoeld wordt met de uitdrukking: "de [onuitgesproken] bedoeling van de geest" [van de biddende, dus met een kleine 'g' – er waren in de oorspronkelijke tekst geen hoofdletters en kleine letters].

Veel christenen, in hun beschouwing van Christus' heilswerk, eindigen bij het kruis. De apostelen leren ons echter, dat Hij die voor mensen gestorven is nu voor hen leeft. Dit had Jesaja's profetie van de lijdende Knecht al lang duidelijk gemaakt, door te openbaren dat Hij die zich zou geven als een schuldoffer voor velen, "tot de hoogste verheven" zou zijn en voor overtreders zou bidden (Jesaja 52:13; 53:12). Paulus zinspeelt hierop als hij schrijft: "Jezus, onze Here ... die is overgeleverd om onze overtredingen en opgewekt om onze rechtvaardiging" (Rom 4:24,25), en voegt hieraan de bemoediging toe: "Want als wij, toen wij vijanden waren, met God verzoend zijn door de dood van zijn Zoon, zullen wij veel meer, nu wij verzoend zijn, behouden worden, doordat Hij leeft" (5:10).

D. Christus' onzichtbare tegenwoordigheid

Uit het voorgaande blijkt hoe nauw de verhoogde Christus met zijn volk op aarde verbonden is, als Here, Hoofd en Hogepriester. Om deze verbinding te illustreren, gebruikt Paulus in zijn brieven het beeld van een lichaam dat, door pezen en banden ondersteund, voortdurend van zijn Hoofd goddelijke groei ontvangt. In onze tijd had hij hier mogelijk een nog treffender illustratie voor gevonden kunnen worden in het gevoelige zenuwstelsel, waardoor alle delen van het lichaam op zo'n bijzondere wijze onderling verbonden zijn, dat beschadiging hiervan tot uitval van functies leidt. Als leden van de gemeente in Jeruzalem vervolgd worden, zegt Jezus tegen de vervolger (Saulus): "Waarom vervolgt u Mij?" Zo laat Hij hem weten hoe Hij zelf met zijn lijdende dienaars lijdt. Door zijn verslag van de zendingsactiviteiten van Christus' apostelen en hun medewerkers in te leiden met de verklaring, dat hij in zijn eerste boek verteld heeft wat Jezus "begonnen was te doen en te leren", geeft Lucas aan dat wat volgt de voortzetting is van zijn activiteiten, nu vanuit de hemel.

"Zie, ik ben met u"

In zijn afscheidsrede in de bovenzaal spreekt Jezus over zijn heengaan, maar ook over de verschillende wijzen waarop Hij terug zal komen. De woorden: "een korte tijd en u zult Mij zien", kunnen alleen betrekking hebben op de ontmoetingen met zijn discipelen na zijn opstanding, en niet op zijn verschijning aan het eind van de tijd. Zijn andere belofte: "Ik kom weer en zal u tot Mij nemen, opdat ook u zijn mag, waar Ik ben" (Joh 14:3), zal in vervulling gaan wanneer Hij aan het eind van de tijd uit de hemel nederdaalt en, zoals Paulus schrijft, "wij altijd met de Here zullen wezen" (1 Tes 4:17).

Maar er is ook een belofte bestemd voor al zijn volgelingen in de lange periode tussen zijn hemelvaart en wederkomst: "Indien iemand Mij liefheeft, zal hij mijn woord bewaren en mijn Vader zal hem liefhebben en Wij zullen tot hem komen en bij hem wonen" (Joh 14:23). God had eens de trouwe gelovigen in Israël de verzekering gegeven van zijn inwoning, niet alleen in de tempel in Jeruzalem, maar ook in het hart van iedere nederige dienaar: "In de hoge en in het heilige woon Ik en bij de verbrijzelde en nederige van geest" (Jes 57:15). Met Christus' komst, opstanding en ver-

heerlijking is dit genadige "Ik" een "Wij" geworden – "Wij zullen tot hem komen en bij hem wonen" – en daarmee is er een enorme verrijking gekomen in het leven en de ervaringen van Gods kinderen.

Waarschijnlijk hebben meer dan vijfhonderd discipelen de afscheidswaarden gehoord, die Jezus na zijn opstanding op een berg in Galilea heeft gesproken: "En zie, Ik ben met u alle dagen, tot aan de voleinding van de wereld" (Mat 28:20). Velen van hen zouden hun persoonlijke herinneringen hebben aan wat Hij in hun aanwezigheid gedaan en zelfs tot hen gezegd had. Terecht voorzag Jezus dat zij naar één van de dagen van de Mensenzoon zouden terugverlangen, maar tevergeefs (Luc 17:22). Maar ook voor hen geldt de belofte in de bovenzaal: "Ik zal u niet als wezen achterlaten. Ik kom tot u" (Joh 14:18). Zulke kostbare herinneringen aan Jezus tijdens zijn predikingswerk onder zijn volk, zouden latere volgelingen in de wereld niet hebben; maar Christus verzekert ook hen van zijn 'gezelschap' in deze wereld: "Zie, Ik sta aan de deur en Ik klop. Indien iemand naar mijn stem hoort en de deur opent, Ik zal bij hem binnenkomen en maaltijd met hem houden" (Op 3:20). Hoe belangrijk de belofte van Christus' komst voor ieder persoonlijk is, is te zien in het visioen dat aan de zeven brieven aan de gemeente voorafgaat, waarin Christus wordt afgebeeld als voortdurend aanwezig onder zijn volk: "Ik zag zeven gouden kandelaren, en te midden van de kandelaren iemand als een mensenzoon" (Op 1:12,13). Dit is het beeld van een priester in het heiligdom, die de kandelaar van olie voorziet zodat de lampen blijven branden. Kort nadat Jezus gesproken heeft over de gemeente, die Hij door zijn apostelen zou stichten en bouwen, zegt Hij: "Want waar twee of drie vergaderd zijn in mijn naam, daar ben Ik in hun midden" (Mat 18:20).

Het Avondmaal

Als Jezus op de vooravond van zijn offerdood het jaarlijkse Pascha met de apostelen viert, gebruikt Hij de gelegenheid om een nieuwe herinneringsmaaltijd ten behoeve van zijn gemeente in te stellen, door hun eerst brood en daarna een beker wijn aan te reiken, zeggende: "Neem, eet, dit is mijn lichaam", en: "Drink allen daaruit. Want dit is het bloed van mijn verbond" (Mat 26:26-28). Van het begin af is de gemeente trouw geweest aan dit woord, door op de eerste dag van de week bijeen te komen om Hem met brood en wijn te gedenken. Vooral bij deze gelegenheid is zijn

belofte, tot zijn volk te komen om onzichtbaar in hun midden te zijn, in vervulling gegaan.

In Paulus' afscheidsgroet aan het eind van zijn brief aan de Korintiërs komt het vreemde woord 'Maranatha' voor. Het woord is van oorsprong Aramees, en zou in een gemeente waar Griekse en Joodse christenen bijeenkwamen, en waar Grieks en Aramees in de gebeden gebruikt werden, bekend zijn – evenals het Aramees woord 'Abba' voor Vader. 'Mar' betekent 'Heer', en 'Maranatha' kan óf een belijdenis van geloof in Christus' wederkomst zijn – "Onze Here komt" – of een gebed: "Onze Here, kom". Als gebed komt 'Maranatha' voor in het Grieks aan het eind van het boek Openbaring, waar Johannes de belofte: "Ik kom spoedig" beantwoordt met de bede: "Amen, kom, Here Jezus!"

In het vroegchristelijke geschrift *De Didache* komt 'Maranatha' voor in een gebed tijdens de avondmaalsviering, waarin de Here verzocht wordt bij deze gelegenheid tot zijn volk te komen. Discipelen die stellig geloofden in de wederverschijning van hun Here, met macht en heerlijkheid op de wolken van de hemel, geloofden ook in de belofte dat Hij in de Geest tot zijn plaatselijke gemeente, hoe klein ook, zou komen.

Zo beschouwd heeft het Avondmaal niet alleen het karakter van een herdenking, een eenvoudige herhaling van wat Jezus in de bovenzaal instelde, ter herinnering aan zijn lijden en offerdood. Bij deze gelegenheid ontmoeten de gemeenteleden hun levende Heer, en nemen als zijn gasten plaats aan zijn tafel. Het zichtbare brood en de beker wijn zijn symbolen, tekens, van Hemzelf, en beelden Hem uit in zijn volledige overgave als een door de Vader gevraagd offer. Door hieraan deel te hebben, drukt de gemeente haar gemeenschap met Hem uit. Een gemeenschap waarbij alle leden bij alle zegenrijke gevolgen van zijn offer betrokken zijn. Een gemeenschap met het sterke besef dat zij allen met Christus aan de zondige wereld afgestorven zijn, en door God met Christus zijn opgewekt en al een plaats hebben gekregen in de 'hemelse gewesten' (de sfeer van het Koninkrijk) in afwachting van de tijd wanneer de Here met openlijke macht en heerlijkheid op de wolken van de hemel zal verschijnen.

Hoezeer de regelmatige viering van het avondmaal naar Christus' komst in de eindtijd uitkijkt, blijkt uit Paulus' commentaar hierop, met een 'want': "Want zo vaak u dit brood eet en de beker drinkt, verkondigt u de dood van de Here, totdat Hij komt" (1 Kor 11:26).